

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор** В. Горовий, д-р іст. наук, проф., заст. гендиректора НБУВ. **Редакційна колегія:** М. Закіров (заст. голов. ред.), канд. іст. наук, заввідділу політологічного аналізу, Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова. **Адреса редакції:** НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 21 2017

ЗМІСТ

Коротко про головне

Президент України провів телефонну розмову з Президентом Словенії.....3

Верховна Рада ухвалила у першому читанні проект Державного бюджету України на 2018 рік.....3

Аналітика

Політичні акценти

Потіха А.
Черговий етап виборів до ОТГ: перші підсумки й оцінки.....4

Дем'яненко М.
Місцеві вибори: східний регіон.....12

Тарасенко Н.
Вибори до ОТГ у Південних областях України: результати, проблеми, оцінки.....17

Рудь І. Вибори до ОТГ у Західних регіонах України: результати та оцінки експертів.....	29
---	----

Якименко Ю. Итоги выборов в ОТГ по отдельным областям севера Украины в оценках экспертов.....	34
--	----

До нових стандартів самоврядування

Пальчук В. Оптимізація мережі медичних закладів первинного рівня: новий розподіл повноважень.....	41
--	----

Економічний ракурс

Кулицький С. Проблеми розвитку ринку праці в Україні.....	56
--	----

Наука – суспільству

До 100-річчя НАН України

Привітання президента Національної академії наук України академіка НАН України Б.Є. Патона з нагоди Всесвітнього дня науки в ім'я миру та розвитку.....	69
Основні напрями діяльності НАН України.....	70
Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....	77
Аспекти миру та безпеки в діяльності НАН України.....	81
Наукові видання НАН України.....	83
Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти.....	87
Діяльність науково-дослідних установ.....	89
Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань.....	94
Здобутки української археології.....	95
Охорона здоров'я.....	96

До уваги держслужбовця

Блиндарук С. Нові надходження біобібліографічних показників до фондів НБУВ...	99
--	----

Коротко про головне

Президент України провів телефонну розмову з Президентом Словенії

Президент України П. Порошенко провів телефонну розмову з Президентом Словенії Б. Пахором.

Глава Української держави привітав Президента Словенії з переконливою перемогою на президентських виборах та висловив сподівання на продовження плідного двостороннього діалогу.

Лідери обох держав висловили задоволення реалізацією спільних домовленостей щодо відновлення прямого авіасполучення між Києвом та Люблянню, яке сприятиме розвитку міжлюдських контактів.

Президенти узгодили позиції напередодні П'ятого Саміту Східного партнерства, який відбудеться у Брюсселі 24 листопада 2017 р.

(Офіційне інтернет-представництво Президента України (http://www.president.gov.ua). – 2017. – 14.11)

Верховна Рада ухвалила у першому читанні проект Державного бюджету України на 2018 рік

Прийнято Постанову «Про висновки та пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік».

За результатами розгляду у першому читанні проекту Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік (реєстр. № 7000), поданого Кабінетом Міністрів України, Верховна Рада України схвалила висновки та пропозиції до проекту Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік як Бюджетні висновки Верховної Ради України.

Кабінету Міністрів України підготувати проект Закону України про Державний бюджет України на 2018 рік до другого читання відповідно до Бюджетних висновків Верховної Ради України та подати його на розгляд Верховної Ради України у двотижневий строк з дня набрання чинності цією Постановою.

Постанову прийнято з урахуванням пропозицій Комітету з питань бюджету.

Проект Постанови зареєстровано за № 7000-П.

Прем'єр-міністр В. Гройсман подякував народним депутатам за підтримку.

Головуючий закритв вечірнє засідання *(Верховна Рада України офіційний веб-портал (http://iportal.rada.gov.ua). – 2017. – 14.11).*

Черговий етап виборів до ОТГ: перші підсумки й оцінки

Після створення об'єднаних територіальних громад (ОТГ) з більшими повноваженнями і з більшою відповідальністю виникла необхідність проведення виборів до керівних органів цих громад. Уже відбулося кілька етапів виборів в усіх регіонах України. Черговий етап виборів відбувся 29 жовтня 2017 р. Як відзначають спостерігачі, вибори в ОТГ 29 жовтня приблизно співмірні з попередніми трьома виборчими кампаніями у громадах за два останні роки. Попередні результати виборів в ОТГ засвідчують, що перевагу в нових місцевих радах отримують так звані старі парламентські партії, при цьому вперед за кількістю голів ОТГ вирвався президентський БПП. Водночас за цими політичними розстановками не слід забувати, що йдеться про одну з найважливіших реформ у державі – децентралізацію, і від того, як вона буде проведена, безпосередньо залежить якість місцевого самоврядування.

Експерти, оцінюючи попередні результати, відзначають, що значних порушень виборчого законодавства не було, зокрема і мало задіяний адмінресурс. І при цьому партія президента показала непогані результати. Як зазначив політолог В. Цибулько, попередні результати виборів в об'єднаних територіальних громадах свідчать, по суті, про підтримку ідеї реформ. «Та політична сила, яка ініціювала саму реформу децентралізації, й здобула найбільше голосів. Наприклад, за паралельним підрахунком штабів БПП, 108 їхніх кандидатів перемогли на посади голів ОТГ. Представники “Батьківщини” – у 10 громадах, Аграрної партії – у п'яти громадах, “За конкретні справи” – у трьох ОТГ, УКРОП, “Радикальна партія” та “Сила людей” – по одній ОТГ», – зазначив політолог (URL: http://zik.ua/news/2017/10/30/vybory_v_otg_pershi_vysnovky_dlya_gromad_i_dlya_partiy_1195889. 2017. 30.10).

На його думку, це свідчить про втому людей від примітивного політикування. Також досвід і здатність керувати були, мабуть, визначальними чинниками.

В. Цибулько припускає, що ці вибори є якраз тестом на якість партійної інфраструктури перед майбутніми виборами. Адже за попередніми результатами виборів можна сказати, що деякі партії можуть претендувати на місце в парламенті. Наприклад, Аграрна партія, яка не є парламентською, дуже успішно показала свій потенціал поряд з парламентськими партіями. «Якщо БПП отримує приблизно 600 мандатів, то Аграрна партія посіла третє місце після “Батьківщини” – у неї 221 мандат. Навіть партія “Наш край”, яка певним чином має парламентське представництво, і та вдвічі менше набрала.

До прикладу, Радикальна партія – 93 мандати, Опоблок – 25, “Самопоміч” – 63 мандати», – наголосив В. Цибулько.

У свою чергу В. Уколов, політолог, екс-нардеп також наголосив на значних успіхах БПП. На його переконання, можна не сумніватися, що вибори до ОТГ виграє найбільше кандидатів від «БПП-Солідарність». Щодо результатів партії «Батьківщина», на думку експерта, вони зумовлені помилковою політичною позицією щодо децентралізації, яку зайняла Ю. Тимошенко ще рік тому, розгорнувши затяту критику настільки позитивних змін. «Насправді саме в ОТГ, де відбувалися вибори, як ніде, знають ціну таким, далеким від правди заявам. А в масштабах країни реформа децентралізації взагалі дає вражаючі результати», – вважає експерт.

Він наголошує, що за останні три роки місцеві бюджети зросли у два з половиною рази: з 69 млрд грн у 2014 р. до 170 млрд на 2017 р. Частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті країни впритул наблизилася до 50%, чого ніколи не було за всю новітню історію. Зростання доходів об'єднаних територіальних громад (ОТГ) – часом трикратне. Об'єднані територіальні громади отримують у своє розпорядження 60 % від податку на доходи громадян, що призводить у середньому до двократного, а подекуди й більш істотного стрибка їхніх власних надходжень. «Тому на виборах в ОТГ цілком логічно підтримали децентралізацію і тих, хто її запропонував і послідовно втілював – “БПП-Солідарність”. Звичайно, офіційних результатів виборів ще немає, але партійний підрахунок свідчить про переконливу перемогу», – заявив експерт ще до остаточного визначення результатів виборів.

При цьому він зазначив, що не розглядає місцеві вибори як репетицію парламентських і тим більше президентських. По-перше, місцеві вибори охопили не всі регіони, по-друге, відбувалися саме в тих регіонах, де Ю. Тимошенко сама дискредитувала своїх кандидатів заявами проти децентралізації.

З такою точкою зору не погоджуються у ВО «Батьківщина» і запевняють, що саме їхні представники отримали перемогу в більшості регіонів. За даними паралельного підрахунку голосів, у процентному співвідношенні від усіх кандидатів, висунутих політичними партіями, у «Батьківщини» 31% (880 депутатів). Крім того, представники «Батьківщини» стали головами у 26 ОТГ. За інформацією представників «Батьківщини» у Кіровоградській області, їх партія отримала 36,36% голосів виборців. Усього в шести громадах обиралося 132 депутати, з яких найбільше мандатів отримала «Батьківщина» – 48 ([URL: ba.org.ua/na-viborax-goliv-v-otg-batkivshhina-otrimala-vzhe-pershi-peremogi/](http://ba.org.ua/na-viborax-goliv-v-otg-batkivshhina-otrimala-vzhe-pershi-peremogi/). 2017. 30.10).

Головами стали: Тишківська ОТГ – самовисуванець, який балотувався за підтримки «Батьківщини», П. Куліш, Смолінській ОТГ – самовисуванець, який балотувався за підтримки «Батьківщини», М. Мазур, Катеринівська ОТГ – самовисуванець, який балотувався за підтримки «Батьківщини», Т. Терещенко.

Черкаська область: до Кам'янської міської ОТГ, за підрахунками представників «Батьківщини», їх партія взяла 31% місць у місцевій раді, у Жашківській міській ОТГ «Батьківщина» взяла 31% місць, у Мліївській ОТГ «Батьківщина» взяла 37% місць, у Матусівській ОТГ «Батьківщина» взяла 37% місць, у Моринській ОТГ – 22% місць, у Іванківській ОТГ – 23% місць.

Крім того, головою Мліївської ОТГ обрано кандидата від «Батьківщини» В. Микитенка.

У Вінницькій області «Батьківщина» загалом здобула 36 депутатських мандатів, що становить 27 % від загальної кількості: Іванівська – 10, Гніванська – 6, Краснопільська та Лука-Мелешківська ОТГ – по 5. Іванівська ОТГ – голова громади – самовисуванець, який балотувався за підтримки «Батьківщини», М. Кулик. Брацлавська ОТГ: голова громади – самовисуванець, який балотувався за підтримки «Батьківщини», В. Мазур.

У Київській області «Батьківщина» отримала 44,8% за кількістю депутатів, обраних від партій. Зокрема, Медвинська сільська ОТГ: голова громади – кандидат від «Батьківщини» С. Плаксун, у партії 12 депутатських мандатів (62,5%), Великодимерська селищна ОТГ: голова громади А. Бочкарьов, який йшов на вибори за підтримки «Батьківщини», 10 депутатських мандатів (66,7).

Також, за підрахунками представників «Батьківщини», у Полтавській області партія має значний успіх. Зокрема, Драбинівська ОТГ: до ради проходять 22 депутати від «Батьківщини» з 22 можливих, Руденківська ОТГ: голова громади – кандидат від «Батьківщини» С. Головка, Бутенківська ОТГ: голова громади – кандидат від «Батьківщини» М. Скрильник, Михайлівська сільська ОТГ: голова громади – кандидат від «Батьківщини» М. Коляндра, Сенчанська сільська ОТГ: голова громади – кандидат від «Батьківщини» В. Лисий.

Успіх «Батьківщини» у вищезазначених областях підтверджують і в громадській мережі ОПОРА, щоправда трохи скромніший. За інформацією цієї організації серед новообраних депутатів рад об'єднаних територіальних громад на Київщині 65 балотувалися від політичних партій та 30 – шляхом самовисування. Найбільшу кількість депутатів має політична партія ВО «Батьківщина» (URL: <https://www.oporaua.org/vybory/45084-kyivshchyna-bilshist-novoobranikh-deputativ-oth-balotuvaylys-vid-vo-batkivshchyna-ta-shliakhom-samovysuvannia>. 2017. 06.11).

ОПОРА повідомила, що у всіх чотирьох громадах головами ОТГ стали чинні сільські голови, які балотувалися шляхом самовисування: Медвинська ОТГ – С. Плаксун (в. о. Медвинського сільського голови); Фурсівська ОТГ – М. Фурсенко (сільський голова с. Фурси); Великодимерська ОТГ – А. Бочкарьов (селищний голова смт Велика Димерка); Дівичківська ОТГ – Т. Девко (сільський голова с. Стовп'яги).

Серед новообраних депутатів рад об'єднаних територіальних громад більшість балотувалися від політичних партій. В Дівичківській ОТГ, крім

дев'яти самовисуванців, до складу новообраної ради увійшли представники Аграрної партії України – 10, УКРОП – 2 та ВО «Батьківщина» – 1. До Медвинської сільської ради ОТГ було обрано депутатів від ВО «Батьківщина» – 10, Радикальної партії Олега Ляшка – 3, Аграрної партії України – 2 та УКРОП – 1, решта шестеро депутатів є позапартійними самовисуванцями. У селищі Велика Димерка найбільшу кількість депутатів має ВО «Батьківщина» – 12, Радикальна партія – 4, по 1 депутату мають УКРОП та Аграрна партія України. Крім того, до складу ради увійшло вісім кандидатів-самовисуванців. У Фурсівській громаді у 26 округах було обрано 25 депутатів, оскільки у ВО № 10 призначено повторне голосування серед двох кандидатів (Радикальна партія Олега Ляшка та самовисування), які набрали однакову кількість голосів виборців. У цілому ж до складу Фурсівської сільської ради входять: ВО «Батьківщина» – 7, Радикальна партія Олега Ляшка – 5, Аграрна партія України – 3, «Рух Миколи Томенка» – 2, ВО «Свобода» – 1, Самовисування – 7.

У Черкаській області також підбито підсумки виборів. Як інформують ЗМІ, відповідно до результатів волевиявлення громадян більшість новобраних голів ОТГ є чинними головами відповідних сіл та міст. Зокрема, головами Кам'янської та Жашківської міських громад стали самовисуванці, чинні міський голова Кам'янки В. Тірон з результатом у 75,2% та міський голова Жашкова І. Цибровський, що набрав 94,6% голосів виборців. У десяти з дванадцяти сільських громад перемогли чинні голови населених пунктів, що увійшли до ОТГ, зокрема сіл Хацьки, Соколівка, Черепин (Карашинська ОТГ), Іваньки, Паланка, Іркліїв, Матусів, Зорівка та Старосілля (Мліївська ОТГ) (URL: <https://www.oporaua.org/vybory/45078-cherkashchyna-tvk-vchasno-vstanovyly-rezultaty-vyboriv-u-hromadakh-2017.-05.11>).

Головами громад стали: Степанківська ОТГ – І. Чекаленко; Мліївська ОТГ – В. Микитенко; Моринська ОТГ – А. Видута; Іваньківська ОТГ – Л. Поліщук; Паланська ОТГ – П. Кучеренко; Карашинська ОТГ – А. Пархоменко; Ліпльавська ОТГ – С. Геращенко; Бузівська ОТГ – О. Фуркало; Соколівська ОТГ – О. Міщенко; Зорівська ОТГ – Ю. Гунько; Іркліївська ОТГ – І. Поїздник; Матусівська ОТГ – В. Колісник.

Більшість новообраних сільських голів балотувалися як самовисуванці. Лише І. Чекаленко (Степанківська ОТГ, від політичної партії «Нова політика») та В. Микитенко (Мліївська ОТГ, від партії ВО «Батьківщина») є висуванцями партій.

На виборах до ОТГ найбільше мандатів у містах отримали такі політичні сили: ВО «Батьківщина» (15), Аграрна партія України (10), «Блок Петра Порошенка «Солідарність» (8) та «Рух Валентина Наливайченка «Справедливість» (6). На виборах до сільських рад об'єднаних громад більшість депутатських посад отримали самовисуванці, а саме – 64 особи. Водночас є випадки, коли кандидати балотувалися як самовисуванці, при цьому будучи членом певної партії. Серед партій у сільських об'єднаних

громадах найбільшу підтримку отримали: ВО «Батьківщина» (36), «Блок Петра Порошенка «Солідарність» (31), Аграрна партія України (31) та ВО «Черкащани» (31).

Під час виборів у дев'яти об'єднаних територіальних громадах Вінниччини, як і в більшості областей, спостерігачі громадянської мережі ОПОРА не виявили порушень, які б істотно вплинули на результати виборів та поставили під сумнів результати волевиявлення громадян. Проте зафіксували окремі випадки недотримання вимог виборчого законодавства, зокрема невідповідність нормам закону кількості скриньок на виборчих дільницях, відсутність прізвища кандидатки у виборчому бюлетені, а також присутність на дільницях чиновників та депутатів (URL: <https://www.oporaua.org/vybory/45044-vybory-na-vinnychchyni-vidbulysia-bez-suttievykh-porushen>. 2017. 30.10).

За словами представника мережі ОПОРА Н. Величко, перші вибори в об'єднаних територіальних громадах були достатньо конкурентними, виборці могли обирати з-поміж кандидатів, висунутих різними місцевими організаціями політичних партій, або самовисуванців. «Спостерігачі ОПОРИ, які моніторили перебіг голосування на перших виборах в ОТГ Вінницької області, не зафіксували суттєвих, системних порушень, які б істотно вплинули на результати виборів та поставити під сумнів результати волевиявлення громадян», – зазначила Н. Величко.

Проте, у день голосування спостерігачі виявили проблеми з матеріально-технічним забезпеченням ДВК на Вінниччині. Зокрема, недостатню кількість скриньок для голосування виявили в селі Лука-Мелешківська (Лука-Мелешківська ОТГ) та у місті Гнівань (Гніванська ОТГ).

Крім того, у день виборів на ДВК № 050157, що розташована в с. Лука-Мелешківська, з'ясували, що в бюлетенях по виборчому округу № 2 не надрукували прізвища кандидатки в депутати від ВО «Батьківщина» В. Бевз. Члени ДВК повідомили про це голові ТВК та склали акт із приводу цього випадку. Територіальна виборча комісія вирішила додрукувати коректні бюлетені. Вибори в цій дільниці відбулись.

За словами Н. Величко, у більшості ОТГ переобрали голів центрів нових громад: Староприлуцького сільського голову В. Любченка, Лука-Мелешківського сільського голову В. Сича, голову Гніванської міської ради В. Кулешова, голову Брацлавської селищної ради В. Мазура, голову Глухівецької селищної ради О. Амонса, голову Росошанської сільської ради В. Сличука. Зміни відбулись у трьох ОТГ: головою Іванівської ОТГ став М. Кулик, головою Краснопільської – К. Романенко, а Шляхівську ОТГ очолить І. Кравець.

За інформацією ЗМІ, у деяких виборчих округах можуть призначити повторні вибори. Зокрема, у Староприлуцькій ОТГ однакову кількість голосів набрали кандидати в депутати у двох виборчих округах – № 4 та

№ 13. У виборчому окрузі № 4 двоє депутатів набрали по 30 голосів. Це Б. Ямчук (політична партія «Блок Петра Порошенка «Солідарність») та Н. Остапчук (самовисуванка). А в окрузі № 13 по 28 голосів набрали В. Зінченко (самовисуванець) та О. Костюк (політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»). За результатами виборів у Брацлавській ОТГ двоє кандидатів у депутати селищної ради по виборчому округу № 6 набрали по 22 голоси. Це самовисуванці Д. Менчук та В. Вікулов.

Відповідно до ч. 1 ст. 87 Закону України «Про місцеві вибори» територіальна комісія приймає рішення про проведення у виборчому окрузі повторного голосування, якщо: у виборчому окрузі в день голосування найбільшу і водночас однакову кількість голосів набрали два або більше кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, старости.

За інформацією ЗМІ, 29 жовтня перші місцеві вибори в об'єднаних територіальних громадах пройшли на Полтавщині у 12 ОТГ – Гребінківській, Ланнівській, Бутенківській, Лохвицькій, Михайлівській, Драбинівській, Малоперещепинській, Нехворощанській, Руденківській, Новосанжарській, Новогалещинській та Сенчанській. Як зазначила координатор громадського спостереження за виборами Д. Черкашина, протягом дня спостерігачі ОПОРИ фіксували порушення, а також стежили, аби вибори проходили згідно з чинним законодавством. Із самого ранку на дільниці № 530418 (м. Лохвиця, вул. Незалежності, 10) вже було зафіксовано перше порушення, коли в приміщенні було виявлено друковані агітаційні матеріали кандидата на посаду голови Лохвицької міської територіальної громади В. Радько. Після зауваження спостерігача ОПОРИ листівку забрали з приміщення дільничної виборчої комісії. Були випадки, коли на ранковому засіданні в селищі Нові Санжари (ДВК № 530605) у приміщенні дільниці перебували працівники правоохоронних органів та електрик. Один із самих поширених випадків, яке фіксували спостерігачі, – це коли виборці намагалися проголосувати без паспорта (URL: <https://www.opora.ua.org/vybory/45060-pidsumky-vyboriv-v-oth-poltavshchyny-vydacha-biuleteniv-bez-pasportu-ta-ahitatsiia-v-den-holosuvannia>. 2017. 31.10).

Натомість порушень, які могли б вплинути на результати голосування, спостерігачі ОПОРИ на Полтавщині не виявили. Після закриття дільниць явка в середньому становила 49,6 %. Але виявилась унікальна громада, у якій зробити своє волевиявлення прийшло 71,07 % громадян – Драбинівська об'єднана територіальна громада.

У шести об'єднаних територіальних громадах Кіровоградської області відбулися перші місцеві вибори депутатів та голів місцевих рад. Вибори пройшли в Тишківській, Катеринівській, Первозванівській сільських, Компаніївській та Смолінській селищних, а також Помічнянській міській об'єднаних територіальних громадах. Явка виборців у середньому становила 47,7%.

Представники Громадянської мережі ОПОРА повідомили про деякі порушення. Координатор громадського спостереження ОПОРИ за виборами в Кіровоградській області З. Лебідь повідомила, що перший неприємний випадок трапився в с. Первозванівка Первозванівської ОТГ. Під час вранішнього засідання у ДВК № 350286 виявилось, що для трьох округів було надруковано недостатню кількість бюлетенів. Як повідомили спостерігачеві ОПОРИ, у попередньому списку виборців було 1868 виборців. Після уточнення кількість збільшилася на 20 осіб. Але бюлетені для голосування як за сільського голову, так і за депутатів місцевої ради друкували за попереднім списком, тобто на 20 менше, ніж потрібно (URL: <https://www.opora.ua.org/vybory/45064-vybory-do-oth-na-kirovohradshchyni-holosuvannia-za-susida-videokamery-ta-ahitatsiia-na-dilnytsiakh>. 2017. 01.11).

За словами З. Лебідь, були виявлені агітаційні матеріали в приміщенні виборчої дільниці № 350279 (с. Обознівка Катеринівської ОТГ). Там виявили листівки трьох кандидатів у депутати. Після зауваження спостерігача листівки забрали з приміщення дільниці. На дільниці № 350303 у селі Голубієвичі Компаніївського району член виборчої комісії від кандидата-самовисуванця проголосувала за виборця, який не прийшов на дільницю. Кандидати в депутати, присутні на дільниці, склали акт та скаргу, а відтак написали заяву до поліції. На дільниці № 350280, що у Катеринівській ОТГ, спостерігач ОПОРИ виявив три відеокамери. Ще одне повідомлення про відеокамери на дільниці надійшло від кандидата на посаду селищного голови Катеринівської ОТГ з дільниці № 350279, що в с. Обознівка. Спостерігач ОПОРИ звернувся до поліції із заявою про ймовірне порушення таємниці голосування.

Проте, як зазначила З. Лебідь, попри зафіксовані випадки недотримання вимог виборчого законодавства порушень, які б могли істотно вплинути на результати голосування, спостерігачі ОПОРИ на Кіровоградщині не виявили.

Щодо кількості представників в ОТГ від різних політичних партій, то питання залишається відкритим. Як відомо, багато політиків, які проходять до виборних органів за підтримки однієї партії, потім можуть представляти іншу. При цьому різні партії заявляють, що саме їхній представник переміг на виборах. Зокрема, як інформують ЗМІ, перемогу на виборах голови Медвинської об'єднаної територіальної громади Київської області, які відбулися 29 жовтня, здобула С. Плаксун. Увечері того ж дня Блок Петра Порошенка оголосив у Facebook про успіх своєї представниці (URL: <http://gordonua.com/ukr/news/politics/-bezpartijna-samovisuvanka-peremogla-na-viborah-glavi-mistsevoji-gromadi-v-kijivskij-oblasti-tri-partiji-zajavili-shcho-vona-jih-predstavnik-215120.html>. 2017. 02.11).

За кілька хвилин лідер Радикальної партії О. Ляшко написав у Facebook, що С. Плаксун представляє його політсилу. «Головою Медвинської

ОТГ на Київщині обрано С. Плаксун від Радикальної партії. Вітаю переможця і дякую людям за підтримку моєї команди!» – зазначив О. Ляшко.

Згодом про перемогу С. Плаксун повідомили на сторінці «Батьківщини» у Facebook. Нова голова громади йшла на вибори за підтримки цієї партії, ішлося в повідомленні.

Тож зразу три парламентські партії заявили про перемогу «свого» кандидата. Активіст мережі ОПОРА О. Репік назвав це «політичним флешмобом».

Натомість сама С. Плаксун заявила: «Для мене самої ця ситуація є несподіванкою, оскільки мене кликали до себе різні політичні партії бути їхнім кандидатом, але я всім дала відмову. Я так зрозуміла, що їм потрібно було подати свого кандидата, і вони всі назвали мене. Але я не була й не буду членом політичної партії, я йшла на ці вибори, щоб відстоювати інтереси громади».

Такі випадки можливі й на інших округах, і лише після початку роботи новообраних депутатів стане зрозумілим, кого вони представляють.

У цілому ж, як зазначив голова центру «Ейдос», політолог В. Таран, найголовнішим результатом виборів 29 жовтня є збільшення фактично на третину інституційних об'єднань територіальних громад. Після цих виборів в Україні буде вже понад 600 ОТГ. І це свідчить про те, що реформа децентралізації зробила різкий стрибок вперед. «Тобто ще більше громадян отримали нові можливості – фінансові, організаційні, бюджетні, соціальні. І це, знову ж таки, свідчить про те, що ця реформа продовжиться. Для мене це найголовніший результат», – зазначив експерт.

Щодо політичної складової і наповнення цих місцевих рад то, на думку В. Тарана, перемогу на цих виборах здобули ті політичні сили, які мають відповідну інституційну спроможність. У них є розгалужена мережа, упізнаваність на центральному та місцевому рівнях, відповідні фінансові та організаційні ресурси. Мова йде, зокрема, про БПП та «Батьківщину». Щодо інших партій, то результат, коли «Сила людей» перемагає тільки в одній ОТГ, а «Демальянс» – у жодній, лише показує інституційну здатність цих партій.

Тож якщо ми хочемо якісних змін у політиці, то цим новим партіям доведеться докласти значних зусиль для отримання належних результатів у майбутньому. І тільки так у них є шанс кинути виклик умовно старшим партіям та перемогти їх. В іншому разі, якщо умовно молоді партії не навчаться об'єднуватися, то на виборах і далі перемагатимуть лише старі сили. Разом з тим експерти наголошують, результати виборів в об'єднаних територіальних громадах не репрезентують картини настроїв у всій країні, але показують реальних гравців, здатних боротися за перемогу.

Місцеві вибори: східний регіон

29 жовтня, у рамках реформи по децентралізації влади, в Україні пройшов черговий етап перших виборів до новостворених об'єднаних територіальних громадах (ОТГ). Ці вибори стали найбільшими за останні два роки та охопили усі регіони нашої держави, крім анексованого Криму та окупованих районів Донбасу. Це 25 міст, більш ніж 60 селищ та 115 сіл. Загалом обирали більш ніж 4,5 тис. депутатів. Явка виборців становила 48,2 %, хоча більшість експертів визнають, що цей показник цілком відповідає «європейському стандарту».

У східному регіоні вибори відбулися в 7 ОТГ Харківської області, у 2 ОТГ – на Донеччині, у 4 ОТГ – на Луганщині, та в 19 ОТГ – у Дніпропетровській області. Незважаючи на окремі порушення, які мали місце зокрема і в зазначених регіонах, спостерігачі заявляють, що вони не мали визначального впливу на виборчий процес.

Як зауважили в Громадянській мережі ОПОРА, виборчий процес на перших виборах у об'єднаних територіальних громадах був достатньо конкурентним, при цьому виборці отримали можливість обирати серед широкого переліку кандидатів, висунутих місцевими організаціями політичних партій або самовисуванців. В ОПОРА також наголосили, що перебіг виборчого процесу та день голосування засвідчує гостру необхідність внесення змін до чинного законодавства, яке має попередити відтворення виявлених проблем виборчого процесу вже на виборах у об'єднаних територіальних громадах у грудні 2017 р. Разом з тим експерти зауважили, що масштаб та статистика виборчих зловживань порівняно з попередніми виборами зменшилися, хоча мали місце і безпрецедентні випадки кримінального втручання в хід виборів на етапі голосування (URL: <https://www.oporaua.org/vybory/pershi-vybory-v-obiednanykh-hromadakh-2016/45037-zayava-hromadyanskoyi-merezhi-opora-shchodo-poperednikh-rezultativ-sposterezhennya-na-pershykh-mistsevykh-vyborakh-u-obyednanykh-terytorialnykh-hromadakh-29-zhovtnya-2017-roku>).

Місцеві вибори в умовах децентралізації, і на цьому наголошують окремі експерти, змінюють політичну мапу України. Набирають ваги нові лідери та політичні сили, тоді як інші мають змогу пройти «тест на життєздатність». І хоча важковаговики українського політикуму, не дочекавшись офіційних результатів, одночасно поспішили заявити про свою перемогу, у регіональному зрізі ситуація виглядає більш зрозумілою.

У Харківській області, де вибори відбулися в 7 ОТГ, загалом, депутатами до місцевих рад стали 120 представників партії «БПП «Солідарність», 32 самовисуванці, 10 представників Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина», 7 – партії «Відродження», 5 – «Наш край», 3 – Об'єднання «Самопоміч», 2 – «Українського об'єднання патріотів - УКРОП»,

2 представники Аграрної партії України. Явка виборців, була дещо нижчою ніж в цілому по Україні, та становила 40,24 %. Так, у Оскільській ОТГ вона становила – 34,37 %, у Малинівській ОТГ – 36,2 %, у Малоданилівській ОТГ – 38,3 %, у Зачепилівській та Наталинській ОТГ – по 41 %, у Золочівській ОТГ – 42,3 % та найбільша явка у Коломацькій ОТГ – 48,5 %.

Згідно з результатами територіальних комісій головами семи об'єднаних громад стали представники політичної партії «БПП «Солідарність». У цьому аспекті можна говорити про 100 % результат.

Досить пристойний результат продемонструвала політична сила на виборах депутатів місцевих рад ОТГ. Так у Зачепилівській ОТГ перемогли 15 кандидатів від політичної партії «БПП «Солідарність», 4 – партії «Відродження», 3 – самовисуванці, 2 – УКРОП, 1 – ВО «Батьківщина», 1 – Об'єднання «Самопоміч».

Золочівська ОТГ: 17 мандатів здобули представники політичної партії «БПП «Солідарність», 16 – самовисуванці, 1 – ВО «Батьківщина».

Коломацька ОТГ: 14 представників «БПП «Солідарність», 7 – самовисуванці, 4 – ВО «Батьківщина», 1 – Об'єднання «Самопоміч».

Наталинська ОТГ: 21 – «БПП «Солідарність», 1 – ВО «Батьківщина».

Малоданилівська ОТГ: 18 – «БПП «Солідарність», 5 – «Наш край», 2 – самовисуванці, 1 – Об'єднання «Самопоміч».

Оскільська ОТГ: 13 – «БПП «Солідарність», 3 – самовисуванці, 2 – ВО «Батьківщина», 3 – партія «Відродження», 1 – УКРОП.

Малинівська ОТГ: 22 – «БПП «Солідарність», 2 – Аграрна партія України, 1 – ВО «Батьківщина», 1 – самовисуванець (URL:<https://www.oporaua.org/vybory/pershi-vybory-v-obiednanykh-hromadakh-2016/45058-den-vyboriv-na-kharkivshchyni-pomylky-u-vyborchych-biuleteniakh-ta-vidsutnist-elektropostachannia-na-dilnytsiakh>).

Тобто, як бачимо в Харківській області партія «БПП «Солідарність» отримала більшість голосів виборців у всіх ОТГ.

Серед найбільш поширених порушень, як і в цілому по Україні, були спроби видачі бюлетенів виборцям без пред'явлення паспорта. Також спостерігачі повідомляли про помилки в текстах виборчих бюлетенів або факти їхнього неналежного виготовлення.

У Донецькій області відбулися перші місцеві вибори голів та депутатів селищних рад Андріївської сільської та Званівської сільської ОТГ. Характерною рисою виборів є відносно висока явка виборців. Так, в Андріївській громаді Слов'янського району явка становила 56 %, у Званівській громаді Бахмутського району – 68 %. Порівняно з іншими регіонами це один з найвищих показників, що може свідчити про збільшення рівня соціальної активності та відповідальності у регіоні, а також підвищення впевненості та важливості впливу кожного виборця на суспільно-політичні події у своїх громадах.

За даними Центральної виборчої комісії, відповідно до підсумків голосування, головою Андріївської об'єднаної територіальної громади обрано М. Діхтенко, головою Званівської об'єднаної територіальної громади – О. Білицького, обидва кандидати від «БПП «Солідарність».

До складу депутатського корпусу Андріївської сільської об'єднаної громади увійдуть представники 3 політичних партій: «Наш край» – 7 депутатів; партія «БПП «Солідарність» – 5 депутатів; політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» – 2 депутати.

До складу депутатського корпусу Званівської сільської об'єднаної громади увійдуть представники 2 політичних партій: партія «БПП «Солідарність» – 7 депутатів; політична партія «Наш край» – 3 депутати, а також 4 депутати-самовисуванці (URL: <http://dn.gov.ua/shhe-u-dvoh-gromadah-na-donechchyni-projshly-mistsevi-vybory/>).

Грубих порушень виборчого законодавства в Донецькій області зафіксовано не було. Проте одна ДВК Званівської ОТГ, яка відкрилася із запізненням, видала бюлетені 10 виборцям без їхнього підпису в списку. Спостерігачі вимагали від таких виборців повернутися та розписатися. На запитання спостерігача Громадянської мережі ОПОРА, чому одна з членів комісії не просила виборців розписуватися за отримання бюлетеня, член ДВК відповіла, що не знала про таку необхідність. Також у Бахмутському районі Донецької області поліція перевіряє інформацію про підкуп виборців. А в ДВК №140060, що в с. Переїзне Бахмутського району Званівської ОТГ, у бюлетенях була виявлена помилка у прізвищі одного з кандидатів (URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2333680-v-ukraini-vibori-u-201-tergromadi.html).

І знову, бачимо досить сильні позиції президентської партії «БПП «Солідарність». Різні експерти по-різному пояснюють такий результат: одні наголошують на використанні адмінресурсу; інші впевнені, що люди на місцях підтримують реформу децентралізації ініційовану Президентом. Тоді як партія «Наш край» вже традиційно демонструє непоганий результат, причиною такого успіху, на думку експертів, є те, що це сили низового рівня, які працюють безпосередньо з людьми.

За результатами перших місцевих виборів в 4 об'єднаних територіальних громадах Луганщини, найбільшу кількість голосів отримали кандидати-самовисуванці. Серед політичних партій лідером є партія «БПП «Солідарність» – обрано 15 депутатів і 3 голови.

Зокрема, на виборах до Біловодської ОТГ, де явка становила 48,12 %, переможцем на виборах голови громади став кандидат від партії «Наш край» Е. Олейніков. Депутатський корпус в об'єднаній громаді має такий склад: 15 депутатів-самовисуванців, 9 депутатів від партії «Наш край» і по 1 депутату від партій «БПП «Солідарність» і «За Життя».

У Красноріченській ОТГ (явка – 34,7 %) , переможцем виборів голови громади став В. Жувако від партії «БПП «Солідарність». Депутатський

корпус виборці сформували таким чином: 9 депутатських місць отримала партія «БПП «Солідарність», 6 – самовисуванці, 4 – ВО «Батьківщина», 3 – Радикальна партія Олега Ляшка, і по 1 депутату матимуть місцеві організації партій «Опозиційний блок» та «Наш край».

У Нижньодуванській ОТГ (явка – 59,8 %), перемогу на виборах голови громади в Нижній Дуванці отримав висуванець від «БПП «Солідарність» В. Росляк. Депутатський корпус складатиметься з 14 осіб, з яких 6 місць отримала ВО «Батьківщина», 4 місця будуть за депутатами-самовисуванцями, 2 мандати довірили представникам Аграрної партії України та по 1 депутатському місцю мають місцеві організації партій «Наш край» і «БПП «Солідарність».

У Привільській ОТГ проголосували 67,5 % виборців. Головою громади стала М. Ляшенко, яка балотувалась від партії «БПП «Солідарність». У депутатському корпусі буде 6 депутатів-самовисуванців, 4 депутати від партії «БПП «Солідарність», 3 від ВО «Батьківщина» та 1 депутат від партії УКРОП (URL: <https://www.oporaua.org/312-rehiony/luganska/45085-luhanshchyna-naibilshe-deputatskykh-mandativ-otrymaly-samovysuvantsi>).

Місцеві вибори в Луганській області також можна сміливо записати до активу «БПП «Солідарність», але разом з цим відзначимо більш широкую партійну присутність у місцевих радах, а також досить високі позиції кандидатів-самовисуванців.

Що стосується порушень виборчого законодавства, то спостерігачі Громадянської мережі ОПОРА зафіксували, що на виборчій дільниці в смт Біловодськ Луганської області перебуває в день виборів стороння особа – народний депутат України С. Шахов, який не є суб'єктом виборчого процесу на виборах у цій громаді. До того ж народний обранець давав вказівки дільничним виборчим комісіям щодо їхньої роботи. Також на Луганщині було зафіксовано підвезення виборців у Красноріченській ОТГ, від імені одного з кандидатів. Спостерігачі повідомили про цей факт у поліцію.

Крім того, у смт Красноріченське Кременського району Луганської області в день голосування спостерігачі зафіксували агітаційні матеріали однієї з політичних сил.

Громадська організація «Комітет виборців України» повідомила про випадки реєстрації технічних кандидатів на виборах 29 жовтня на Луганщині. Зокрема, така ситуація мала місце на виборах селищного голови Біловодська на Луганщині. На вибори зареєструвалося 30 кандидатів, 14 з яких мешкають поза межами Біловодського району і є пенсіонерами чи безробітними (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2324567-miscevi-vibori-na-lugansini-pomitili-kandidativkloniv.html>).

Але одним з найбільш грубих порушень, про яке також повідомив генеральний директор КВУ О. Кошель, був факт роздачі на виборах у Луганській області цукру, а також продовольчих наборів (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2334152-pramij-i-nepramij-kvu->

rozpovila-pro-pidkup-na-miscevih-viborah.html). До речі, у межах всієї України таких випадків було зафіксовано лише кілька. У зв'язку з чим експерти відзначають позитивну динаміку, навіть у порівнянні з минулими місцевими виборами.

У Дніпропетровській області місцеві вибори 29 жовтня проходили у 19 ОТГ: Верхньодніпровська сільська; Зайцівська сільська; Іларіонівська селищна; Карпівська сільська; Китайгородська сільська; Лошкарівська сільська; Любимівська сільська; Межівська селищна; Межиріцька сільська; Миколаївська сільська (Васильківський район); Миколаївська сільська (Петропавлівський район); Першотравнева сільська; Петриківська селищна; Раївська сільська; Славгородська селищна; Троїцька сільська; Червоногригорівська селищна; Широківська селищна; Юр'ївська селищна.

Найбільш вдалим в регіоні ці вибори стали знову ж таки для президентської політичної сили. За даними, озвученими представниками партії, 18 з 19 громад у Дніпропетровській області очолять саме кандидати від «БПП «Солідарність»» (URL: <https://prm.ua/narodniy-deputat-sergiy-berezenko-vidzvituvav-pro-rezultati-viboriv-otg/>). Хоча більш різноманітною є представленість в ОТГ області депутатів місцевих рад, які представляють політичні партії ВО «Батьківщина», УКРОП, партій «Опозиційний блок», «Наш край», Аграрної партії та ін.

Мали місце і порушення виборчого процесу, проте, найгучнішою історією цих виборів став напад на виборчу дільницю на Дніпропетровщині, внаслідок якого постраждали два поліцейських. «29 жовтня близько 18:30 на виборчу дільницю в с. Майське Синельниківського району Дніпропетровської області зайшло 15-20 невідомих осіб, які розбили в приміщенні вікна і пошкодили майно. Після цього зловмисники кинули димові шашки і поїхали на автомобілях. Під час нападу тілесних ушкоджень отримали два співробітники поліції, які спробували перешкодити порушенню громадського порядку», – повідомили в обласній поліції (URL: <https://glavcom.ua/publications/miscevi-vibori-yak-bpp-i-batkivshchina-odnochasno-peremagayut-447940.html>).

Поліція оголосила план «Перехоплення». Загалом було затримано 24 особи на семи автомобілях, у багажниках яких знайшли значну кількість зброї. «Тим не менш, – як зазначила координаторка виборчих та парламентських програм ОПОРИ О. Айвазовська, – члени виборчих комісій закінчили підрахунок голосів і підписали відповідні протоколи... До зриву виборів цей інцидент не призвів».

Таким чином, можемо констатувати, що черговий етап місцевих виборів, що проводяться в рамках реформи децентралізації, відбувся. Наявні порушення у виборчому процесі підтвердили необхідність комплексного вдосконалення виборчого законодавства, у тому числі й про місцеві вибори. Проте це не завадило спостерігачам визнати їх результати. А результати вкотре підтвердили, що лідерами на виборах в ОТГ уже традиційно

залишаються «БПП «Солідарність», ВО «Батьківщина», Аграрна партія, «Наш край». Ще кілька відносно нових політичних сил демонструють непогані результати, в окремих регіонах. Разом з тим, у розрізі загальнополітичної ситуації в Україні, а особливо в контексті майбутніх парламентських та президентських виборів, ці результати навряд чи можна назвати орієнтиром, оскільки на місцевих виборах електорат підтримує конкретну людину, а не партію. Тоді як на парламентських виборах увага здебільшого прикута до лідерів партій та їхніх програм. Однак, на думку окремих аналітиків, вибори до ОТГ можуть вказувати на тенденції конфігурації політичних сил, і хотілося б вірити, що вони спрямовані на шлях ефективного політичного плюралізму.

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Вибори до ОТГ у Південних областях України: результати, проблеми, оцінки

29 жовтня відбулися місцеві вибори у 201 об'єднаній територіальній громаді (ОТГ) в усіх областях України. У Південному регіоні вибори відбувалися в Запорізькій, Херсонській областях, де голосували по 10 ОТГ, в Одеській області – в 11 ОТГ, у Миколаївській – в 1 ОТГ.

У Херсонській області перші місцеві вибори 29 жовтня 2017 р. відбулися в Білозерській, Високопільській, Іванівській, Любимівській селищних та Станіславській, Борозенській, Бехтерській, Чулаківській, Костянтинівській Ювілейній сільських об'єднаних територіальних громадах.

Громадська мережа ОПОРА, котра здійснювала спостереження за передвиборним процесом та перебігом голосування, характеризувала процес перегонів як такий, що відбувається переважно з дотриманням вимог базового законодавства. Разом з тим спостерігачі констатували підвищення впливу політичних партій і появу нових політичних проектів порівняно з 2016 р., а також меншу, порівняно з торішніми виборами, активність суб'єктів процесу.

Серед лідерів за присутністю в списках кандидатів на вибори ОТГ – політична партія «БПП Солідарність»: Станіславська сільська ОТГ – 9, Білозерська селищна ОТГ – 12, Бехтерська сільська ОТГ – 14, Чулаківська сільська ОТГ – 10, Костянтинівська сільська ОТГ – 14, Іванівська селищна ОТГ – 1, Ювілейна сільська ОТГ – 6, Любимівська селищна – 8 кандидатів у депутати.

До Борозенської сільської та Високопільської селищної балотувалися 8 і 25 (відповідно) кандидатів у депутати. Також у цих двох ОТГ були зареєстровані кандидати від «Солідарності» на посаду голови місцевої ради (URL: <http://pivdenukraine.com.ua/2017/10/27/25801/>).

Серед агітаційних форм переважали зустрічі з виборцями, проведення масових заходів та поширення агітаційної продукції. Спостерігачі Громадської мережі ОПОРА відзначили відсутність прямого використання адміністративного ресурсу, водночас помітили «симпатії» керівника області до деяких з висуванців. Проблемою, за висновком ОПОРИ, залишається матеріальне забезпечення роботи виборчих комісій та недотримання правил рівності і балансу у формуванні складу ТВК. Також ОПОРА відзначила відсутність інформації про вибори до ОТГ у засобах масової інформації (URL: <http://pivdenukraine.com.ua/2017/10/24/na-miscevix-viborax-shho-vidbudutsya-29-zhovtnya-zris-vpliv-partij/>).

Як повідомляє на особистій сторінці у Facebook Комітет виборців України, у Херсонській області зафіксовано факти підвезення виборців до дільниць на виборах в ОТГ. А в Білозерській ОТГ підвезення виборців супроводжувалося конфліктом. Група чоловіків, яка назвала себе активістами зупинила автобус, у якому нібито везли виборців на дільниці. У результаті між ними виникла словесна перепалка, під час якої одна з пасажирок автобуса вдарила особу, що представилася журналістом. Потерпілий викликав поліцію, і було складено акт про напад на журналіста.

Представники політичних партій та спостерігачі також повідомляли про порушення. Скажімо, спостерігачі від партії «Самопоміч» повідомили, що на виборчій дільниці в с. Білозерка Херсонської області на урнах бракувало пломб.

Також у Білозерській ОТГ було зафіксовано присутність осіб у камуфляжі біля виборчих дільниць. При цьому була поширена недостовірна інформація щодо спроб вказаних осіб здійснити незаконні дії. За інформацією КВУ членами відповідних груп були представники авторитетних в області асоціацій учасників АТО, які займалися охороною виборчих дільниць. При цьому така діяльність велася ними й на попередніх місцевих виборах (URL: <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug:poperedni-vysnovky-kvu-za-rezultatamy-sposterezhennia-za-pershymy-mistsevymy-vyboramy-v-obiednanykhterytorialnykh-hromadakh-29-zhovtnia-2017-roku>).

У Софіївській ДВК Херсонської області в бюлетені було виявлено відсутність кандидата в депутати, через це ТВК змушена була в оперативному порядку додрукувати і звозити бюлетені. Крім того у Херсонській області спостерігачі зафіксували присутність на ДВК посадових осіб органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів та інших сторонніх осіб.

У ДВК № 650532 у селі Балашове Іванівського району Іванівської ОТГ один із членів комісії видав двом виборцям, чоловікові та жінці, бюлетені без паспортів громадян України, повідомив спостерігач Громадянської мережі ОПОРА. На зауваження спостерігача члени комісії не реагували, проте виборці вирішили покинути дільницю й за 20 хвилин повернулися з

паспортами. За словами членів ДВК, вони видали бюлетень без паспорта через те, що ці виборці особисто знайомі з членами комісії та мають родинні зв'язки (URL: <https://www.oporaua.org/novyny/44987-khersonshchynasposterihach-zafiksuvav-vydachu-biuleteniv-bez-pasportiv-u-seli-balashove>).

За результатами підрахунку голосів на виборах до об'єднаних територіальних громад Херсонської області, у десяти громадах було обрано 224 депутати. Більшість із них – самовисуванці. Серед партій найбільше депутатів провела «Батьківщина» – 36. «Наш край» здобув 28 мандатів, Аграрна партія – 22, ББП «Солідарність» – 14, УКРОП – 3, «Самопоміч» – 2, Опозиційний блок – 1. Такі дані навела партія ВО «Батьківщина» за результатами обробки всіх протоколів з мокрими печатками. Явка на місцевих виборах у Херсонській області становила майже 46% (URL: <https://zp.depo.ua/ukr/herson/vibori-v-otg-na-hersonschini-stali-vidomi-poperedni-rezultati-partiy-20171030667038>).

За даними Аграрної партії, депутатами місцевих рад ОТГ стали 29 її висуванців, що становить 23,5 % від загальної кількості кандидатів, що висувалися партією в області. Член Аграрної партії О. Кільдеров обраний головою Костянтинівської ОТГ. Про це повідомив голова Херсонської обласної організації Аграрної партії М. Халупенко.

«Аграрна партія стала однією з найактивніших учасниць цих перегонів. Під час виборчої кампанії ми проїхали всі райони, де висувались кандидати, зустрілися з тисячами людей. Ми вдячні виборцю, який за нас проголосував», – говорить М. Халупенко (URL: <http://polit-kherson.info/politic/2158-agrarna-partiia-otrymyla-na-vyborah-v-otg-29-mandativ-ta-silskogo-golovu.html>).

Він, зокрема, відзначив хороші результати в Борозенській ОТГ Великоолександрівського району, де аграрії провели п'ять депутатів. Також – у Високопільській ОТГ Високопільського району (вісім депутатів), Костянтинівській ОТГ Горностаївського району (шість депутатів).

Партія «Наш край» отримала 13 із 14 місць у Чулаківській сільській ОТГ, вісім місць у Бехтерській сільській ОТГ, одне у Білозерській селищній ОТГ, два у Ювілейній сільській ОТГ та три у Любимівській селищній ОТГ. Також кандидата від «Нашого краю» обрано головою у Чулаківській ОТГ Херсонської області (URL: <http://nashkray.org/?p=8225>).

За інформацією «Політичної Херсонщини» у результаті виборів більшість депутатських місць отримали позапартійні самовисуванці. 16 % депутатських мандатів отримали депутати від ВО «Батьківщина», 12,8 % мандатів – «Наш край», 9,8 % мандатів – Аграрна партія. Блок Петра Порошенка «Солідарність» отримав 6,25 % депутатських мандатів (URL: <http://polit-kherson.info/politic/2158-agrarna-partiia-otrymyla-na-vyborah-v-otg-29-mandativ-ta-silskogo-golovu.html>).

На виборах голови Ювілейної сільської об'єднаної територіальної громади Алешковського району Херсонської області переміг член

Соціалістичної партії України Р. Пустовий. За кількістю голосів кандидат від СПУ обігнав свого конкурента орієнтовно на 10%.

Коментуючи результати виборів на Херсонщині, голова Соціалістичної партії України І. Кива зазначив, що цей результат є початком відродження партії. «Це перемога нашої партії за багато років. Ми показали на прикладі Херсона, як швидко і ефективно ми можемо вирішувати проблеми звичайних людей і наші дії вже дали свої плоди. Нас почув народ і дав нам квоту своєї довіри. Ми отримали перший позитивний результат на місцевих виборах. Це означає, що СПУ починає своє відродження. Довіра людей – це основна оцінка нашої діяльності. Сьогодні ми виграли вибори в Херсонській області, а завтра ми переможемо у всій країні», – заявив І. Кива.

Утім, після встановлення результатів виборів до Ювілейної ОТГ опонент Р. Пустового директор ФГ «Восход» В. Пунгін та його прибічники заявили, що вибори були нечесними. 2 листопада близько 150 осіб, незадоволених результатами виборів, зібралися на мирне зібрання біля приміщення ТВК. Їхньою метою було організуватися, аби у судовому порядку оскаржити результати виборів на посаду голови ОТГ. Ініціативна група вимагала провести перевибори на Щаливській ДВК № 650531, де Р. Пустовий набрав 562 голоси, а В. Пунгін 81 голос (URL: <http://kherson.ua.city/politics/8402-u-yuvilejnih-otg-prodovzhuyutsya-protesti-vibortsiv-protestuvalnikiv-zalyakuyut>).

Учасники зібрання зазначали, що в день виборів відбувались підкуп виборців та тиск на них невідомих людей у камуфляжній формі. На акції вирішив виступити і Р. Пустовий, який під час свого виступу фактично сварився з учасниками зібрання, люди почали скандувати «Перевибори». Після чого виборці створили страйковий комітет, записали свої вимоги та зібрали 226 підписів за перевибори у Щасливській ДВК. Скарги спостерігачів від різних суб'єктів виборчого процесу 3 листопада було передано до суду. 10 листопада суддя Цюрупинського райсуду В. Бойко прийняв рішення у справі про вибори голови Ювілейної ОТГ. Суд не задовольнив скаргу кандидата В. Пунгіна, визнавши порушення на виборчій дільниці в Щасливому несуттєвими. Переможцем виборів визнано Р. Пустового – діючого голову Ювілейного (URL: <http://www.grivna.ks.ua/news/sud-reshil-chto-yubileynuyu-oto-vozglavit-pustovoy>).

Після встановлення результатів голосування перших виборів, на Херсонщині будуть діяти 24 об'єднаних громади на території 10 районів області. При цьому у 8 районах області ще не пройшли жодні перші вибори і не діє жодна об'єднана територіальна громада (URL: <http://favoritekherson.co/2017/10/16/29-zhovtnya-hersonschina-popovnitsya-sche-desyatma-novimi-otg/>).

У Запорізькій області місцеві вибори проходили в десяти ОТГ: Підгірненській, Новоуспенівській, Чкаловській, Петро-Михайлівській,

Воздвижівській, Плодородненській, Приазовській, Кирилівській, Якимівській, Новобогданівській.

Напередодні виборів, 27 жовтня, під час прес-конференції у Запоріжжі представники Громадянської мережі ОПОРА розповіли про виборчий процес у громадах області. Ішлося, зокрема, про хід агітаційної кампанії у громадах, підготовку до дня голосування, роботу дільничних виборчих комісій та найбільш поширені порушення (URL: <http://www.regionnews.net.ua/2017/10/28/%D0%BE%D1%82%D0%B3/>). За словами регіонального координатора Всеукраїнської громадської організації «Громадянська мережа ОПОРА» у Запорізькій області С. Бабіля, серед найбільш поширених методів агітації, до яких вдаються кандидати, представники ОПОРИ відзначили зустрічі кандидатів з виборцями та розповсюдження друкованої агітаційної продукції. До агітаційної кампанії з використанням білбордів кандидати в більшості громад майже не вдавалися. Випадки використання білбордів виявлено лише в Якимівській та Кирилівській ОТГ.

Координаторка громадського спостереження за виборами в Запорізькій області Г. Дворна наголосила, що найбільш поширеним порушенням у роботі виборчих комісій є недотримання строків календарного плану щодо друку бюлетенів та протоколів засідань.

«До прикладу, три ТВК (Плодородненська, Петро-Михайлівська та Воздвижівська) надрукували бюлетені невчасно. Серед інших порушень найчастіше зустрічалося розміщення агітації без вихідних даних та в неналежних місцях. Крім того, в Якимівській ОТГ спостерігачі зафіксували два випадки “чорного піару” у вигляді розповсюдження листівки та інформаційного бюлетеня без вихідних даних. Також зафіксовано випадки, які містять ознаки непрямого підкупу виборців», – сказала вона.

Також спостерігачі ОПОРИ зафіксували публікацію соціологічних досліджень з ознаками маніпуляції. Так, в агітаційному бюлетені кандидата на посаду голови Кирилівської ОТГ було розміщено результати опитування, яке начебто проводилося волонтерами штабу кандидата без зазначення методології та похибки дослідження. У газеті «Слово трудівника» від 14 жовтня 2017 р. розміщено результати опитування без зазначення замовника та з додатковими трактуваннями на користь кандидата на посаду голови Якимівської ОТГ О. Правосуда.

У своїй передвиборній агітації кандидати вдавалися і до передвиборної благодійності, яка мала ознаки непрямого підкупу. Окремі факти зафіксовані у двох ОТГ. Так, 26 жовтня у Воздвижівській ОТГ від представників Радикальної партії Олега Ляшка Воздвижівській школі у кабінет української мови подарували п'ять шаф, а у Кирилівській ОТГ – у селі Охрімівка від друзів кандидата на посаду голови Кирилівської ОТГ С. Дружиненка будинку культури було подаровано 13 сопілок на суму 8220 грн.

Крім того, в агітаційних заходах брали участь депутати Запорізької обласної ради. Так, депутат облради А. Гатунок у селі Косих під час зустрічі кандидата на посаду голови Кирилівської ОТГ І. Малеева оголосив йому підтримку від імені обласної ради. Слова А. Гатунка містять очевидну маніпуляцію, адже депутат не може представляти обласну раду одноосібно. Крім того, депутатка облради від політичної партії Опозиційний блок Л. Любим на святкуванні Дня села Володимирівка зі сцени представила кандидатку на посаду голови Якимівської ОТГ В. Громихину, надавши їй позитивну характеристику. Оскільки святкові заходи були профінансовані за кошти сільського бюджету, а інші кандидати представлені не були, даний факт містить ознаки прихованого використання бюджетних ресурсів на користь кандидата.

Утім, виявлені порушення носять точковий характер і є такими, що не мають визначального впливу на результати виборів в цілому, підсумували представники ОПОРИ.

У день виборів також були зафіксовані окремі порушення виборчого процесу. Спостерігачі ГО ОПОРА зафіксували підвіз виборців до діляниць у Кирилівській та Якимівській ОТГ. У селі Охримівка Якимівського району Запорізької області на виборчій ділянці № 230618 довірена особа кандидатів від партії «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» зафіксувала факт видачі членами виборчої комісії бюлетенів для голосування без підпису виборців у списку. Загалом протягом години було видано близько 28 бюлетенів, що порушує ст. 77 ч. 7 Закону України «Про місцеві вибори».

За словами укропівців, фактично бюлетені видавались невідомо кому, що є підставою для визнання результатів виборів недійсними. Складено відповідний акт про порушення в округах № 25 та № 26 (URL: <http://www.ukrop.com.ua/uk/news/regional/7461-zaporizkiy-ukrop-fiksuye-persh-porushennya-na-viborakh-u-kirilivskiy-otg>).

Як повідомляє портал Держ.Запоріжжя з посиланням на дані Громадянської мережі Опора, середня явка по області становила 53,1 %. Найвища явка виборців була зафіксована у Воздвижівській громаді – 66 % від загальної кількості виборців, найнижча – в Якимівській – 42 % від загальної кількості виборців. У Кирилівській громаді явка становила 59,6%, у Підгірненській – 59 %, у Чкаловській – 58 %, у Плодородненській – 55,1 %, у Петро-Михайлівській – 53,8 %, у Приазовській – 51 %, у Новоуспенівській – 50,6 %, у Новобогданівській – 48 % від загальної кількості виборців (URL: <https://zp.depo.ua/ukr/zp/yavka-na-viborah-v-otg-v-zaporizkiy-oblasti-sklala-ponad-54-20171029666437>).

Як заявила партія Опозиційний блок, на виборах до сільських та селищних рад ОТГ у Запорізькій області перемогу здобули 54 кандидати, яких підтримувала політична сила. Всього ж було обрано 184 депутати. Таким чином, третина депутатського корпусу в новостворених громадах

обрана за підтримки Опозиційного блоку, стверджують у партії. Крім того, у п'яти з десяти ОТГ Запорізької області сільськими та селищними головами обрано сильних господарників, яких в ході виборчої кампанії підтримував Опозиційний блок. Так в Новобогданівській ОТГ сільським головою обрано Д. Хлистуна, який набрав 66,5 % голосів виборців, а Якимівським селищним головою обрано В. Громихину з результатом 47 %. Вона перемогла представника влади – голову місцевої райдержадміністрації (URL: <http://opposition.org.ua/uk/news/kozhen-tretij-deputat-yakij-peremig-na-viborakh-do-rad-obednanikh-teritorialnikh-gromad-zaporizko-oblasti-obranij-za-pidtrimki-opozicijnogo-bloku.html>).

За інформацією партії «Наш край», її представники отримали переважачу більшість у Підгірненській сільській ОТГ – 9 з 14 місць, що складає 65% від загального числа депутатів, по одному місцю у Новоуспенській та Чкалівській сільських ОТГ, по два місця у Петро-Михайлівській сільській та Приазовській селищній ОТГ, а також п'ять місць в Плодородненській та три місця в Новобогданівській сільських ОТГ. Крім того, представники «Нашого краю» А. Соколовський і І. Малєєв були обрані головами відповідно Підгірненської і Кирилівської об'єднаних територіальних громад (URL: <http://nashkray.org/?p=8225>).

Аграрна партія у Запорізькій області завела до місцевих рад 29 депутатів (БПП – 43, «Наш Край» – 24, «Батьківщина» – 5, УКРОП – 3, Опозиційний блок – 2, РПЛ – 1, самовисуванці – 72) (URL: <http://ukrreporter.com.ua/politic/poglyad/pershi-vybory-v-ob-yednanyh-terytorialnyh-gromadah-hto-i-de-peremig.html>). Це друге місце в області серед політичних партій за кількістю депутатських мандатів. Крім того, представник Аграрної партії А. Ходарєв очолить Плодородненську громаду. Про це повідомив голова Запорізької обласної організації Аграрної партії О. Ніколенко (URL: <https://agroparty.org.ua/pres-tsentr/novini-z-regioniv/u-zaporizkii-oblasti-ahrana-partiia-posila-druhe-mistse-na-vyborakh-29-zhovtnia>).

«Не можна сказати, що вибори були легкими. Звичайно, працював адміністративний ресурс, і його використовували більше, ніж на попередніх виборах. Але разом з тим, ми бачимо, що люди мають надію на аграріїв, наш результат – це показник довіри громад до наших кандидатів», – говорить О. Ніколенко.

Політик наголосив, що партія нарощує своє представництво у місцевих радах в області з кожними виборами. «Три роки кропіткої, поступальної роботи Аграрної партії в області дають результат. Люди розуміють, що ми – не «заслані козачки», не політичний проект, ми живемо і працюємо в наших селах, дбаємо і утримуємо соціальну сферу наших населених пунктів, створюємо робочі місця. Люди бачать, що ми пішли в політику не заради якихось преференцій для себе, а для того, щоб зробити життя запоріжців кращим. Нам не байдужа доля наших громад, області і країни», – каже О. Ніколенко.

В Одеській області голів ОТГ та депутатів місцевих рад обирали в 11 об'єднаних територіальних громадах, зокрема, Вилківській і Березівській міських, Авангардівській і Цебриківській (Овідіопольський район) селищних, Старокозацькій і Шабовській (Білгород-Дністровський район), Дальницькій (Овідіопольський район), Куяльницькій (Подільський район), Лиманській (Татарбунарський район), Маякській (Біляївський район), Знам'янській (Іванівський район) сільських громадах.

Як повідомляє обласна організація Комітету виборців України, в Одеській області виявили бажання брати участь у перших місцевих виборах 16 партій. З 25 вересня розпочався процес висунення кандидатів, який тривав до 4 жовтня. На посади міських, сільських і селищних голів зареєструвався 41 кандидат, з них 26 – самовисуванці. Кандидатами у депутати в Одеській області зареєструвалися 1432 людини.

За попередніми результатами, найбільшу активність проявили мешканці Маякської ОТГ. Явка там становила близько 65 %. Найнижча явка виборців під час голосування зафіксована у Старокозацькій ОТГ, де станом на 20 годину отримали виборчі бюлетені 30% виборців. В інших ОТГ Одеської області показники участі виборців у голосуванні наступні: Куяльницька ОТГ – 62 % виборців; Цебриківська ОТГ – 42 %; Знам'янська ОТГ – 36 %; Шабівська ОТГ – 53,86 %; Березівська ОТГ – 48,5 %; Авангардівська ОТГ – 39 %; Дальницька ОТГ – 46 %; Вилківська ОТГ – 45,8 %; Лиманська ОТГ – 61,7 % (URL: <https://izbirkom.org.ua/news/vybory-2016-26/2017/pershi-vibori-v-otg-odeskoyi-oblasti-iavka-vibortsiv-standom-na-20-00/>).

У цілому на всіх 116 дільницях, відкритих в день голосування, обійшлося без серйозних порушень, хоча окремі випадки спроб незаконним способом вплинути на хід волевиявлення все ж мали місце. Наприклад, у Кілійському районі був зафіксований факт підкупу виборців продуктами харчування і пряма агітація за одного з кандидатів. Крім того, у Білгород-Дністровському районі роздавали бюлетені виборцям з інших ділянок, а в Подільський відділ Нацполіції надійшло дев'ять анонімних повідомлень про підкуп виборців. Проте, у результаті перевірки інформації поліцією ці факти не підтвердилися (URL: <http://uanews.odessa.ua/politics/2017/11/01/143502.html>).

У селі Шабо Одеської області намагалися підкупити виборців за 400 грн. Про це повідомила кореспондент телеканалу «Прямий» з Одещини Х. Немченко. «Схема така: у одному з центральних магазинів записували прізвища виборців і 200 грн видавали одразу, а 200 гривень обіцяли видати після голосування», – розповіла кореспондент. За її словами, у Куяльницькому районі за такою ж схемою намагались підкупляти виборців, але вже за 600 грн (URL: <https://prm.ua/v-ukrayini-startovali-vibori-u-201-ob-yednanih-teritorialnih-gromadah/>).

Попередні підсумки голосування повідомив на прес-конференції вже наступного дня після голосування голова Одеської обласної організації КВУ

А. Бойко. За його інформацією, у Березівській громаді на першому місці мер Березівки В. Григораш («Батьківщина»). У Маякській та Знам'янській ОТГ лідирують чинні голови В. Дяченко й І. Войников відповідно. У Авангардівській ОТГ перемагає чинний керівник С. Хрустовський. У Дальницькій ОТГ перше місце у чинного голови С. Крутюка, у Куяльницькій – у С. Паламарчука, у Вилківській – у М. Дзядзіна (два останні – представники «БПП «Солідарність»). У Лиманській ОТГ першим став самовисуванець В. Різниченко (URL: <http://uanews.odessa.ua/politics/2017/10/30/143263.html>).

За попереднім підрахунком результатів виборів у ОТГ в Одеській області переконливу більшість серед обраних голів ОТГ здобули представники партії «БПП «Солідарність» або кандидати, яких підтримувала ця політична сила, наголосив голова Одеської обласної адміністрації А. Урбанський. Представники БПП «Солідарність» перемогли, зокрема, у Вилківській, Дальницькій, Знам'янській, Маякській, Старокозацькій і Шабській ОТГ. У Березівській та Цебриківській громадах лідирують представники ВО «Батьківщина», а главами Лиманської та Авангардовської ОТГ стали кандидат від партії «Наш край» і самовисуванець (URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/blog/v-odeskij-oblasti-u-11-otg-vidbulysya-pershi-mistsevi-vybory/>).

Натомість партія «Батьківщина» заявила про впевнену перемогу на виборах в Одеській області з 31,2 % підтримки. Окрім обрання представників «Батьківщини» головами двох об'єднаних територіальних громад, депутатами від політичної сили стали 48 обранців (URL: <http://vo-batkivshchyna.od.ua/batkivshhina-odeshhini-otrimala-bezzaperechnu-peremogu-na-viborah-do-otg/>). За даними «Батьківщини», друге місце за рівнем підтримки кандидатів, висунутих політичними силами, в Одеській області посіла Аграрна партія з результатом 20,8 %, третє – Опозиційний блок з 13%, далі йде БПП з 9,7 % голосів виборців, партія «Відродження» отримала 5,2%, «Наш край» – 4,5 %.

За словами голови фракції «Батьківщина» в Одеській обласній раді, очільника Одеської обласної «Батьківщини» О. Радковського, перемога, яку отримала команда «Батьківщини» на цих виборах, говорить про високу підтримку ініціатив партії, та є знаком того, що кандидати від «Батьківщини» є найкращими представниками своїх громад, яким довіряють люди.

«Результати цих виборів показали реальний відсоток підтримки дій команди «Батьківщини» в Одеській області. Попереду багато роботи, наша команда розробила реальні плани розвитку українського села та підтримки фермерства, які ми будемо втілювати у життя. Ми дякуємо кожному виборцю, який прийшов проголосувати. Ми зробимо все, щоб виправдати довіру, яку продемонстрували нашій політичній силі жителі Одещини» – зазначив О. Радковський (URL: <http://vo-batkivshchyna.od.ua/batkivshhina-odeshhini-otrimala-bezzaperechnu-peremogu-na-viborah-do-otg/>).

«Батьківщина» також наголошує, що за результатами попередніх трьох виборів в ОТГ (11 і 18 грудня 2016 р. та 30 квітня 2017 р.), вона отримала в Одеській області близько 26 % підтримки виборців або 38 % підтримки кандидатів, висунутих безпосередньо від партії, що є кращим результатом серед усіх політичних партій.

Партія «Наш край» в Одеській області отримала три місця в Шабівській сільській ОТГ, по два місця у Вилківській міській та Куяльницькій сільській ОТГ, а також одне місце в Маяківській сільській ОТГ (URL: <http://nashkray.org/?p=8225>).

Водночас певною несподіванкою стало те, що в жодній з 11 ОТГ не виграли представники «Опозиційного блоку». Невдача спіткала їх навіть у районах, у яких напередодні виборів їх електоральні позиції були досить міцні, зокрема опоблоківець і багаторічний голова Подільської райради В. Синько, який балотувався на посаду голови Куяльницької сільської ОТГ у Подільському районі програв представникові БПП «Солідарність» С. Паламарчуку.

Загалом на виборах до ОТГ 29 жовтня від Опозиційного блоку здобули перемогу 301 депутат і 17 голів місцевих рад різних рівнів, повідомляє сайт політичної сили (URL: <http://opposition.org.ua/news/opozicijnijj-blok-301-deputat-i-17-goliv-miscevikh-rad-riznikh-rivniv.html>). При цьому багато кандидатів, які перемогли, та прихильників політсили йшли самовисуванцями, щоб уникнути репресій з боку влади. Всього політична партія Опозиційний блок висунула і підтримала 664 кандидати в депутати і 56 кандидатів на посади голів місцевих рад різних рівнів у 21 області.

«Незважаючи на тотальне використання владою адмінресурсу, фальсифікації, підкуп, а часто і відверте беззаконня, люди проголосували за наших кандидатів», – підкреслюють представники політичної сили. Кращий результат, за їх інформацією, показали Дніпропетровська, Запорізька, Одеська та Херсонська області.

На Миколаївщині 29 жовтня вибори відбувалися лише в одній ОТГ – у Новополтавській сільській об'єднаній територіальній громаді. Більшість голосів виборці віддали партіям БПП «Солідарність» та «Наш край». Обидві політичні сили отримали по три місця із 14 в новоствореній ОТГ. При цьому партія «Відродження» отримала два місця, партія «Об'єднання “Самопоміч”» та Радикальна партія Олега Ляшка змогли провести по одному депутату (URL: <http://nashkray.org/?p=8208>).

На виборчих дільницях у Новополтавській ОТГ були зафіксовані окремі незначні порушення. Зокрема, голосування без пред'явлення належних документів було зафіксовано на ДВК № 480493 в селі Шевченкове Миколаївської області, де члени дільничної виборчої комісії надали право проголосувати виборцю за пред'явленням водійських прав (URL: http://longread.opora.ua.org/den_vyboriv). У селі Єфемівка Новополтавської

об'єднаної громади Миколаївської області виборці отримували бюлетені, не маючи у паспортах конкретного місця реєстрації, окрім назви села.

Загалом, за оцінкою Комітету виборців України (КВУ) та Громадської мережі ОПОРА, які спостерігали за дотриманням виборчого законодавства під час виборчої кампанії та у день виборів, волевиявлення відбулося, переважно, вільно та демократично. Серед найбільш поширених технічних і процедурних порушень – несвоєчасне відкриття виборчих дільниць, брак скриньок для голосування наявність помилок в тексті бюлетенів, спроби виборців проголосувати без документів, підвезення громадян до виборчих дільниць. Традиційно багато відзначали незаконної агітації як в «день тиші», так і в день голосування. Однією з негативних тенденцій на виборах стала технологія легального підкупу виборців. Мова йде про надання виборцям послуг чи товарів на безкоштовній основі або за зниженими цінами, вартість яких не перевищує допустимої законом норми - 160 грн. Утім, зафіксовані порушення не мали суттєвого впливу на результати голосування, вважають спостерігачі.

Вибори проходили в умовах конкурентної боротьби та посиленої уваги парламентських політичних партій. Про участь у виборах заявили 50 політичних партій, із них 37 – висунули кандидатів в депутати міських рад ОТГ. Загалом місцеві організації політичних партій висунули 6 117 кандидатів у депутати на виборах у 25 міських об'єднаних громадах, що становить близько 9 кандидатів на один виборчий округ. Це ж стосується сільських та селищних громад, у яких, як правило, було зареєстровано по кілька кандидатів в одномандатних округах.

Місцеві вибори до ОТГ були дійсно конкурентними і активними з точки зору агітації, стверджують в Громадській мережі ОПОРА. Водночас, за оцінками експертів, вони засвідчили, що «еліти» на місцях були зацікавлені у тому, щоб пройшли «свої» кандидати, а нові сили не включились у перегони. Результати виборів до ОТГ показали, що перевагу у нових місцевих радах, як у Південних областях України, так і в цілому по країні, отримали так звані старі парламентські партії – БПП та «Батьківщина». Їх успіх експерти пояснюють наявністю розгалуженої мережі у регіонах, упізнаваністю на центральному та місцевому рівнях, забезпеченістю відповідними фінансовими та організаційними ресурсами.

Разом з тим місцеві вибори показали наростаючу конкуренцію двох провідних політичних сил – Блоку Петра Порошенка «Солідарність» та партії ВО «Батьківщина». Кожна з них одразу після виборів заявила про свою перемогу, оприлюднивши результати екзит-полів та паралельного підрахунку голосів. Не дивно, що їх інформація була здебільшого взаємовиключною, а по суті, політичні сили зробили наголос на тому, що вигідно саме їм.

Політичні експерти переконані, що вибори в ОТГ для головних гравців – не що інше, як репетиція майбутніх парламентських і президентських виборів, які заплановані на 2019 р. Зокрема, у майбутньому можна очікувати

боротьбу між чинним Президентом і лідером «Батьківщини», вважає експерт Міжнародного центру перспективних досліджень І. Петренко.

«Юлія Тимошенко – один з найважливіших і найсерйозніших конкурентів Порошенка як президента і, відповідно, його політичної сили. «Батьківщина» – це найбільш рейтингова партія, і Тимошенко як кандидат може скласти конкуренцію Порошенкові. Тому їх перепалка абсолютно закономірна, вони йдуть ніздря в ніздрю. Різниця між ними, якщо брати національну соціологію, в межах декількох відсотків. Хоча загальна підтримка їх населенням все одно недостатня. Але, так чи інакше, саме вони будуть головними конкурентами на майбутніх виборах», – заявив політолог (URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/government/2017-11-03/repetitsiya-vyiborov-prezidenta-kak-poroshenko-budet-borotsya-s-timoshenko/15336>).

Поряд з парламентськими партіями на виборах до ОТГ дуже успішно показала свій потенціал Аграрна партія, яка посіла третє місце після БПП і Батьківщини – у неї 221 мандат. Непоганий результат у партій УКРОП та «Наш край». Вони, щоправда у різній послідовності за версіями рейтингів, зайняли четверте і п'яте місця у місцевих перегонах. Натомість низка політичних партій, які представлені у парламенті, на місцях такої сильної підтримки не мають. Ідеться, зокрема, про Радикальну партію, Опозиційний блок та «Самопоміч».

Зовсім не змогли заявити про себе на виборах до ОТГ нові партії. Приміром, «Сила людей» перемогла лише в одній ОТГ, а «Демальянс» – у жодній. «Рух нових Сил» М. Саакашвілі, який на момент виборів до ОТГ перебував у активному протестному процесі, не висунув жодного кандидата навіть до ОТГ в Одеській області, яку М. Саакашвілі колись намагався «реформувати». Партія «За життя» В. Рабіновича, яка позиціонує себе як майбутня парламентська сила, незважаючи на досить високий рівень електоральної підтримки, яку дають їй соціологічні опитування на майбутніх парламентських виборах, також не взяла участі у місцевих виборах.

На думку політолога В. Тарана, це вкотре засвідчує, що новим партіям чи новим обличчям слід об'єднуватися, формувати спільні команди й позиції, об'єднувати ресурси. Тільки так у них є шанс кинути виклик умовно старшим партіям та перемогти їх (URL: http://zik.ua/news/2017/10/30/vybory_v_otg_pershi_vysnovky_dlya_gromad_i_dlya_partiy_1195889).

На переконання політолога Є. Магди, на сьогодні з 350 партій в Україні реально діючих 15, із яких серйозно представлені дві – БПП і дещо менше Батьківщина. І, разом із тим, природньо, що багато посад отримають самовисуванці, адже на місцевих виборах люди більше зважають на те, що робить конкретна людина, аніж до якої партії вона належить, додає політолог (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28824671.html>).

Вибори до ОТГ також засвідчили, що слід вдосконалювати виборче законодавство: збалансувати Закон «Про місцеві вибори» з іншими актами,

щоб всі кандидати та виборці були у рівних умовах, відзначають в ОПОРІ. Дискусія про те, чи мають вибори у громадах бути мажоритарними, чи партійними, лише розгортається, каже лідер Асоціації об'єднаних територіальних громад І. Абрам'юк. «Ті, хто ратує за партійні вибори, вважає, що треба посилювати політичні партії, і що вони у нас мають ставати справжніми. Ті, хто каже, що потрібна мажоритарна система, стверджують, що тоді обрана людина відповідальна за округ. І що ця прив'язка до округу є принципово важливою», – каже експерт. Зміни до виборчого законодавства до 2020 р. ухвалить, упевнений І. Абрам'юк. І найближчим часом потрібно обговорити саме з ОТГ, як вони бачать майбутні зміни. Отже, чергові місцеві вибори відбулися. Виникнення, у процесі впровадження реформи децентралізації, певних проблем є цілком природним явищем, яке потребує адекватної оцінки і прийняття відповідних рішень, що у підсумку здатне забезпечити подальший поступальний розвиток об'єднаних територіальних громад і країни в цілому.

І. Рудь, мол. наук. співроб. ФПУ НБУВ

Вибори до ОТГ у Західних регіонах України: результати та оцінки експертів

На перших місцевих виборах у новостворених об'єднаних територіальних громадах, що відбулися 29 жовтня 2017 р., найбільше голів ОТГ обрано від Блоку Петра Порошенка Солідарність – 60, Батьківщини – 13, від Аграрної партії України та від Нашого краю – по 5, від партії За конкретні справи – 3, від УКРОПу, Радикальної партії Олега Ляшка, Сили людей – по 1.

Такі дані паралельного підрахунку голосів опублікував Комітет виборців України.

За кандидатів від БПП на виборах до рад 25 міських ОТГ проголосували 34065 виборців, за кандидатів від Батьківщини – 32014 виборців, Аграрну партію України підтримали 21 994 виборці, Наш край – 9996 виборців, Самопоміч – 7713 виборців, УКРОП – 7086 виборців.

На виборах до міських рад ОТГ кандидати могли висуватися лише від місцевих організацій політичних партій, самовисування не було передбачено.

«Тому виборці враховували не лише особисті якості або програму кандидата, а і його партійну приналежність», – зазначили у КВУ.

За оцінкою організації, кандидатів від БПП підтримали майже рівномірно в усіх областях України, де відбувалися вибори в міських ОТГ.

«Схожа ситуація у ВО “Батьківщина”. Водночас Аграрна партія України, “Наш край”, “Самопоміч” і УКРОП практично не отримали голосів виборців у майже третині областей», – ідеться в повідомленні комітету.

(URL: <http://nv.ua/ukraine/politics/na-vyborah-glav-otg-pobedili-60-kandidatov-ot-bpp-13-ot-rodiny-kiu-2133834.html>). 2017. 2.11)

Комітет виборці України в цілому оцінив динаміку змін у виборчому процесі на осінніх виборах до ОТГ, відзначивши як позитиви, так і негативи. Серед зауважень КВУ зупинило свою увагу на таких.

Однією з ключових проблем КВУ називало дотепер низький рівень професійної підготовки членів виборчих комісій, а одним з найпоширеніших порушень стала наявність помилок у тексті бюлетенів, зокрема їх друк без прізвища одного з кандидатів або помилки в прізвищах кандидатів.

Типовим порушенням КВУ називає підвезення виборців до виборчих діляниць. Згадується також негативна тенденція у вигляді технології легального підкупу виборців – надання виборцям товарів або послуг безкоштовно або за зниженими цінами, вартість яких не перевищує встановленої законом норми – 160 грн.

У деяких окремих територіальних громадах КВУ зафіксував використання технологій, які передбачають присутність в списках так званих виборчих клонів або технічних кандидатів.

У той самий час КВУ наголошує, що вибори проходили в умовах конкурентної боротьби і посиленої уваги парламентських політичних партій. Однак, на думку комітету, організацію виборчого процесу ускладнило неякісне законодавство (URL: <http://nv.ua/ukr/ukraine/politics/napad-na-viborchu-komisiju-i-sprobi-pidkupu-jak-projshli-vibori-v-ob-jednanih-teritorialnih-gromadah-2117990.html>). 2017. 30.10)

Стали відомі попередні результати підрахунку голосів на перших виборах голів восьми обласних територіальних громад на Львівщині. Волицька сільська громада – найбільше голосів отримала голова Тшенецької сільради М. Дик, за яку проголосували 83% виборців. Її єдиний суперник пенсіонер Т. Марек отримав 10%. Явка на виборах становила 71%. Воютицька сільська громада теж отримала виборчі результати. Тут явка на виборах становила 57%. Найбільше голосів отримав чинний голова Воютицької сільради М. Яремко (66%). На другому місці із 27% опинився І. Дуда («Батьківщина»), а два інші кандидати М. Ковалів («Свобода») та Б. Сенейко (самовисуванець) отримали 3% та 2% відповідно. Підберезцівська сільська громада – явка на виборах становила 66%. Лідером голосування є голова Миклашівської сільради В. Коваль, який йшов самовисуванцем і отримав близько 62% голосів. Голова Чижиківської сільради М. Пухальський отримав 35% голосів, а третій кандидат Н. Сорока – близько 3%. Рудківська міська громада – найбільше голосів отримав чинний голова Рудок І. Лозинський (49%), який йшов самовисуванцем. Його найближчими суперниками виявилися І. Пиртик з УКРОПу (19%), О. Зварич із «Батьківщини» (13%) та Б. Кремса з «Народного контролю» (11%). Інші три кандидати отримали менше 5% голосів: висуванець «Самопоміч» Іван Кольцо (4%), «свободівець» М. Романович (4%) та самовисуванець

Я. Матюшко (1%). Перемогу на виборах Славську селищну громада отримав директор бази відпочинку «Вежа Ведмежа» В. Бега, за якого проголосували 39%. За ним зі значним відривом йдуть М. Кінаш (24% виборців), Василь Білинець (21%) та І. Ферин (14%). Ще двоє кандидатів О. Онаць та Д. Вітвіцький отримали менше 1% голосів – 0,7% та 0,3%. Явка виборців становила 64%. У Солонківській сільській громаді явка виборців становила трішки менше половини (49%). За попередніми результатами, на виборах зі значним відривом перемігнішній голова Солонки В. Ткачук.

На виборах голови громади переміг Щирецької громади переміг Щирецький селищний голова О. Васишин, який набрав 58% голосів. Його суперник голова Пісківської сільради І. Бей набрав 40%. Явка на виборах становила 51%

(URL: <http://dyvys.info/2017/10/30/hto-peremig-na-vyborah-goliv-gromad-u-lvivskij-oblasti/>). 2017. 10.30)

За попередніми результатами голосування на місцевих виборах у Закарпатській області перемогу на пост голови Баранинської ОТГ здобув чинний голова сільської ради, самовисуванець Ю. Марусяк. Про це свідчать попередні дані паралельного підрахунку спостерігачів ОПОРИ Так, Марусяк отримав 2 871 голосів виборців на дев'яти дільницях. За даними паралельного підрахунку ОПОРИ, перемогу на округах від сіл здобули такі кандидати в депутати: с. Баранинці – В. Джуган, Є. Пожо, С. Хома, В. Шалаха, М. Лукач, М. Славич; с. Холмець – О. Голуб, А-Д. Курта, Ф. Ібрехсі; с. Стрипа – В. Дранчак; с. Барвінок – С. Гарновді, Д. Юрочко; с. Підгорб – А. Голош, П. Ткачук; с. Довге Поле – В. Керечін, С. Товт; с. Циганівці – В. Комар; с. Яроч – М. Гринчук, В. Глипка

(URL: <https://prm.ua/mistsevi-vibori-stalo-vidomo-hto-peremig-na-zakarpatti/>). 2017. 30.10)

На виборах до чотирьох об'єднаних територіальних громад Чернівецької області, які відбулися в неділю, 29 жовтня, достатньо впевнену перемогу здобула «Батьківщина».

Сьогодні представники мережі ОПОРА та Чернівецького підрозділу Центру розвитку місцевого самоврядування оприлюднили остаточні результати виборів до чотирьох ОТГ на Буковині, які відбулися 29 жовтня.

Вибори до Мамаївської, Магальянської та Острицької громад відбувалися за мажоритарною системою, тож склад рад цих ОТГ виглядатиме наступним чином:

Мамаївська ОТГ: «Батьківщина» – 14 депутатів БПП «Солідарність» – 1 «Справедливість» – 1 Аграрна партія – 1 Самовисуванці – 9

Магальянська ОТГ: «Батьківщина» – 10 Самопоміч – 4 Радикальна партія – 3

Аграрна партія – 2 БПП «Солідарність» – 1 «Свобода» – 1 «Наш край» – 1 Самовисуванці – 4

Острицька ОТГ: Радикальна партія – 5 «Батьківщина» – 4 БПП «Солідарність» – 3 Самовисуванці – 14

До Кіцманської ОТГ вибори відбувалися за партійними списками і голоси виборців розподілилися наступним чином: БПП «Солідарність» – 32,2% (10 депутатів) «Батьківщина» – 17,8% (5 або 6 депутатів) «Свобода» – 10,6% (3 депутати) «Народний фронт» – 10,06% (3 депутати) Аграрна партія – 8,06% (2 або 3 депутати) «Справедливість» – 7,04% (2 депутати)

Також відбулися і вибори голів територіальних громад. У Кіцмані, набравши 65% голосів виборців, переміг представник БПП «Солідарність» Сергій Булега. Головою Мамаївської ОТГ стала теж представник «Солідарності» Наталія Катрюк, яка набрала 55% голосів. Острицьку ОТГ очолив Василь Цуркан (40% голосів).

На виборах голови Магалянської ОТГ перемогла єдиний кандидат Олена Нандриш, яка набрала 97,1% голосів

(URL: <http://times.cv.ua/2017/10/30/staly-vidomi-ostatochni-rezultaty-vyboriv-do-chotyroh-oth-na-bukovyni/>). 2017. 10.30).

В Івано-Франківській області у місцевих виборах голів та депутатів 8 ОТГ взяли участь понад 47% виборців. Найвищу явку продемонстрували виборці Ямницької ОТГ, найнижчу – Яблунівської.

«У 8 ОТГ Прикарпаття обрано нових лідерів. На Прикарпатті на вибори прийшли та проголосували за голів ОТГ і депутатів місцевих рад – 47,8% виборців. Найнижча явка виборців у Яблунівській селищній ОТГ – 31,22%, а найвища у Ямницькій сільській ОТГ – 68,04%», – ідеться в повідомленні РВ АМУ.

За їхньою інформацією, ключовою проблемою на виборах залишається видача виборцям бюлетенів без пред'явлення паспорта.

За попередніми результатами виборів на Прикарпатті, головами ОТГ обрані: Сергій Радиш у Рожнівській ОТГ, Зеновій Томашук у Яблунівській ОТГ, Володимир Попович у Ланчинській ОТГ, Іван Мельник у Переріслянській ОТГ, Назарій Іванів у Брошнів-Осадській ОТГ Роман Крутий у Ямницькій ОТГ, Микола Волочій у Дзвиняцькій ОТГ й Іван Танюк у Заболотівській ОТГ

(URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2334014-vibori-v-otg-na-prikarpatti-progolosuvali-ponad-47-gromadan.html>). 2017. 13.10)

Спостерігачі «Опори» на Івано-Франківщині зафіксували спроби голосування виборців без паспорта і називають це одним з найпоширеніших порушень під час перших місцевих виборів в об'єднаних територіальних громадах області 29 жовтня.

За словами координатора Громадського спостереження ОПОРА за виборами в Івано-Франківській області О. Матківського, такі факти зафіксували в селі Дзвиняч, Хімчин та Тязів. «Після зауваження спостерігачів, що незаконна видача виборчого бюлетеня є кримінальним

правопорушенням, видачі бюлетеня вдалося запобігти», – повідомив представник ОПОРИ.

Координатор ОПОРИ в Івано-Франківській області І. Маруняк зазначив, що під час здійснення передвиборної агітації у чотирьох ОТГ спостерігачі зафіксували факти розміщення агітаційних матеріалів у невстановлених для цього місцях, а в трьох ОТГ – поширення агітаційних матеріалів без передбачених законом даних. Було також звернення в поліцію із заявою щодо непрямого підкупу виборців.

За даними ОПОРИ станом на 16-ту годину, явка виборців коливається у межах 30–50%, найбільша – у Ямницькій сільській ОТГ – 51,39%, найменша – у Яблунівській селищній ОТГ (21,22%) (URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28822408.html>). 2017. 29.10).

Найбільш активними на виборах до об'єднаних територіальних громад, які відбуваються сьогодні у 19 ОТГ на Волині, – мешканці Городищенської та Цуманської громад. Про це повідомила прес-служба місцевого осередку партії УКРОП.

Станом на 12:00 у Городищенській ОТГ (Луцький та Горохівський райони) проголосував 681 виборець із 2640, а це 25,8 %. У Цуманській ОТГ (Ківерцівський район) – 1772 із 7574, тобто 23,4 % виборців. У інших громадах проголосувала така кількість виборців: Велимчанська ОТГ (Ратнівський район) – 23,01 %, Копачівська ОТГ (Рожищенський район) – 22,41 %, Рівненська ОТГ (Любомльський район) – 22,13 %, Любешівська ОТГ – 21,4 %, Жидичинська ОТГ (Ківерцівський район) – 19,77 %, Сереховичівська ОТГ (Старовижівський район) – 18,43 %, Колківська ОТГ (Маневицький район) – 17,68 %, Головенська ОТГ (Любомльський район) – 16,92 %, Смідинська ОТГ (Старовижівський район) – 16,48 %, Луківська ОТГ (Турійський район) – 16,24 %, Боратинська ОТГ (Луцький район) – 16,18 %, Оваднівська ОТГ (Володимир-Волинський та Турійський райони) – 16,13 %, Турійська ОТГ – 15,89 %, Іваничівська ОТГ – 13,40 %, Зарічанська ОТГ (Володимир-Волинський район) – 13,34 %, Любомльська ОТГ – 12,78 %, Дубечненська ОТГ (Старовижівський район) – 12,02 %

Нагадаємо, Волинська обласна регіональна парторганізація «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» здійснюватиме паралельний підрахунок голосів (URL: <https://www.volynnews.com/news/society/vyborgy-v-oth-na-volyni-iavka-vybortsiv/>). 2017. 29.10)

Відбулися вибори в ОТГ і у Тернопільській області. На Тернопільщині голосували у 4-х громадах. Саранчуківська Бережанського району та Лановецька створенні цього річ. Хоростківська у 2015-му, Зборівська у 2016-му. У двох останніх вибори відтермінували, бо вони об'єднували села, які належали до інших районів.

За інформацією на сьогодні у трьох громадах перевагу надали кандидатам, які були на посадах діючих міських голів. Відтак, головою

Зборівської ОТГ люди захотіли бачити Руслана Максиміва. Лановецької – Романа Казновецького. Хоростківської – Степана Гладуна. Саранчуківської – Володимира Петровського

(URL: <http://intb.te.ua/2017/10/на-тернопільщині-відбулися-вибори-в-о/>). 2017. 30.10)

Отже, попередні результати виборів в ОТГ, які відбулися 29 жовтня 2017 р., показали, що перевагу в нових місцевих радах отримують так звані старі парламентські партії, при цьому далеко вперед за кількістю голів ОТГ вирвався президентський БПП. Водночас за цими політичними розкладами не слід забувати, що йдеться про одну з найважливіших реформ у державі – децентралізацію, і від того, як вона буде проведена, безпосередньо залежить якість місцевого самоврядування.

Ю. Якименко, мл. науч. сотр. ФПУ НБУВ

Итоги выборов в ОТГ по отдельным областям севера Украины в оценках экспертов

29 октября в Украине состоялись выборы в 202 объединенных территориальных общинах (громадах). Выборы прошли во всех областях страны. В частности, в Черниговской области такие выборы состоялись в 14 ОТГ, в Сумской – в 9 ОТГ; в Житомирской – в 13 ОТГ, в Ровенской – в 5 ОТГ.

Несмотря на то, что в целом по результатам волеизъявления победителями в местных советах стали крупные парламентские партии, наблюдатели указывают на электоральный успех некоторых политических сил, не представленных в парламенте, что дает повод прогнозировать дальнейшую трансформацию политического поля страны. Эти процессы, отмечают эксперты, показывают возможные направления конфигурации политических сил на будущих парламентских выборах и демонстрируют, что децентрализация способна существенно повлиять на их итоги.

В то же время выборы в ОТГ в очередной раз зафиксировали круг привычных для украинского политикума проблем в избирательном процессе и традиционных нарушений, характерных для каждого выборов, проходящих в Украине. Среди них – печать бракованных или неточных бюллетеней, выдвижение кандидатов-«клонов», применение админресурса, подкупа избирателей, препятствование работе независимых наблюдателей.

Но, по словам главы Комитета избирателей Украины А. Кошеля, масштабы нарушений на выборах 29 октября приблизительно сопоставимы с предыдущими тремя избирательными кампаниями в территориальных общинах за два минувших года

Наблюдатели отмечают, что выборы в ОТГ не слишком активно анонсировались в медиа-сфере, что, по их мнению, не могло не отразиться на

явке избирателей, составившей около 50 %. В то же время, по мнению некоторых экспертов, такая явка для муниципальных выборов – вполне нормальное явление. «Наши граждане не потеряли веру в то, что на выборах можно формировать власть и таким образом влиять на качество своей жизни. Для муниципальных выборов это вполне нормальная явка, учитывая все обстоятельства, которые имели место в Украине, начиная от погоды и заканчивая эксцессами на избирательных участках», – заявил политолог К. Матвиенко (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

Уже предварительные итоги голосования показали, что лидерами в этих выборах становятся БПП «Солидарность», Батькивщина», Аграрная партия, УКРОП и «Наш край».

Говоря об итогах параллельного подсчета голосов, проведенного Комитетом избирателей (при этом учитывались только кандидаты, являющиеся выдвиженцами от политических партий), глава КИУ А. Кошель, сообщал, что «Солидарность» получила 60 глав ОТГ (кроме того, в БПП сообщали о более чем 40 самовыдвиженцах, которых поддержала эта политическая сила), 13 глав ОТГ будут представлять «Батькивщину» (при этом в партии заявляли еще об 11 поддержанных ими самовыдвиженцах), Аграрная партия и «Наш край» смогли провести по 5 глав ОТГ. «Я думаю, что просто БПП был более активным на выборах. Если мы посмотрим на количество кандидатов, которых выдвигали партии, то наибольшее их количество было, собственно, у БПП и партии «Батькивщина», другие же партии оказались далеко позади» – прокомментировал итоги параллельного подсчета голосов А. Кошель (URL: http://zik.ua/news/2017/10/30/vybory_v_otg_pershi_vysnovky_dlya_gromad_i_dlya_partiy_1195889).

«Есть две партии-лидеры: "Батькивщина" и БПП, так сказать, ресурсно и электорально обеспеченные игроки. Но в то же время активно наступают новые силы – Аграрная партия, УКРОП, "Наш край". Причем это силы низового уровня, работающие "в поле" и один на один с людьми. Это хороший предохранитель от популистов и их фолловеров», – говорит политолог В. Карасев (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

При этом, по его мнению, «Батькивщина» традиционно держится в лидерах благодаря организационным ресурсам партийных ячеек на местах, а «Солидарность», помимо прочего, опирается на административные рычаги воздействия. «Неожиданностью стали хорошие результаты Аграрной партии, которая не светила на центральных каналах, не пиарила лидеров. Но результат говорит сам за себя. Работа "в поле", "на земле", "на местах" плюс реформы в аграрном секторе, которые чувствительны для многих украинцев, принесли результат. УКРОП также стал неожиданным призером», – комментировал предварительные результаты выборов В. Карасев (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

Политолог С. Таран считает, что выборы в ОТГ продемонстрировали «институциональную способность партий». «Победу на этих выборах получили те политические силы, которые имеют соответствующую институциональную способность. У них есть разветвленная сеть, узнаваемость на центральном и местном уровнях, соответствующие финансовые и организационные ресурсы», – констатирует эксперт (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

Интерес наблюдателей в ходе прошедших выборов вызвала Аграрная партия, которую в медиа-среде многие называли «открытием» политического сезона, в то время как высокие результаты БПП и «Батькивщины» оказались вполне ожидаемыми.

Политический эксперт О. Яхно в связи с этим отмечала, что сегодня в украинском политикуме перспективными представляются партии, опирающиеся в первую очередь на низовые структуры. Она подчеркивала, что Аграрная партия занимает сегодня перспективную электоральную нишу, позволяющую ей балансировать между властью и оппозицией и претендовать на роль альтернативной силы, отвечая на растущие общественные запросы в условиях падения рейтингов главных политических игроков. «Вдвойне интересен такой результат партии, с учетом того, что она не представлена в парламенте, и в целом ориентирована на работу снизу вверх», – отметила О. Яхно, комментируя итоги голосования (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

В похожем ключе об Аграрной партии высказывался и политолог Н. Давидюк. «Аграрная партия, которой нет в медиа, заняла третье место, а политики, которые не сходят с экрана, – десятое. Вопрос – что тогда есть реальная политика? Выступление и пламенный спич или то, что политик реально сделал в селе или городке? Аграрии уже имеют претензию и на парламент, и на дальнейший рост», – считает эксперт (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

С ним согласен и политолог А. Голобуцкий. «Третье место для Аграрной партии – это такой "звоночек" другим политсилам о том, что местные выборы должны иметь немного другой акцент в риторике. Политики должны стать более близкими людьми. И это очень хорошо как для самих избирателей, так и для политтехнологов, потому что по крайней мере коммуникация между избирательными политсилами становится элементом какой-то интеллектуальной работы, а не просто денег», – заявил он (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

«Можно утвердительно сказать, что, потеснив некоторые парламентские партии на местных выборах, Аграрная партия потеснит их и на ближайших парламентских выборах, ведь качественная партийная сеть еще никому не испортила результата», – говорит о перспективах Аграрной партии политолог В. Цыбулько (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

Таким образом, относительный успех непарламентских партий эксперты связывают со снижением общественной поддержки крупных политических сил, а также низкой медиа-активностью партий накануне выборов в ОТГ.

«Уровень доверия к парламентским партиям сейчас падает. К тому же, многие политические силы или вообще не работали на уровне ОТО, или начали активную деятельность там только накануне выборов. Люди это прекрасно видят и делают для себя определенные выводы», – считает политолог И. Рейтерович (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

Кроме того, как считает, к примеру, политолог В. Жук, в ходе местных выборов избиратели голосовали, не только за персоналии, но и во многом за партийные бренды, в то время как в ходе парламентских партий общественное внимание в большей степени приковано к лидерам партий.

«В разных партиях разное соотношение между авторитетом общенациональных и территориальных лидеров. Сейчас большая перспектива именно в тех партиях, где есть авторитет именно региональных лидеров», – отмечает эксперт (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

«То, что многие парламентских политсил не показали на выборах 29 октября хороших результатов, свидетельствует о том, что эти партии – технологические проекты. Вот, например, уберите Олега Ляшко... и нет Радикальной партии. Именно поэтому это Радикальная партия Ляшко, это театр одного актера», – считает политолог А. Золотарев. (URL: <http://timeua.com/news/10/57776.html>).

В целом, итоги выборов в ОТГ, по мнению некоторых наблюдателей, демонстрируют определенный успех в политической децентрализации, смену электоральных предпочтений и рост недоверия к «старым» политическим авторитетам.

Эти тенденции нашли отражение в итогах выборов в ОТГ, в частности, в Черниговской области, где по сумме полученных депутатских мандатов в городских территориальных общинах на первом месте оказались представители Аграрной партии. При этом всего в выборах на Черниговщине приняли участие около 55 % избирателей.

Также относительно высокую поддержку представители Аграрной партии получили в Сумской и Ровенской областях.

«Наша победа в ОТГ является очевидной заявкой на победу в парламентских выборах, о чем в один голос говорят эксперты. Громады, поддерживая нас, разрушают олигархическую систему, выбирают чистых и независимых местных лидеров. Верю, что это движение за очищение политики, в авангарде которого мы идем, станет главным победным трендом и для всей страны», – заявил лидер Аграрной партии В. Скоцик.

На Черниговщине в Бобровицкой ОТГ Аграрная партия получила 14 депутатских мандатов (3137 голосов избирателей или 36 %), БПП «Солидарность» – 5 мандатов (1123 голоса или 13 %), ВО «Батьківщина» – 5 мандатов (1097 голосов или 12,5 %), партия «Наш край» – 4 депутатских

мандата (1024 или 12 %), Радикальная партия О. Ляшко – 4 мандата (826 голосов или 9 %), Оппозиционный блок – 2 мандата (519 или 6 %). Главой Бобровицкой городской ОТГ стала кандидат от Аграрной партии Т. Ковчежнюк.

В Ичнянской ОТГ Аграрная партия получила 9 депутатских мандатов мандатов (2355 голосов или 29 %), Радикальная партия О. Ляшко – 5 мандатов (1226 голосов или 15 %), БПП – 4 мандата (1195 голосов или 15 %), «Наш край» – 4 депутатских мандата (1040 голосов или 13 %), «Батьківщина» – 2 мандата (613 голосов или 8 %), УКРОП – 2 мандата (559 голосов или 7 %).

В Семеновской ОТГ победителем избирательной гонки оказался «Наш край», получивший 7 депутатских мандатов (1441 голос или 23 %), второе место заняла Аграрная партия – 6 мандатов (1231 голос или 20 %), «Батьківщина» получила 5 мандатов (1088 голосов или 18 %), Оппозиционный блок – 3 мандата (745 голосов или 12 %), БПП «Солидарність» – 3 мандата (711 голосов или 11 %), Радикальная партия – 2 мандата (518 голосов или 8 %).

В целом 29 октября в городских объединенных территориальных общинах Черниговщины были избраны 86 депутатов, из которых 29 – представители Аграрной партии, 15 – представляют «Наш край», по 12 – «Батьківщину» и БПП «Солидарність», 11 – Радикальную партию, 4 – Оппозиционный блок, 2 – партию УКРОП.

Известно также, что в Черниговской области, три объединенные территориальные общины возглавили самовыдвиженцы, которых поддерживал «Наш край» – партия вошедшая в тройку лидеров по количеству депутатских мандатов в сельских, поселковых и городских ОТГ (URL: <https://otg.cn.ua/2017/10/30/news-wote/news-party/pershi-pislyavyborchizayavy-partij/>).

Среди эксцессов, связанных с выборами в Черниговской области, СМИ освещали ситуацию вокруг Ичнянской избирательной комиссии, которую требовали распустить представители партии «Наш край».

Еще в сентябре в партии сообщали, что выборы в Ичнянской объединенной территориальной громаде находятся под угрозой срыва. По мнению представителей партии, Ичнянская городская избирательная комиссия образовала непропорциональные избирательные округа: в маленьком – 125 избирателей, а в большом – 2138. При этом от каждого из них должен был избираться один депутат, что, по мнению партии, означало, что округа сознательно «нарезали» под «своих кандидатов». В конце сентября 2017 Киевский апелляционный административный суд отменил решение избирательной комиссии, обязав ее создать округа в соответствии с действующим законодательством Украины. Однако комиссия оставила в силе решение о таком образовании избирательных округов.

«Ичнянская избирательная комиссия перешла все границы, грубо нарушая законодательство. Они не выполнили решение суда о создании новых пропорциональных округов. Зато зарегистрировали кандидатов в депутаты в тех округах, которые суд признал неправильно созданными. Все это происходит с молчаливого согласия ЦИК. Поэтому мы обращаемся в суд с требованием обязать ЦИК распустить избирательную комиссию в Ичнянской громаде», – заявили в партии.

Представители партии высказывали мнение, что попытки сорвать выборы на Черниговщине – это тестирование схемы фальсификации выборов, которая затем может быть применена по всей стране.

«Поведение избирательной комиссии в Ичне может привести к срыву выборов. Это новая схема для фальсификаторов – регистрация кандидатов в несуществующих округах. Комиссия нарезала округа под своих людей – в каком было 125 избирателей, в каком – более 2 тысяч. Мы выиграли суд и обязали комиссию создать новые округа. Но комиссия решений суда не выполняет – делают все, чтобы выборы не состоялись», – заявляли в партии (URL: <https://apostrophe.ua/news/politics/elections/2017-10-13/nash-kray-podalv-sud-na-tsik-chtobyi-raspustit-ichnyanskuyu-izbiratelnuyu-komissiyu/110101>).

Но, несмотря на самоотвод главы городской избирательной комиссии и прекращение ее полномочий, выборы в Ичне все-таки состоялись, а партия «Наш край» достигла некоторых успехов на Черниговщине.

Так, представители партии получили 9 депутатских мандатов в Талалаевской поселковой ОТГ, 8 – в Сосницкой поселковой ОТГ, 7 в Семеновской городской ОТГ, по 4 мандата в Куликовской и Срибнянской поселковых ОТГ, 4 мандата в Бобровицкой городской ОТГ, 3 – в Ичнянской городской ОТГ, по 2 депутатских мандата в Холминской и Олишевской поселковых ОТГ, по мандату в Плисковской и Тупичевской сельских ОТГ.

В Житомирской области представители партии «Наш край» получили 4 мандата в Овруцкой городской ОТГ, 4 – в Радомышльской городской ОТГ и 1 мандат в Словечанской сельской ОТГ.

В Сумской области «Наш край» получили 2 депутатских мандата в Буринской городской ОТГ, а ее главой был избран представитель «Батькивщины» В. Ладуха.

При этом представители «Батькивщины» называли Сумскую область в числе лидирующих по количеству нарушений в ходе избирательного процесса.

Также в этом перечне фигурировала Житомирская область, где представители партии возглавили по итогам голосования две ОТГ – Словичанскую (глава В. Трикоша), и Мартыновскую ОТГ (глава В. Кривульский).

Представители «Батькивщины» также возглавили две ОТГ в Ровенской области – Таракановскую (Н. Сорочинская) и сельскую ОТГ в Немовичах (В. Савчин).

«По количеству избранных депутатов “Батькивщина” одержала победу в 15 областях Украины. Этот результат получен на фоне масштабных фальсификаций, во главе которых стоял президент Украины, на фоне масштабного подкупа, который проходил по всей стране, на фоне давления с помощью силовых структур и на фоне использования админресурса», – комментировала ход и итоги выборов лидер «Батькивщины» Ю. Тимошенко.

В свою очередь о лидерстве в ходе выборов заявляли и представители БПП, обвинив представителей «Батькивщины» и других партий в нарушениях избирательного законодательства.

«По результатам экзит-полов, проведенных партийными штабами, более 40 % победителей на должности глав ОТГ - выдвиженцы, члены партии или кандидаты, которые шли при поддержке партии "Блок Петра Порошенко "Солидарность". Ни одна другая политсила не приближается к этому результату», – заявили в БПП.

В «Солидарности» отмечали, что выборы проходят с грубыми нарушениями избирательного законодательства, а наиболее распространенными нарушениями называли подкуп избирателей, незаконная агитация, «черный PR» и массовый подвоз избирателей.

«Больше всего таких нарушений зафиксировано со стороны кандидатов от ВО "Батькивщина", кроме того, есть факты нарушений со стороны представителей "Рух новых сил", партии "Наш край", УКРОП», – подчеркивали представители БПП в своем заявлении

(URL: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2017/10/29/7160036/>).

В Житомирской области представители БПП возглавили 6 из 13 ОТГ. При этом кандидаты в депутаты от «Солидарности» получила по 50 % поддержки в Емильчинской и Пищивской ОТГ, 42 % в Любарской, 30 % в Словечанской и 20,5 % в Овруцкой объединенных территориальных общинах.

Комментируя итоги выборов, глава Житомирской территориальной организации БПП А. Рабинович отметил, что в партии довольны полученным результатом

В Ровенской области БПП получила 25 мандатов в Демидовской, Клеванской поселковых ОТГ и Ярославичской и Таракановской сельских ОТГ. При этом 18 депутатов балотировались от партии, а 7 были самовыдвиженцами, поддержанными «Солидарностью». Кроме того, представитель БПП Л. Прудников возглавил Ярославичскую ОТГ, а сомовыдвиженец Д. Жовтянский, поддержанный партией, победил на выборах главы Клеванской ОТГ.

Наблюдатели ожидают, что главные тенденции, проявившиеся в ходе выборов в ОТГ, найдут свое продолжение и в выборах еще в 51 громаде, которые Центризбирком назначил на 24 декабря. Их итоги, по оценкам экспертов, в основных своих чертах вряд ли будут принципиально отличаться от итогов прошедшей кампании, но, вероятно, укрепят

предпосылки к трансформации украинского политикума, наметившиеся в последнее время. Таким образом, можно отметить, что реформа децентрализации определенным образом влияет и на эволюцию политического пространства в стране. Все более активно включаются в избирательный процесс на местном уровне как ведущие парламентские партии, так и относительно недавно созданные партийные организации.

До нових стандартів самоврядування

В. Пальчук, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Оптимізація мережі медичних закладів первинного рівня: новий розподіл повноважень

Реформування застарілої та неефективної системи охорони здоров'я, успадковану від радянського минулого, яка не здатна надавати задовільні послуги та потерпає від корупції, реалізується паралельно з впровадженням децентралізації влади в Україні. Показники здоров'я в Україні, такі як середня тривалість життя, залишаються одними з найгірших у Європі, у той же час витрати є порівняно високими. Медична реформа спрямована на переорієнтацію фінансові підтримки на надання послуг, а не на фінансування надмірно пропорційної та частково застарілої інфраструктури.

Мережа закладів охорони здоров'я повинна бути оптимізована: малопотужні, погано оснащені і головне – мало завантажені лікарні, в яких просто небезпечно лікуватись, будуть перепрофільовані під реальні потреби населення, наприклад, на реабілітаційні, діагностичні центри, хоспіси, які отримуватимуть кошти за конкретні послуги. Впорядкуванням мережі лікувальних закладів опікуватиметься місцева влада.

У зв'язку з цим, впроваджуються законодавчі ініціативи для активізації змін у системі охорони здоров'я для того, щоб зробити її доступною для всіх громадян, одночасно підвищуючи її прозорість та ефективність. У вересні Президент України П. Порошенко направив на розгляд Верховної Ради законопроект про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості (№ 7117). Документ спрямований на покращення стану первинної ланки медицини в селах, підвищення якості та доступності медичних послуг. Цьому законопроекту передував перерозподіл бюджетних коштів, за яким 4 млрд грн спрямували саме на розвиток сільської медицини і ці кошти є перехідними на наступний рік. У проекті бюджету на 2018 рік передбачено ще 1 млрд грн на розвиток первинної ланки сільської медицини.

Верховна Рада України прийняла за основу законопроект про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській

місцевості (№ 7117). Закон спрямований на покращення стану первинної ланки медицини в селах, підвищення якості та доступності медичних послуг.

Представник Президента України у Верховній Раді І. Луценко, представляючи законопроект, зазначила, що серед іншого, метою проекту закону є максимальне наближення медичного обслуговування до кожного пацієнта в сільській місцевості, забезпечення належної оснащеності сучасним медичним обладнанням закладів охорони здоров'я, визначення додаткових стимулів для залучення медичних працівників до роботи в сільській місцевості.

Закон регулює створення телеметричних мереж, які надаватимуть можливість використовувати такі інструменти телемедицини як телемедичне консультування, телемедичний консилиум, телеметрію, домашнє телеконсультування. Ці інструменти дозволять застосовувати електронну діагностику та лікування з використанням дистанційного зв'язку.

Голова Комітету з питань охорони здоров'я О. Богомолець пояснила значення телемедицини для людей, що проживають у сільській місцевості. За її словами, коли телекомунікаційні мережі будуть проведені в селах, де сьогодні проживає 13 млн людей, у ФАПх, амбулаторіях, де немає лікаря і де є медсестра чи фельдшер, буде стояти електрокардіограф і дистанційно, через систему Інтернет, фельдшер чи медсестра зможуть передати електрокардіограму на відстані лікарю чи професору. Таким чином професійна високоякісна допомога буде доходити до кожного віддаленого села. «Не тільки електрокардіограму можна оцифрувати і передати на відстані, це можуть бути будь-які аналізи, навіть ультразвукову діагностику можна читати і діагностувати на відстані. Телемедицина є інструментом. Вона ще не гарантує якості медичної допомоги, але вона створює можливість надавати системну допомогу», – зазначила голова комітету.

Раніше заступник міністра охорони здоров'я П. Ковтонюк, також неохороново наголошував на необхідні поліпшення якості медичних послуг у сільській місцевості. Він переконаний, що необхідно, по-перше, залучити працювати в село фахового лікаря. По-друге, дати цьому лікарю гідну зарплату і гідні умови роботи: гідний кабінет, сучасне медичне устаткування, службовий транспорт тощо. По-третє, треба забезпечити цьому лікареві гідні умови життя на побутовому рівні. «Я маю на увазі житло та інфраструктуру для його сім'ї. Адже до села зазвичай їхатимуть саме молоді лікарі, у яких будуть чи вже є сім'ї та діти. Хтось має профінансувати створення інфраструктури, проведення Інтернету, закупівлю службового авто для лікаря тощо. Законопроект № 7117 якраз вирішує цю проблему», – пояснив він.

В уряді зазначають, що законодавчі ініціативи, закладені в законопроекті 7117, спрямовані на те, щоб сформувавши дієву модель медицини первинного рівня. Насамперед, через формування мережі

сільських медичних закладів, впровадження сучасних технічних рішень і системи мотивації для лікарів. Серед першочергових кроків розбудови медицини в сільській місцевості: максимальне посилення існуючих закладів первинної медицини – реконструкція, обладнання; кадрове забезпечення із одночасним будівництвом нових, де існує критична необхідність.

Для того, щоб врахувати всі першочергові заходи в уряді наголошують на необхідності проведення консультацій із місцевим самоврядуванням і лікарями щодо амбулаторних дільниць, які повинні з'явитись на території району з покриттям всієї площі сільської території, включаючи населенні пункти і малі міста; надання послуг; переорієнтація кожної первинної ланки не на районний центр, а безпосередньо на амбулаторію в якій є лікар, обладнання, транспорт і якісне надання первинної допомоги. За словами міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ Г. Зубка, для кожного медзакладу первинного рівня буде затверджено обов'язковий перелік обладнання відповідно до послуг, що надаватимуться, зокрема і засоби телекомунікації, інформатизації, швидкісний інтернет та мобільний зв'язок.

Тако ж до уваги уряду взято завдання посилення кадрового забезпечення. «Ідеться про розробку навчальних програм майбутніх лікарів, починаючи від шкільної парти, перекваліфікацію медичного персоналу, післядипломну освіту, розробку освітніх програм, механізми працевлаштування випускників. Ключове питання – мотивація працівників первинної медицини. Ідеться про конкурентну зарплату, житло, сучасні технічні засоби, транспорт», – зауважив урядовець.

Заплановано забезпечити кількість пацієнтів на одного лікаря – до 1,5 тис. із доступністю до амбулаторії – до 5 км.

Парламент також прийняв у цілому законопроект № 6327 «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів». Що це означає для пацієнта? До якого медичного закладу і якого лікаря хоче піти пацієнт – вирішуватиме він сам. Обраний ним лікар надасть йому і допомогу – бо гроші нарешті підуть за пацієнтом. І щоб ніхто не переживав щодо головного – фінансового – питання лікування: пацієнт нарешті отримає гарантії, що надані йому медичні послуги будуть повністю оплачені державою.

Що це означає для лікаря? Лікар отримує вільний вибір і свободу працевлаштування. Він отримає справедливі умови роботи і увагу керівників: бо за ними стоятимуть його пацієнти, а отже, і доходи медзакладу. Лікарі нарешті отримають фінансові гарантії та достойну зарплатню.

Що це означає для медзакладу? За кожну якісну медпослугу, надану українцю, держава заплатить медзакладу однаково. Тариф включатиме усі видатки для надання медичної допомоги: буде оплачена робота лікаря, медсестри, іншого персоналу, витратні матеріали, ліки, амортизація обладнання та адміністративні видатки.

На сьогодні завдання парламенту – підтримати інший законопроект № 6604, необхідний для того, щоб реформа запрацювала, та президентський законопроект про реформу сільської медицини 7117, КМУ і МОЗУ – розробити і затвердити підзаконні акти, щоби дати реформі запрацювати, а місцевій владі – активно долучатися.

Інтегрувати якісну медичну послугу безпосередньо до сільської території в уряді покладають надію на два закони: прийнятий в цілому Закон України № 6327 – «Про державні фінансові гарантії надання медпослуг та лікарських засобів» та ухвалений у першому читанні президентський законопроект 7117 – «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості».

Сьогодні у майже 23 тис. сіл та селищ наявні 4 тис. амбулаторій та 12 700 ФАПів. Але стан їхній дійсно вражає, він жахливий. Лише у 28 % цих закладів є водозабезпечення, третина з яких – це колодязі. Лише у 18 % є санвузли. Такі цифри озвучив міністр регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ Г. Зубко.

Первинна медицина на селі має бути якнайшвидше реформована, якість медичної послуги наближена до людини й мати зовсім іншу якість. Саме таку мету має ініціатива «Доступна, якісна медицина у сільській місцевості», над впровадженням якої почали працювати в уряді. «У країнах ЄС співвідношення звернень пацієнтів на первинний та інші рівні медицини становить 80 % на 20 %. Натомість в Україні 80 % людей одразу шукають допомоги на інших рівнях і тільки 20 % звертаються до своїх амбулаторій або сімейних лікарів», – зазначив Г. Зубко.

Президент України П. Порошенко доручив керівникам ОДА у співпраці з Мінрегіоном швидко визначити схему розміщення та плани розташування сільських амбулаторій з урахуванням навантаження на лікаря та доступності для пацієнтів. «Міністерство охорони здоров'я вже розробляє стандартні вимоги до обладнання та набору медикаментів. Впевнений, що Уряд в найкоротші терміни прийме державні програми, яка врахують всі нюанси розвитку сільської медицини на підставі нового закону», – зазначив глава держави.

Президентський законопроект 7117 «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості», який опирається на потужний фінансовий ресурс, експерти характеризують позитивно. Адже саме первинний рівень медицини має забезпечити надання більшості медичних послуг населенню. Одна з головних його функцій – це профілактика та запобігання захворюванням.

Експерт Реанімаційного пакета реформ, лікар-педіатр О. Ябчанка наголошує на тому, що на сьогодні фінансова доступність медичних послуг в Україні вкрай складна: щороку близько 640 тис. сімей потрапляють до фінансової скрути через те, що хтось у родині серйозно захворів. Законопроект № 7117 врегульовує питання фізичної доступності медичних

послуг. Іншими словами, навіть якщо держава запевняє, що купить кожному певну кількість тих чи інших послуг, пацієнт повинен мати, куди звертатись. Тобто має бути місце, де він ці послуги може отримати. У великих містах з цим зазвичай проблем немає, але в селах ситуація катастрофічна. Тому що інфраструктура там недосконала, лікарів немає, бо небагато охочих працювати у селі.

Те, що № 7117 є загальним, це швидше добре, ніж погано, переконаний О. Ябчанка. Він це пояснює тим, що дуже складно визначити для цілої України, якою має бути мережа медичних закладів у сільській місцевості. Адже, наприклад, у горах, умовно кажучи, краще придбати медичний гелікоптер, ніж будувати у кожному селі повноцінні медичні заклади. Прийняти рішення з приводу цього мають органи місцевого самоврядування, а підказкою їм мають стати підзаконні акти.

Враховуючи 5 млрд грн, виділених на реалізацію президентського законопроекту, прогнозують суттєві зміни ситуації з фізичною доступністю медичної допомоги в сільській медицині: насамперед у її первинній ланці, а також у тому, що стосується екстреної та паліативної медичної допомоги та ведення вагітності. Разом з тим експерти не говорять, що 5 млрд грн вистачить, щоб повністю вирішити всі проблеми сільської медицини, але цих грошей цілком достатньо, щоб довести ефективність розпочатих змін.

Близько 80 % медичних послуг має надаватися саме на первинному рівні, у тому числі і в селі. У європейських країнах співвідношення звернень пацієнтів на первинний та інші рівні медицини – у пропорції 80 % на 20 %. В Україні все навпаки: лише 30 % громадян звертається на первинний рівень, а 70 % шукають допомоги на інших рівнях.

На цьому наголошують більшість експертів. За словами неурядового експерта з питань децентралізації влади Ю. Ганущака, профілактика та запобігання захворюваності – ось завдання цієї ланки медицини. Експерт стверджує, що щось подібне трапилося, коли 159-м першим об'єднаним громадам у 2016 р. виділили 1 млрд грн. Для держави це доволі мізерні гроші, але для сотень сіл вони були величезною сумою. Оскільки голови громад розпоряджалися ними дуже ошадливо, спрацювали ці гроші надзвичайно ефективно, перетворившись у цілком конкретні відремонтовані дороги, вуличні ліхтарі, утеплені школи тощо. «Зараз сільські ФАПи та амбулаторії отримують 5 млрд грн. Це не рахуючи грошей великої кількості донорських організацій, які готові фінансувати конкретні проекти. З іншого боку, ці гроші потрібно виділяти не просто так, а за умови співфінансування цих проектів з боку громад: десь треба буде відремонтувати приміщення, десь – підготувати проект», – підкреслив він.

У законопроекті 7117 прописані загальні характеристики, які в системі охорони здоров'я є не зайвими. Хоча особисто, деяким експертам хотілося б, щоб у ньому були певні норми щодо навантаження лікарів, щодо штатів, щодо зони обслуговування тощо. Так, у попередній версії законопроекту усе

це було, але згодом вирішили усю конкретику подати через синхронно прийняті підзаконні акти і відповідну програму. За словами Ю. Ганущака, така програма розвитку сільської медицини буде створена ближчим часом Міністерством охорони здоров'я, натомість нормативні документи, які визначають порядок використання цих державних коштів, вже готує Мінрегіон.

Про роботу над створенням маршрутної карти завдань із забезпечення якісної сільської медицини заявляють в уряді. Мова йде про розроблення та затвердження нормативних навантажень на медичних працівників у закладах охорони здоров'я, що надають первинну медико-санітарну допомогу населенню в сільській місцевості (центрах первинної медико-санітарної допомоги, громадських лікарських центрах, фельдшерських пунктах та фельдшерсько-акушерських пунктах, фельдшерсько-сестринських пунктах на дому, стаціонарних та пересувних лабораторіях), що враховують чисельність населення, яке обслуговує такий медичний працівник, кількість годин роботи, тривалість робочого тижня, тривалість однієї консультації та домашнього візиту, радіус обслуговування.

Перед МОЗ поставлено завдання розробити гарантований державою перелік медичних послуг (вимоги, протоколи дій, перелік лікарських засобів тощо) на рівні первинної медико-санітарної допомоги населенню, що фінансуються за рахунок медичної субвенції з державного бюджету; нормативи бюджетного забезпечення для розрахунку видатків на первинну медичну допомогу; критерії та вимоги до закладів, що надають первинну медико-санітарну допомогу населенню в сільській місцевості, зокрема і щодо типового штатного розпису його працівників; стандарти матеріально-технічного забезпечення закладів з надання медичної допомоги населенню у сільській місцевості, передбачивши вимоги до приміщень таких закладів, попередньо опрацювавши їх разом з облдержадміністраціями.

Також МОЗ спільно з облдержадміністраціями доручено розробити та подати Кабінету Міністрів України пропозиції щодо мотиваційного пакету (оплата праці, житло, транспорт, пільгові кредити, інтернет тощо) для медичного персоналу закладів з надання первинної медико-санітарної допомоги населенню в сільській місцевості.

Профільне міністерство та облдержадміністрації мають змоделювати в межах окремих районів мережу закладів з надання первинної медико-санітарної допомоги населенню у сільській місцевості, враховуючи перелік рекомендацій щодо перспективних адміністративних центрів спроможних територіальних громад, визначених відповідно до Методики формування спроможних територіальних громад.

МОЗ разом з Мінфіном та облдержадміністраціями мають здійснити обрахування прогнозних видатків щодо матеріально-технічного забезпечення закладів з надання медичної допомоги населенню у сільській місцевості та мотиваційного пакету для медичного персоналу закладів з надання первинної

медико-санітарної допомоги населенню у сільській місцевості на прикладі окремих (різних за типологією) районів.

Міністерство охорони здоров'я та Міністерство освіти і науки мають спільно розробити пропозиції щодо підготовки медичного персоналу для закладів із надання первинної медичної допомоги населенню в сільській місцевості. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ) разом з МОЗ мають розробити пропозиції щодо технічного забезпечення закладів з надання первинної медико-санітарної допомоги населенню в сільській місцевості засобами телекомунікації, інформатизації, мобільного зв'язку.

На місцях реформування охорони здоров'я позитивно сприймають в частині закріпленої законодавчо можливості самостійно обирати власного сімейного лікаря, а не бути приписаним до нього. Конкуренція на основі якості надаваних послуг спонукає лікарів надавати послуги краще та швидше. Нова модель побудована таким чином, щоб підвищити дохід лікарів, які надають високоякісні послуги. Там розуміють, що наразі відсутній контроль за якістю надаваних медичних послуг: громадяни платимо за утримання лікарень, а не за надання якісних послуг. Послуги з отримання медичної допомоги оплачуються з кишені громадян: 90 % ліків купуються за особисті кошти. Безкоштовна медицина в Україні – це міф. За даними досліджень, кожен другий пацієнт відмовляється від лікування або відкладає його через брак грошей.

Пропозиції, які надходять з регіонів до МОЗ стосовно медичної реформи, опрацьовуються, узгоджуються різні точки зору. Як повідомила експерт Центру розвитку місцевого самоврядування (далі – ЦРМС) О. Кіреєва, зібрані позиції представників Дніпропетровщини стосовно реформи первинної ланки медичної допомоги вже враховані МОЗ при розробці державної політики в системі охорони здоров'я і учасники консультацій отримали відповідні матеріали під час проведення заходу.

Експерт із децентралізації Дніпропетровського ЦРМС пояснила позицію, на чому зосереджено увагу щодо реформування системи охорони здоров'я. Насамперед, місцеві громади, як і більшість людей в Україні, турбують тарифи на медичні послуги: ці тарифи мають бути фіксованими та прописаними. Кожен має знати, які саме послуги та ліки держава надає безкоштовно (за рахунок бюджетних коштів). Оскільки буде визначено тариф на послугу, який буде відомий, то підстави давати хабарі зникнуть. Держава напряму оплатить всі необхідні видатки для надання конкретної послуги.

На переконання експертів регіональних ЦРМС, пацієнти чекають на запровадження міжнародних протоколів лікування та діагностики: до останнього часу в Україні діяло більше 3 тис. вітчизняних протоколів лікування, 85 % з яких були морально застарілими та ігнорували світові досягнення.

Реформа передбачає, що медичним закладам надається більша самостійність у процесі децентралізації медицини шляхом автономізації: змінюється розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та закладами охорони здоров'я. Раніше оперативне керування належало керівництву закладу та місцевому департаменту охорони здоров'я. Після проведення реорганізації – автономізації закладу охорони здоров'я шляхом перетворення в комунальне некомерційне підприємство – усі оперативні функції бере на себе керівництво автономізованого закладу охорони здоров'я. Орган місцевого самоврядування (ОМС) відповідатиме за утримання та оснащення закладу як розпорядник бюджетних коштів.

Крім того, ОМС вирішуватиме питання з оптимізації закладу охорони здоров'я та утворення власного закладу охорони здоров'я – центру надання первинної медико-санітарної допомоги, в який входять амбулаторії та фельдшерсько-акушерські пункти (ФАП). Залежно від кількості населення, його потреб, географічних особливостей, ОМС зможе збільшувати чи зменшувати кількість амбулаторій чи ФАПів.

З прийняттям законодавчих змін на місцях очікують, що зміниться підхід до відвідування сімейного лікаря: за запропонованою моделлю пацієнт спочатку звертається до сімейного лікаря, який, за необхідності, його направляє до лікаря-спеціаліста вторинної ланки. Кожна людина зможе в разі необхідності звернутись до будь-якого спеціаліста без направлення сімейного лікаря і отримати допомогу. Але в цьому випадку пацієнту доведеться сплатити повну вартість послуги і лікування.

З метою кращого розуміння формування системи охорони здоров'я в сільській місцевості на місцях проводяться навчальні круглі столи щодо моделювання системи сільської медицини на основі проекту закону 7117. Такі заходи особливо популярні для ОТГ. Так, у різних регіонах ЦРМС проводять семінари стосовно практичних аспектів організації надання медичних послуг в ОТГ. Експерти ЦРМС зазначають, що закон про медичну реформу ще не прийнятий, але не варто чекати його ухвалення, потрібно реалізовувати щось у цій сфері вже зараз.

Зокрема, у різних регіонах вже є райони, які майже повністю увійшли до складу ОТГ. Тому постає завдання розроблення тієї моделі в медичній сфері, яка буде характерна саме для окремо взятої області. На думку експертів, громади можуть скористатися досвідом центрів надання первинної медико-санітарної допомоги або законом про міжмуніципальне співробітництво і утворити власну структуру закладів охорони здоров'я, приміром, для кількох громад. Експерт із децентралізації Волинського ЦРМС О. Урбан зазначила, що на Полтавщині діє комунальний медичний заклад, який фінансується різними громадами, тому ОТГ є з кого брати позитивний приклад.

Прикладом успішної організації надання медичних послуг є також досвід Глибоцької ОТГ Чернівецької області. Громада має лікарню сімейної

медицини, це – Центр первинної медико-санітарної допомоги (далі – ЦПМСД) у Глибокій. Там семеро сімейних лікарів та п'ятнадцять медсестер об'єдналися у безоплатну сімейну лікарню.

За словами голови Глибоцької ОТГ Г. Ванзуряка, громада стала одною з небагатьох, які вирішили повністю забрати медичну сферу у своє управління. Рада громади з головою вирішили, що якщо урядовою концепцією 2014 р. передбачено, що первинну ланку медицини рано чи пізно буде передано до ОТГ, не варто передавати кошти на її утримання району. Варто освоювати їх самим. На переконання управлінців цієї громади, для них краще не входити до якихось рад, контролювати правильність проведення тендерів, коли медична сфера все одно має бути їхньою. Освіту вони досі залишили в районі, якому сплачують за методичну роботу частину освітньої субвенції, а медицину забрали повністю.

Після об'єднання Глибоцької ОТГ опинилися два фельдшерсько-акушерських пункти, розташовані в селах Червоній Діброві та Михайлівці, а також Глибоцька амбулаторія, про існування якої люди навіть не підозрювали, бо її працівники були розпорошені по всіх чотирьох поверхах районної лікарні. Для того, щоб громада могла бути власницею амбулаторії, їй були потрібні насамперед власні приміщення, а також ліцензія Міністерства охорони здоров'я.

Чиновники з МОЗ чіплялись до найдрібніших нюансів оформлення документів, через що представники громади чотири рази їздили до столиці з тими чи іншими паперами – і все безрезультатно, – зазначає голова Г. Ванзуряк. Питання вирішилось тільки через вищий рівень і невдовзі Глибоцька ОТГ таки її отримала – першою на Буковині.

Жодного приміщення ЦПМСД не отримав би, якби Г. Ванзуряк двічі не очолював районну раду, яка, власне, і приймала рішення про передачу нерухомості громаді. Щоправда, депутати району постановили: обов'язковою умовою передання першого поверху лікарні під ЦПМСД є ремонт коштом громади відповідних кабінетів для переміщення в них бухгалтерії, станції переливання крові та лабораторії, які працювали раніше на цьому поверсі. Безпосередньо з районною лікарнею Г. Ванзуряку вдалося домовитися, запропонувавши заступнику головного лікаря крісло керівника ЦПМСД.

Головним лікарем ЦПМСД Глибоцької ОТГ став заслужений лікар України В. Наумець. За його словами, раніше ця будівля була занедбаною. Працюючи у районній лікарні протягом 27 років, він не мав навіть надії, що її бодай колись відремонтують.

На сьогодні стіни будівлі ЦПМСД оббиті натуральним деревом, уздовж них стоять лаковані дерев'яні лавки із зручними спинками. Усе виблискує новизною: маніпуляційна, процедурна, кімнати вакцинації, кімната здорової дитини, пральня і навіть туалет для інвалідів. Є також медична техніка: апарати УЗД та УВЧ, електрокардіографи, бактерицидні опромінювачі.

Більшість з них придбані за гроші громади, частину передали сільські ФАПи, де складною апаратурою практично не користувалися.

Глибоцька громада вклала в ремонт і забезпечення ЦПМСД усім необхідним 80 % інфраструктурної субвенції – 1,4 млн грн.

Щодо кадрового забезпечення Глибоцького ЦПМСД питання вирішується значно швидше, адже ОТГ розташована за 30 км від Чернівців, де є медуніверситет.

Взявши на себе медичну сферу, Глибоцька ОТГ запровадила в ній докорінні зміни. Насамперед цього року 560 тис. грн на безоплатні ліки для усіх, хто їх потребує. Щодо цього існує наказ № 1303 Міністерства охорони здоров'я, та він ніколи не виконувався, бо під нього не було грошей. Зараз безоплатно медикаменти отримують насамперед хворі з серцево-судинними, онкологічними та психічними захворюваннями.

Крім того, громада за власний кошт подвоїла зарплату медичним працівникам. Тепер лікарі у Глибоцькій ОТГ отримують близько 5 тис. грн, що за місцевими мірками немало. За словами В. Наумця, медики районної лікарні отримують удвічі менше, до того ж наприкінці року у них часто бувають перебої із зарплатнею. Крім цього, громада з власних надходжень виділила 200 тис. грн на купівлю автомобіля Fiat, яким лікарі їздять на виклики.

По-третє, медикам Глибоцького ЦПМСД категорично заборонили брати будь-які гроші з жителів громади – усі послуги надаються їм безоплатно.

Наступним кроком має бути налагодження співпраці з приватними медичними лабораторіями. Позиція управлінців громади, щоб всі жителі громади здаватимуть аналізи двічі на рік, тоді матимуть у рази менше онкологічних та серцево-судинних захворювань, а тривалість життя буде довшою. Половину вартості аналізів покриє селищна рада, решту сплачуватиме сама людина.

У бюджеті на наступний рік не закладено медичної субвенції, бо гроші мають йти за пацієнтом. Глибоцька ОТГ на 100 % готова до переходу на нові рейки. Громада створила ЦПМСД усі можливості для того, щоб від пацієнтів не було відбою. Зараз Глибоцький ЦПМСД обслуговує близько 100 пацієнтів на добу, причому цей потік постійно зростає: до Глибокої потяглися люди навіть з сусідніх районів. Роботи має побільшати після приєднання до Глибоцької ОТГ Черепковецької сільської ради, яка незабаром подає документи до ЦВК. Перемовини про об'єднання йдуть і з іншими сільськими радами.

Реальні кроки для медичної реформи здійснюються у Балтській міській ОТГ Одеської області. Голова громади С. Мазур не приховує свого задоволення тим, як ідуть справи на шляху реформування медичної галузі. Тільки на початку жовтня в місті відкрили консультативно-діагностичний центр, сімейну стоматологію і започаткували реперфузійне відділення.

На думку очільника громади, створення госпітального округу на півночі Одещини відкриває нові перспективи у плані подання медичної допомоги не тільки жителям Балтщини, але й сусідніх районів. Так, міська амбулаторія сімейної медицини розташована в будівлі поліклініки. Зараз тут роблять ремонт. Сама будівля зовні вже набула привабливого вигляду, перевдягнувшись у яскраві кольори. Кожне її крило має своє призначення. В одному з них будуть приймати хворих дітей, а для прийому здорових є окремий вхід і окремі кабінети. Всі зони розділені між собою скляними дверима (для зручності фахівців).

До послуг – четверо сімейних лікарів. На пацієнтів чекають маніпуляційна, денний стаціонар для дітей та матері з дитиною, мала операційна, діагностичний кабінет.

На початку минулого року у Балтській ОТГ створено КУ «Балтський центр первинної медико-санітарної допомоги». У його складі 4 амбулаторії та 16 фельдшерсько-акушерських пунктів. Центр нараховує 140 штатних одиниць персоналу.

За рахунок залишків минулого року і перевиконання бюджету Балтська ОТГ змогла додатково виділити на охорону здоров'я майже 2 млн грн. Ці кошти пішли переважно на ремонт фельдшерсько-акушерських пунктів і центрів первинної медико-санітарної допомоги в селах громади.

У ЦПМСД створено єдиний медично-інформаційний реєстр: впроваджено ІМС (електронну картку) з підключенням диспетчерської Балтського відділення швидкої медичної допомоги та приймального відділення КУ «Балтська ЦРЛ». З допомогою цієї програми можна зареєструвати пацієнта на прийом, зробити електронні записи в його медичному документі, відправити їх на роздрук, і таким чином усе занотоване лікарем буде в паперовому вигляді вклеєно в картку.

Роботу денного стаціонару тут організовано за бюджетні кошти. Торік громада виділила 500 тис. грн на лікування людей з гіпертонією, ішемічною хворобою серця і стенокардією. Список захворювань, лікування яких відбуватиметься за рахунок громади, планується розширювати. Медпрепаратами також забезпечуються всі амбулаторії об'єднаної територіальної громади, – зазначає начальник відділу охорони здоров'я міськради С. Чорний.

У Балтській ОТГ також вирішено питання із забезпечення пацієнтів сільської місцевості безкоштовним проїздом до центральної районної лікарні. Направлення сімейного лікаря і є дозволом на такий проїзд.

Повністю сформовані електронні картки ІМС «ЕСКУЛ'ап», що дає можливість лікарям бачити повну картину перебігу хвороби пацієнта.

У громаді працюють над створенням єдиного медичного простору нашої громади, де будуть функціонувати лікарні інтенсивного лікування, лікарня паліативної допомоги, хоспіс та амбулаторії загальної практики сімейної медицини. Саме сімейний лікар забезпечуватиме доступність

медичних послуг, координацію з іншими лікарями, інформуватиме людей про стан їхнього здоров'я та плин профілактичних заходів.

Водночас у лікарняних закладах сіл і міста позначається дефіцит медичних фахівців. Тому кадрова політика влади спрямована на залучення спеціалістів, зокрема шляхом створення належних умов праці та відпочинку, надання житла.

На базі центральної районної лікарні відкрито консультативно-діагностичний центр, який є прикладом держано-приватного партнерства. Центр облаштовано сучасним діагностичним устаткуванням, наданим компанією «Інто-сана». Так, наприклад, комп'ютерний томограф дозволяє передавати зображення і отримувати висновки інтосанівських фахівців. Крім того, вже готується до відкриття кабінет фіброгастроскопії.

Стоматологічна поліклініка, передання якої у приватні руки стало предметом для хвилювань мешканців громади, сьогодні має назву «Сімейна стоматологія лікаря Лучко». У поліклініці йдуть ремонтні роботи, але працюють три кабінети – лікарів-стоматологів, хірургічний, радіографії, а також готові інші приміщення. Започаткувати заклад новітньої стоматології на теренах міста взявся лікар А. Лучко разом зі своєю родиною.

У планах сімейної стоматологічної поліклініки – збільшити кількість лікарів до вісьмох. А також передбачено автоматизацію робочого місця лікаря та реєстратури, об'єднання мережі даних.

Розпочато підготовку до відкриття реперфузійного відділення – спеціалізованого закладу для негайної допомоги при інфаркті міокарда. Це надає можливість подати швидку допомогу пацієнтам з гострим коронарним синдромом із Балти, Кодими, Ананьєва, Любашівки, Окнів. Тут буде налагоджено цілодобовий пост хірурга, операційної медсестри, анестезіолога. Реперфузійне відділення буде відкрито як філію Одеського обласного відділення. Крім того, в ЦРЛ має відкритися кардіологічний центр, послугами якого зможуть скористатися жителі північних районів області.

Приклади позитивних змін у сфері охорони здоров'я мають і інші регіони України. Зокрема, на Дніпропетровщині в Сурсько-Литовській сільській ОТГ створено ЦПМСД населенню, підібраний персонал та проведений ремонт медичних закладів. Муніципальне житло для медиків будується у Васильківській селищній ОТГ, вже побудований житловий будинок для лікарів у Царичанській громаді, що сприяє залученню медичних фахівців. Капітальний ремонт та оснащення закладів сучасною медичною технікою проведений у Вербківській ОТГ. Як вже зазначалося, на оснащення ЦПМСД сучасним спеціалізованим обладнанням у державному бюджеті 2018 року планується 4 млрд грн.

Експерти радять представникам ОТГ та районним адміністраціям розібратись, як зміниться фінансування медичних закладів, та як змінити систему надання медичних послуг на місцях. Зокрема, вони звертають увагу, що вже із січня 2018 р. медична субвенція на первинну медичну допомогу не

прийде в громади. Гроші, які держава виділить на первинну медицину, будуть внесені в державну програму «Первинна медична допомога», яка буде прийнята разом з державним бюджетом. Головним розпорядником коштів за цією програмою буде Міністерство охорони здоров'я (МОЗ), а згодом – Національна служба здоров'я України (НСЗУ).

Отримувачами коштів у рамках цієї державної програми будуть безпосередньо надавачі медичних послуг – заклади охорони здоров'я будь-якої форми власності та приватно практикуючі лікарі. Тобто, в новій системі не тільки заклади охорони здоров'я комунальної форми власності будуть надавати первинну медичну допомогу за бюджетні кошти. Для отримання статусу надавача медичних послуг за бюджетні кошти достатньо укласти відповідний договір з головним розпорядником коштів. Закон забороняє МОЗ відмовляти або ухилятися від укладення таких договорів, хоча, якщо надавач первинної медичної допомоги буде порушувати умови договору, такий договір може бути розірваний або припинений.

Попри певну «відстороненість» від процесу фінансування первинної ланки надання медичних послуг (адже гроші підуть повз бюджети громад безпосередньо до постачальників послуг, що уклали декларації з клієнтами) громади аж ніяк не можна вважати усуненими від питань здоров'я населення. Саме територіальна громада, точніше адміністрація громади, несе відповідальність за розвиток системи охорони здоров'я населення.

Тут слід зазначити, що питання збереження здоров'я населення виходить за межі медичного компоненту і включає також: спосіб життя населення, доступ до спортивної інфраструктури, дозвілля та соціальне життя тощо.

Завданням управлінської команди громади є формування стратегії розвитку системи охорони здоров'я громади із залученням зацікавлених сторін та визначенням місця кожного постачальника медичних послуг на території громади та за її межами. Відповідно до цієї стратегії громада формує запит до медичних закладів первинного рівня та надає фінансування ініціативам, пов'язаним з охороною здоров'я.

Громада також виконує контрольну функцію, зокрема представник громади має брати участь в роботі опікунських рад при медичних закладах (формується при комунальних підприємствах).

Громада є власником інфраструктури медичних закладів та інвестує в її підтримку та розвиток.

Окремим завданням розвитку сімейної медицини в громадах є оновлення кадрового складу, зокрема, залучення молодих сімейних лікарів до роботи в громаді. Рішення цього питання виходить за межі можливостей окремого медичного закладу, тому громада в рамках реалізації стратегії може створювати умови для комфортного проживання фахівця (житло, інфраструктура для молоді родини (дитячий садок, школа тощо)), фінансувати переселення фахівця, (спів)фінансувати навчання студентів з

числа мешканців громади на спеціальності «сімейна медицина» (за умов роботи в громаді після завершення навчання).

Для виконання всіх цих функцій в адміністрації громади має сформуватись підрозділ або посада (наприклад, заступник голови громади з питань охорони здоров'я). Посадові особи цих підрозділів не обов'язково мають бути лікарями за фахом, але мають розумітися на питаннях стратегічного планування, комунікації, розуміти нову систему відносин в системі охорони здоров'я населення.

Часто новостворені громади засновують власний ЦПМСД або амбулаторію сімейної медицини, хоча, на думку експертів, таке рішення не завжди є економічно обґрунтованим. Громада йде на це через відсутність альтернатив.

У новій системі з'являться альтернативи: власний заклад охорони здоров'я – комунальне підприємство; приватний заклад охорони здоров'я; приватний практикуючий лікар – фізична особа підприємець. Тому в ОТГ є вибір: 1. Створити власне КП.

2. Домовитись з КП сусідньої громади, уклавши про це договір про співробітництво територіальних громад. Це дозволить зменшити адміністративні витрати на утримання майна та збільшити зарплати лікарів.

3. Домовитись із приватним закладом охорони здоров'я. Наприклад громада надасть в оренду приміщення для розміщення лікарів на пільгових умовах, а приватний медичний заклад – надаватиме медичні послуги населенню громади.

4. Домовитись із лікарем або лікарями ФОП, які будуть опікуватись процесом надання первинної медичної допомоги та її якістю. Громада, наприклад, крім пільгової оренди приміщень може в рамках місцевої цільової програми виділити кошти на профілактику захворювання або вакцинацію проти грипу.

Наведеній перелік варіантів не є вичерпним. Можливе їх поєднання. Так, громада може створити власне КП, а для обслуговування частини населення це КП може укласти договір з лікарем (лікарями) ФОП. У процесі обрання варіанту треба враховувати географічні особливості громади, вік населення та його потреби, а також підготовку адміністративної команди громади.

На сьогодні адміністративним командам ОТГ не потрібно зволікати, а здійснити ряд таких кроків:

– створити візію громади: стан здоров'я мешканців громади за умов її успішного розвитку через 3–5 років;

– провести комплексний аудит системи надання медичних послуг. Зокрема, опитати населення, чого їм бракує, проаналізувати ефективність використання приміщень, людських ресурсів, стан обладнання тощо;

– проаналізувати досвід інших громад, які вже знайшли рішення тих проблем, з якими стикнулася громада (наприклад, впровадження виїзних

бригад сімейного лікаря для обслуговування населення віддалених районів, залучення молодих лікарів тощо);

– створити фінансові моделі надання медичних послуг населення громади, заплануйте пошук додаткових інвестицій під пріоритети розвитку системи охорони здоров'я (у тому числі грантові проекти).

Різні точки зору в рамках аудиту дозволяють вибрати вірний фокус зусиль та інвестицій. Так, за результатами експертних досліджень, у різних районах населення в першу чергу невдоволене наявністю черг та незручним графіком прийому лікарів.

Таким чином, реформа у сфері охорони здоров'я передбачає, що медичним закладам надається більша самостійність у процесі децентралізації шляхом автономізації: змінюється розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування та закладами охорони здоров'я. Законодавчі ініціативи щодо реформування сфери охорони здоров'я в контексті децентралізації влади спрямовані на створення по Україні оптимальної мережі медичних закладів базового рівня. Насамперед це стосується наближення вчасної якісної медичної допомоги в будь-якому, навіть найвіддаленішому населеному пункті громади для сільських жителів.

У зоні особливої уваги – кадрове забезпечення закладів ЦПМСД. Для цього ОТГ отримали повноваження самостійно вирішувати питання заохочування медичних фахівців щодо надання ними медичних послуг у формі заробітної плати, забезпечення їх житлом, транспортом, технічними засобами, зокрема швидкісним інтернетом тощо.

Новацією в реформуванні медичної галузі є запровадження телеметричної медицини. Це забезпечить пацієнтів з первинної ланки консультаційною допомогою лікарів другого і третього рівня медицини (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Урядовий портал (<http://www.kmi.gov.ua>); Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (<http://www.minregion.gov.ua>); Міністерство охорони здоров'я України (<http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>); Децентралізація влади в Україні (<http://health.decentralization.gov.ua/news/7496>); Одеський центр розвитку місцевого саморядування (<https://www.facebook.com/odesacenterlocalgovernment/>); Центр розвитку місцевого самоврядування в Чернівецькій області (<https://www.facebook.com/pages/Центр-розвитку-місцевого-самоврядування-в-Чернівецькій-області/1319540921400313>); Дніпропетровський центр розвитку місцевого самоврядування (<https://www.facebook.com/officereformdp/>).*

Проблеми розвитку ринку праці в Україні

Проблеми зайнятості населення та розвитку ринку праці в Україні в цілому так чи так регулярно привертають увагу вітчизняних ЗМІ та політиків, не говорячи вже про експертне середовище. І це цілком закономірно, оскільки питання зайнятості населення, заробітної плати та інші проблеми розвитку ринку праці знаходяться у сфері не лише суто економічних, а й соціально-політичних інтересів і широкого загалу, і політиків. Що ж стосується функціонування вітчизняного ринку праці, то воно залежить не лише від стану економіки України, а й від попиту та пропозиції робочої сили у Європі та в Росії.

1. Загальна характеристика ситуації на українському ринку праці

Причому розв'язувати проблеми вітчизняного ринку праці доводиться на тлі загального старіння населення України та скорочення економічно активної його частини, а також анексії Росією Кримської АР і м. Севастополя та окупації частини районів Донбасу. Насамперед, російська агресія призвела до зміни цілого ряду абсолютних показників вітчизняного ринку праці, що обліковуються українською статистикою. Зокрема, у зв'язку з тим що з 2014 р. Державна служба статистики (Держстат) України не здійснює облік відповідних даних по АР Крим і м. Севастополь, на підконтрольній українській владі території нашої держави, починаючи із зазначеного періоду скоротилась чисельність економічно активного населення, населення, зайнятого економічною діяльністю та економічно неактивного населення. Крім того, певною мірою, наслідки російської агресії позначились і на динаміці відносних показників українського ринку праці. Значною мірою це пов'язано із суттєвими регіональними відмінностями розвитку українського ринку праці. Усе зазначене буде враховуватись при аналізі відповідних статистичних показників.

Слід наголосити, що після шоку 2014 р. ситуація на українському ринку праці більш-менш стабілізувалась. Як показують, наприклад, дані Державної служби зайнятості України (ДСЗУ), протягом трьох останніх років рівень економічної активності населення України у віці 15–70 років, як і його абсолютна чисельність, потроху скорочується. А за даними Державної служби статистики (Держстату) України та Пенсійного фонду України, чисельність зайнятого населення у віці 15–70 років у I півріччі 2017 р. становила 16,1 млн. осіб (у I півріччі 2016 р. – 16,2 млн. осіб). Рівень зайнятості становив 56,0% (у I півріччі 2016 р. – 56,2%). Зокрема, у міських поселеннях цей показник становив 56,9%, а у сільській місцевості – 54,0%. Рівень зайнятості серед чоловіків був вище ніж серед жінок, відповідно 61,1% та 51,4%. Найвищий рівень зайнятості спостерігався у м. Києві

(61,6%), Харківській (60,5%), Київській (58,3%) та Дніпропетровській (57,9%) областях, а найнижчий – у Волинській (48,8%), Донецькій (49,5%) та Тернопільській (50,8%) областях.

При цьому аналіз даних Держстату України свідчить, що останнім часом ситуація на вітчизняному ринку праці протягом I півріччя 2017 р. змінювалась несуттєво. Так, за результатами вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності кількість зайнятого населення віком 15–70 років у II кварталі 2017 р. становила 16,4 млн. осіб, а кількість безробітних – 1,6 млн. осіб. Рівень зайнятості населення віком 15–70 років становив 56,8%, що на 0,1 в.п. менше, ніж у II кварталі 2016 р., водночас серед населення працездатного віку цей показник збільшився на 0,4 в.п. і становив 65,1%. Рівень безробіття серед економічно активного населення віком 15–70 років збільшився з 9,0% у II кварталі 2016 р. до 9,1% у II кварталі 2017 р. Зазначені зміни, найімовірніше, значною мірою обумовлені сезонними коливаннями на ринку праці. Адже саме у II кварталі (квітень – червень) щорічно зростає рівень ділової активності у сільському господарстві, торгівлі, будівництві тощо.

При цьому деякі фахівці з професійного рекрутингу наголошують, що «у I півріччі 2017 р. проявилася наступна тенденція – український ринок праці поступово рухається у бік ринку шукача. Масових звільнень не спостерігалось, як у I кварталі 2017 р. зокрема, так і першому півріччі 2017 р. загалом. Проте, без скорочень персоналу все ж таки не обійшлося. Роботодавці зазначили, що звільняли лише найменш ефективних працівників». При цьому «більшість компаній змогли подолати кризові тенденції ще минулого року, тому вказали на стабільну роботу і у II кварталі 2017 р. 72% українських компаній набирали персонал: частина за усіма напрямками діяльності компанії, інші лише на ключові позиції».

Водночас, як зазначають зі свого боку фахівці Національного банку України (НБУ), протягом 2017 р. у нашій державі «тривало зростання попиту на робочу силу, про що свідчать дані ДСЗУ та приватних сайтів пошуку роботи. Проте в останні місяці темпи зростання уповільнилися – у серпні в сезонно скоригованому вимірі потреба роботодавців у працівниках на заміщення вільних робочих місць залишилася майже незмінною. Динаміка кількості вакансій у розрізі видів діяльності, за даними приватних сайтів пошуку роботи, суттєво відрізнялася. Так, тривало прискорення зростання кількості вакансій в ІТ – сфері, сферах дизайну, спорту, діловодства, страхування та юриспруденції (частка вакансій у цих видах діяльності на початок вересня перевищувала 20% від загальної кількості). Натомість у більшості інших видів діяльності зростання кількості вакансій сповільнилося (найбільше – у медицині та фармацевтиці, видавничій справі та поліграфії, бухгалтерії тощо). Згідно з даними ДСЗУ рівень навантаження на одне вільне робоче місце порівняно з минулим роком суттєво знизився (до чотирьох осіб). Найсуттєвіше знизилася кількість претендентів на одну вакансію у

фінансовій та страховій діяльності (з 26 до 16 осіб), переважно за рахунок перепрофілювання зареєстрованих безробітних, однак усе - таки залишалася найвищою порівняно з іншими видами діяльності. Водночас відносно помірно знижувався рівень навантаження у сферах освіти, охорони здоров'я і тимчасового розміщування й організації харчування».

Узагальнюючи динаміку змін на вітчизняному ринку праці після набуття Україною незалежності, директор з маркетингу та PR, куратор експертно-аналітичного центру HeadHunter Україна І. Брицька зазначає, що «на ринку праці України задіяна приблизно однакова кількість чоловіків та жінок. Водночас сьогодні, як і 10 років тому, чоловіки шукають роботу інтенсивніше. Відсоток представників сильної статі, залучених до процесу пошуку роботи, навіть збільшився на 7%. Однак як чоловіки, так і жінки, що працюють, роблять внесок у розвиток економіки країни фактично рівною мірою». Крім того, «за останні десять років зазнала змін вікова характеристика пошукачів. Дедалі активніше до пошуку роботи долучається молодь віком до 25 років. Але основна частка економічно активного населення сьогодні, як і у 2007 році, складається із українців віком від 26 до 45 років». При цьому «тенденції щодо освіти протягом десятиліття залишилися доволі стабільними... Переважна більшість із тих, хто шукає роботу, мають вищу освіту – це магістри, спеціалісти та бакалаври. Якщо поглянути на ті професійні сфери, у яких пошукачі були більш активними у 2007 - 2017 рр., то ситуація відрізняється. Так, десять років тому частіше шукали роботу у сфері ритейлу – 15%. Водночас сьогодні сфері продажів доводиться ділити пальму першості зі сферою ІТ та телекомунікаціями – по 11% відповідно.

Якщо ж говорити про загальну картину того, чи змінився український пошукач за останні десять років і як саме, то аналіз бази вакансій та резюме Міжнародного кадрового порталу HeadHunter Україна свідчить про відносну стабільність цієї сфери вітчизняного ринку праці. «Водночас, зважаючи на те, що молодь є досить активною в питаннях пошуку роботи, сьогодні є доволі популярним працевлаштування молодих спеціалістів та студентів, які ще не закінчили навчання. 42% роботодавців зазначають, що програми стажування і працевлаштування для молодих спеціалістів існують вже давно та їхнє скорочення не планується».

Як бачимо, відносно новою рисою розвитку українського ринку праці протягом останнього десятиріччя є доволі значна активізація молоді у пошуках роботи. Це свідчить про певну трансформацію психології українців на ринку праці, їх більш реалістичне ставлення до роботи та націленість на кар'єрне зростання. Причому у I півріччі 2017 р. рівень безробіття серед молоді у віці до 25 років в Україні скоротився до 17,8 % проти 23,1 % у I півріччі 2016 р. Доречі у Євросоюзі з цей же період рівень безробіття серед молоді у віці до 25 років з 18,7 % до 16,9 %. Як бачимо, нині рівень безробіття серед молоді в Україні близький до середньоєвропейського.

Однак, все одно він майже у двічі вищий, ніж загальний рівень безробіття в Україні. І це є значною соціально-економічною проблемою нашої держави.

Поряд з цим слід наголосити, що специфіка роботи професійних рекрутингових компаній, які здійснюють пошук роботи та працевлаштування працівників на комерційній основі впливає також на формування змісту баз даних цих інформаційних посередників, а отже – і на висновки їх експертів. Так, поза увагою зазначених структур доволі часто залишається ситуація з попитом-пропозицією робочої сили у багатьох виробничих галузях української економіки, а в адміністративно-територіальному плані – у сільській місцевості та невеликих містах. А ситуація саме в цих ланках вітчизняного ринку праці дуже часто є найбільш проблематичною.

Зокрема, у таких областях як Волинська, Кіровоградська, Полтавська і Тернопільська, де висока частка сільського населення, а міське населення проживає переважно у порівняно невеликих населених пунктах, нижчий рівень зайнятості населення і вищий рівень безробіття не лише порівняно із середньоукраїнськими показниками, а й порівняно з аналогічними показниками інших областей України. Водночас у Дніпропетровській, Одеській, Харківській, Київській областях і м. Києві, де наявність великих міст сприяє формуванню потужного та диверсифікованого місцевого ринку праці, ситуація із зайнятістю населення та безробіттям краще, ніж в інших регіонах України.

Окремо слід сказати про стан ринку праці у Донецькій та Луганській областях. Через російську агресію ці області не лише втратили значну частину свого економічного, особливо промислового, потенціалу, а й знаходяться у зоні високого соціально-психологічного та економічного ризику. Тому тут, навіть у районах контрольованих українською владою, рівень зайнятості населення суттєво нижчий, а рівень безробіття – значно вищий, ніж в інших регіонах України.

Водночас більш повну картину галузевого співвідношення попиту і пропозиції робочої сили на українському ринку надають дані ДСЗУ. За інформацією цієї служби, протягом січня – серпня 2017 р. кількість вакансій, заявлених роботодавцями становила 722,7 тис. од., що на 101,8 тис. вакансій більше, ніж у січні – серпні 2016 р. Станом на 1 вересня 2017 р. у базі даних служби зайнятості налічувалося 77,0 тис. вакансій, на 43% більше, ніж на 1 вересня 2016 р. Крім того, у базі даних служби зайнятості містилася інформація про 46 тисяч пропозицій роботи, отриманих з інших джерел. В третині вакансій, що були актуальними на кінець серпня 2017 р., пропонувалася мінімальна заробітна плата; 43% вакансій – від мінімальної до 5 тис. грн., у 17 % вакансій – від 5 до 7 тис. грн. та лише у 7% вакансій запропонована заробітна плата перевищувала 7 тис. грн. Близько 40% вакансій було зосереджено у м. Києві, Львівській, Дніпропетровській та Київській областях. У решті регіонів частка вакансій, від загальної їх кількості по країні, коливалася від 1,3% до 5,0%.

«За видами економічної діяльності кожна п'ята вакансія пропонується на підприємствах та установах переробної та добувної промисловості, у торгівлі та ремонту автотранспорту (15%), у державному управлінні й обороні; соціальному страхуванні (12%), у освіті або на транспорті (9%), у охороні здоров'я або у сільському господарстві (5%). За професійними групами найбільший попит роботодавців спостерігається на кваліфікованих робітників з інструментом (19%) на професіоналів та на робітників з обслуговування, експлуатації устаткування (по 16 %), а також на працівників сфери торгівлі та послуг (14%). За конкретними професіями – це водії, швачки, слюсарі, електромонтери, електрогазозварники, токарі, муляри тощо. Також затребувані працівники сфери послуг (продавці, кухарі, офіціанти, перукарі, охоронники тощо). У сільськогосподарському секторі – агрономи, трактористи та робітники з обслуговування сільськогосподарського виробництва. Залишається високим попит на професіоналів та фахівців з досвідом роботи – лікарів, фармацевтів, інженерів різних галузей, юристів, викладачів, економістів, бухгалтерів, а також ІТ- фахівців».

Наведена вище інформація показує, що, попри трансформаційну (перехідну) природу української економіки, вітчизняний ринок праці фактично функціонує відповідно до циклів ділової активності в нашій державі. Тому й попит на робочу силу в Україні збільшується із зростанням національної економіки і навпаки. На сучасному етапі, коли національна економіка зростає, активізувався й попит на робочу силу. При цьому відносно вищими темпами зростає попит на кваліфікованих працівників. А оскільки вітчизняний ринок за таку робочу силу конкурує з європейським ринком, де аналогічні посади оплачуються значно вище, то проблема нестачі кваліфікованої робочої сили в Україні може суттєво загостритись вже в найближчі роки.

У цьому контексті вельми невтішною є інформація про фахові пріоритети абітурієнтів українських вузів, опублікована Міністерством освіти і науки. Зокрема, серед найменш популярних серед абітурієнтів були та технічні спеціальності як гідроенергетика (193 заяви), деревообробні та меблеві технології (247), суднобудування (251), гідротехнічне будівництво, водна інженерія та водні технології (333) й атомна енергетика (398 заяв). Для порівняння, найбільш популярними серед вступників були спеціальності філологія, право та менеджмент. На них було подано відповідно 85 тис., 74 тис. і 59 тис. заяв. Не менш, якщо не більш болючою в Україні є проблема підготовки кваліфікованих робітників.

Водночас слід пам'ятати, що в Україні дуже багато людей працює у тіньовій сфері. У результаті державний та місцеві бюджети і Пенсійний фонд України позбавлені відповідних фінансових надходжень. Однак, поза всяким сумнівом, позитивний вплив на розвиток вітчизняного ринку праці справлятиме започаткована в Україні пенсійна реформа. Так, збільшення страхового стажу, необхідне для отримання повноцінної пенсії за віком,

сприятиме зменшенню тіньової зайнятості населення. В цьому ж напрямку, мабуть, діятиме і підвищення пенсій, оскільки відтепер вигода від офіційної (легальної) роботи з часом відчутно зростатиме, порівняно з неофіційною зайнятістю та виплатою зарплат «у конвертах». Хоча, мабуть, не варто розраховувати на дуже швидкі позитивні зміни в цьому напрямку на вітчизняному ринку праці. Адже соціально-психологічні настанови і стереотипи, що формувались протягом останніх десятиріч будуть так чи так перешкоджати подоланню тіньових процесів на ринку праці України.

Слід також наголосити, що останнім часом український ринок робочої сили розвивається в умовах значних змін в оплаті праці. Як зазначають фахівці НБУ, у серпні 2017 р. номінальна середня заробітна плата, нарахована в розрахунку на одного штатного працівника, продовжувала зростати високими темпами – 36,8% у розрахунку рік до року (р/р). Зокрема зростання номінальної заробітної плати прискорилося в тих видах діяльності, де активізувалася діяльність, – сільському господарстві, будівництві, трубопровідному транспорті і промисловості (а саме у металургійному виробництві, хімічній промисловості, виробництві автотранспортних засобів та причепів). Водночас зростання номінальної заробітної плати уповільнилося в оптовій торгівлі, пасажирському та водному транспорті, у виробництві електричного устаткування. Річні темпи зростання реальної заробітної плати залишилися незмінними (на рівні 17,2%).

У результаті протягом 2017 р. навіть поглибилися галузеві розбіжності у номінальній та реальній заробітній платі. Як і раніше лідерами за рівнем середньомісячної номінальної заробітної плати в Україні залишались фінансово-страхова та інформаційно-телекомунікаційна діяльність. Причому реальна заробітна плата (розраховується шляхом ділення номінальної заробітної плати на індекс споживчих цін) у цих сферах української економіки зростала швидше, ніж у наземному транспорті, будівництві, промисловості, освіті, а тим більш в охороні здоров'я. Причому по підгалузях та окремих підприємствах диференціація в оплаті праці може бути ще більшою, що, своєю чергою, негативно позначається на кадровому забезпеченні підприємств та їх роботі. За певних обставин це навіть створює доволі серйозні соціально-економічні проблеми, як мінімум на місцевому і регіональному рівні.

Наприклад, за повідомленням ЗМІ, оплата праці в ПАТ «Миколаївгаз» стала головним питанням на конференції профспілкової організації підприємства. У першому півріччі поточного року середня заробітна плата на підприємстві становила 4,8 тис. грн., а у нафтогазовій галузі – близько 10 тис. грн. Зарплата працівників ПАТ «Миколаївгаз» навіть на 25% менше середньої по області, яка становить близько 6,4 тис. грн. У 2016 р. з компанії звільнилось більше 300 (трьохсот) працівників, у цьому році – вже близько двохсот. Вакантними залишаються посади висококваліфікованих фахівців, які можуть виконувати газонебезпечні роботи. Без них забезпечувати

безаварійне функціонування газотранспортної системи Миколаївської області стає все складніше.

Поряд з цим в Україні зберігається проблема заборгованості з виплати заробітної плати. Так, станом на 1 вересня 2017р. загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати становила 2335,9 млн грн, з неї 1230,9 млн грн припадало на економічно активні підприємства. Хоча заборгованість працівникам економічно активних підприємств у серпні 2017р. і зменшилась на 6,2%. На початок вересня поточного року більше ніж три чверті суми заборгованості економічно активних підприємств припадало на промисловість (77,3%). При цьому більше половини боргу утворено в Донецькій (27,4%), Луганській (15,2%) та Сумській (8,4%) областях. Наявність заборгованості з виплати заробітної плати негативно позначається на функціонуванні української економіки, на її конкурентоспроможності.

Саме тому проблеми оплати праці, її галузевої диференціації, а також ліквідації заборгованості з виплати заробітної плати вимагають посилення ролі державного регулювання, а у певних випадках й управління, у цій сфері функціонування українського ринку праці.

2. Міжнародні аспекти розвитку українського ринку робочої сили

Починаючи з 90-х років минулого століття, український ринок праці почав вельми активно інтегруватись до аналогічних ринків європейських держав і Росії. Цей процес вельми багатоплановий за своїм характером. Найбільш активно він проявився у міграції робочої сили за межі України. Причому, згідно з експертними оцінками, після початку російської збройної агресії проти нашої держави відбулось зменшення трудової міграції українців до Росії та часткова переорієнтація потоків українських трудових мігрантів на ринки праці країн-членів Європейського Союзу. А в межах самого ЄС спостерігається вельми значна диференціація потоків українських трудових мігрантів до різних країн. Так, найбільшими реципієнтами української робочої сили, згідно з експертними оцінками, є Польща, Італія, Португалія та Іспанія.

Причому українська трудова міграція до європейських країн стає можливою, насамперед, завдяки великій різниці у вартості європейської та української робочої сили, що наочно проявляється при порівнянні рівнів безробіття в Україні та у країнах-членах ЄС. Зокрема, у I півріччі 2017 р. рівень безробіття населення України становив 9,6 %, а в Іспанії – 17,2 %, в Італії – 10,9%, у Португалії – 9,0 %, у Польщі – 5,0 %, у Німеччині – 3,8 %, у Чеській Республіці – 3,0 %, в цілому по ЄС – 7,6 %. Як бачимо, серед перелічених вище великих європейських реципієнтів української робочої сили в Італії і, особливо, в Іспанії рівень безробіття значно вищий, ніж в Україні. У Португалії цей показник лише трохи нижчий за український, можна сказати – спів ставний. І лише у Польщі рівень безробіття значно нижчий, ніж в Україні. Наведене порівняння рівнів безробіття по країнах свідчить, що в європейських країнах українці успішно конкурують на ринках

праці з місцевим населенням насамперед завдяки пропозиції своєї робочої сили у найменш оплачуваних сегментах відповідних національних економік. Хоча поступово ця тенденція змінюється, про що буде сказано далі.

Наприклад, українці їдуть до Польщі з метою сезонного чи постійного працевлаштування. А значний попит у Польщі на українську робочу силу (за умов вельми низького рівні безробіття серед поляків) обумовлений не лише динамічним зростанням польської економіки у нинішньому столітті, а й новими тенденціями, що сформувались на польському ринку праці із вступом Польщі до Європейського Союзу. Так, на ринку праці ЄС намітилась вельми чітка тенденція, коли частина працездатного населення з країн Центрально-Східної Європи, які порівняно нещодавно вступили до ЄС вирушає на заробітки до, так званих, старих країн-членів Євросоюзу, а новостворені вакантні робочі місця на національних ринках цих країн заповнюються працівниками з пострадянських держав (за винятком країн Балтії). Як пояснив Deutsche Welle (DW) керівник кадрового агентства «Пелех» О. Пелех, на польському ринку праці відчувається нестача робочої сили. За його словами, самі поляки поїхали на заробітки до Німеччини, Великобританії, вивільнивши таким чином, місця для українців. Пелех говорить про два мільйона вільних вакансій у Польщі, на які могли б претендувати й українці.

Так, польська Rzeczpospolita повідомляє про рекорд трудової міграції. Видання наголошує, що у 2016 р. польські фірми хотіли прийняти на роботу 1300 тис. працівників зі Сходу, в основному з України. І йдеться не лише про сільськогосподарських робітників, а й фахівців. А в 2015 р. загалом у Польщі, за даними польської преси, як легально, так і нелегально працювало близько 1 млн українців. Водночас у дослідженні Національного банку Польщі вказано, що, враховуючи короткотерміновий характер праці, в Польщі за оцінками одночасно перебувало близько 500 тис. громадян України.

При цьому, виступаючи на одній з панельних дискусій 27 Економічного форуму в місті Криниць-Здруй, віце-міністр родини, праці і соціальної політики Польщі С. Швед заявив, що Польща й надалі зацікавлена в присутності працівників з інших країн, у тому числі з України. Під час зустрічі в Криниці було представлено дані Національного банку Польщі на тему працівників з України. Як було повідомлено, середня заробітна плата українців у Польщі – 2105 злотих (496 євро), 34 % від цієї суми вони витрачають на життя у Польщі. У 2016 р. українці, за даними Національного банку Польщі переказали з Польщі приблизно 8,1 млрд злотих (майже 2 млрд євро).

Публічно висловлюють свою зацікавленість у працівниках з України й представники місцевої влади в Польщі. Наприклад, мер Вроцлава Р. Дуткевич каже, що «в агломерації Вроцлава живе приблизно 100 тис. українців. Це таке, я навіть сказав би, благословенне явище. Збільшення

місць праці в агломерації є дуже великим, а тому нам потрібні робочі руки... На додаток, українці нам дуже близькі культурно, вони швидко вивчають польську мову. У зв'язку з цим вони можуть бути певними ліками на польську ксенофобію, що є загрозливим явищем». Подібної думки дотримується й мер міста Слупськ Р. Бедронь. А, наприклад, роботодавці у польській столиці, повідомляє «Польське радіо», мають неабиякі проблеми з тим, щоб знайти працівника. Фактично кожна галузь страждає від нестачі робочих рук – говорить заступник директора столичного управління праці Л. Антковяк, і додає, що ситуацію рятують, в основному, українці. Вони працюють у кулінарії, на міському транспорті, у гіпермаркетах, торгових центрах тощо.

Утім, і інші держави ЄС останнім часом прагнуть активніше залучати до себе робочу силу з України. Так, минулого року Deutsche Welle повідомила, що Чехія працевлаштує 5 тис. українців. Набиратимуть фахівців через консульство у Львові. До того ж заробітна плата кваліфікованих робітників у Чехії у декілька разів вища, ніж в Україні. «Найбільш нестачу «робочих рук» відчуває промисловість країни. У профільному чеському міністерстві уточнюють: найбільший запит на інженерів-будівельників, електротехніків, механіків. Не вистачає працівників ІТ-сфери та медиків, особливо сестринського персоналу. Задля заповнення вакансій уряд розробив і схвалив пілотний проект спрощеної процедури працевлаштування спеціалістів з України. Ідеться про полегшення процесу отримання довготермінової робочої візи загалом для 5 тисяч українських висококваліфікованих працівників та робітників середньої технічної ланки щороку».

Водночас відбувається певна поступова трансформація структури потоків українських трудових мігрантів до країн-членів ЄС. Якщо у 90-х роках минулого століття потоки української трудової міграції спрямовувались, в основному, у сферу будівництва, сільського господарства, торгівлі та виконання домашніх робіт, включаючи догляд за літніми людьми, то останніми роками в європейських країнах усе більше зростає попит на кваліфіковану робочу силу, в тому числі і з України. Наприклад, на ринку праці Німеччини, за інформацією німецьких ЗМІ, нині є понад мільйон вакансій. При цьому у ФРН найбільше бракує ІТ-фахівців, будівельників (теслерів, покрівельників), залізничників, лікарів, медперсоналу по догляду за хворими і старими людьми. Для заняття відповідної посади потрібні документи, що підтверджують кваліфікацію претендента. Водночас польська газета Rzeczpospolita, пише, у яких галузях найчастіше працевлаштовуються українські громадяни у Польщі: найбільше – 326 тис. – працює у транспортній галузі та на складах; у торгівлі – 200 тис.; туристичну галузь обслуговує 116 тис. українських працівників; 15 тис. українців знайшли працевлаштування у науковій та технічній галузях.

Взагалі, цілий ряд країн, особливо сусідніх, вочевидь, розглядають Україну як джерело дешевої робочої сили для розвитку своєї економіки. У контексті такого аспекту розвитку національних ринків праці європейських країн, поряд з іншими, мабуть, варто розглядати і міжнародний скандал щодо мовних аспектів нещодавно ухваленого в Україні закону про освіту. Короткий аналіз мотивації дій основних країн-критиків цього українського закону, Румунії й, особливо, Угорщини свідчить, що суттєве значення для цих країн мають саме економічні наслідки впровадження в Україні закону про освіту в його нинішній редакції. Адже за сучасного рівня знань української мови багато випускників середніх шкіл у західних прикордонних районах нашої держави не зможуть отримати вищу освіту й зробити успішну кар'єру в Україні. Тому вони будуть для цього емігрувати до Румунії й, особливо, Угорщини. За таких обставин ці держави можуть отримати доволі значний контингент робочої сили – молоді, добре освічені, кар'єрно налаштовані та головне суттєво дешевшої за місцеву робочу силу. А держави-реципієнти такої української робочої сили відповідно економитимуть значні кошти на її підготовку. Це питання Україні також доцільно піднімати на міжнародному рівні.

Тим більш, що нині освіта української молоді за кордоном доволі часто перетворюється на канал її трудової еміграції. Найбільше української молоді їде до Польщі. Адже вона приваблює прийнятною ціною за навчання, можливістю отримати європейський диплом і знайти роботу в ЄС. Нині кожен другий іноземний студент у Польщі – наш співвітчизник. У профільному польському міністерстві кажуть, що це – абсолютний рекорд. За даними польської освітньої фундації «Перспективи» (Perspektywy) цього року у польських вишах навчається 23,3 тисячі українців, що більше на 8 тисяч, ніж торік. Останні дослідження Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ «Львівська політехніка» показали, що до 90 % з опитаних студентів вишів хочуть мігрувати за кордон. І третина з них – до Польщі, де можна знайти кращу роботу і економічну стабільність, навела дані директор інституту І. Ключковська, доповідаючи у рамках міжнародного симпозіуму «Міграція у кризових умовах: українсько-польський контекст», який відбувся 03 вересня цього року у Львові. Ключковська прогнозує, що значна частина молодих українців після навчання у Польщі не повертатиметься на батьківщину і це буде для України проблемою.

За спостереженнями експертів, які робили дослідження на замовлення Національного банку Польщі, на заробітки до цієї країни їде дедалі більше української молоді. Якщо раніше середньостатистичний український заробітчанин у Польщі представляв собою 42-річного чоловіка, то тепер його середній вік – 32 роки. Крім того, серед заробітчанин значно поменшало тих, хто має дітей. Якщо ще п'ять років тому бездітних було 24 %, то нині – вже 54 %. А це, на думку польських дослідників, може означати, що частина цих

мігрантів не матиме мотивації повертатись в Україну, а захоче залишитись у Польщі.

Тим часом в Асоціації роботодавців Львівщини не на жарт стурбовані: якщо в Україні не опікуватимуться майбутнім бізнесу так, як це робиться в Польщі, то незабаром працювати взагалі не буде кому, застерігає голова асоціації З. Бермес. Українським підприємствам, а особливо з іноземним капіталом, важко набирати штат, бо вони якраз і прийшли в Україну через якісну і водночас дешеву робочу силу.

Оцінюючи розвиток трудової міграції з України, слід визнати, що її негативні наслідки з часом усе більше переважатимуть позитивні. До останніх експерти відносять значні надходження іноземної валюти, особливо вільноконвертованої, до України від наших заробітчанин за кордоном та зниження потенційного рівня безробіття у нашій державі. Однак ці вигоди мають переважно тактичний, короткотерміновий характер.

Але в стратегічному плані негативні наслідки трудової міграції з України є більш загрозливими. Насамперед, ідеться про трудову міграцію за кордон української молоді, яка усе більше набуває характеру її остаточної імміграції з України. Збереження цієї вкрай несприятливої економіко-демографічної тенденції розвитку вітчизняного ринку праці призведе до прискореного старіння економічно активного населення та подальшої необхідності підвищення пенсійного віку в Україні.

А, по-друге, також усе загрозливішою для багатьох вітчизняних підприємств стає трудова міграція з України за кордон висококваліфікованої робочої сили. Подальший розвиток цього процесу обмежуватиме розвиток вітчизняної економіки та консервуватиме її напівсировинну спеціалізацію. До того ж зменшення частки кваліфікованої праці в національній економіці негативно позначиться на доходах державного і місцевих бюджетів та Пенсійного фонду України з усіма негативними соціальними наслідками, що з цього випливають.

Водночас, судячи з повідомлень ЗМІ, складається враження, що реалізація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом почала давати певні позитивні імпульси зростанню зайнятості в Україні, що пов'язано зі створенням певної кількості нових робочих місць. Зокрема, минулого року в селі Кожичі на Львівщині відкрили другий завод німецької компанії Vader, що забезпечить роботою 1500 осіб. На ньому вироблятимуть шкіряні чохли для автомобілів BMW. ЗМІ нагадують, що ще у 2006 р. Vader відкрив своє підприємство в містечку Городок, що також на Львівщині. Там зайнято 2900 працівників. За словами помічниці директора підприємства Х. Горішної, вереснева середня зарплата становила 7400 грн. «Ми вважаємо, це конкурентоздатна зарплата. Вона є вище середньої по Львівській області», – каже в розмові з DW Горішна. У компанії Vader задоволені роботою українських працівників. «Кадри в Україні є дуже сумлінними й освіченими, – зауважив, відповідаючи на запитання DW, виконавчий директор компанії

Bader Б. Драйліш. – Наші кінцеві замовники дуже задоволені їхньою роботою. Вражає й швидкість, з якою вони навчаються». Набирають людей навіть без досвіду роботи, на заводі для нових працівників влаштовують спеціальні професійні курси.

Крім України, у Bader є ще виробництва в Польщі, Мексиці, Індії, Китаї, Уругваї, Таїланді. Але українське виробництво, кажуть на підприємстві, є найбільше і займає чверть виробництва цієї компанії.

А нещодавно, за повідомленнями ЗМІ, «у 20-тисячне місто Броди, що на Львівщині, прийшли інвестиції на мільйони євро – там відкрили завод на 1400 робочих місць». Це – підрозділ підприємства «Електроконтакт Україна», яке є дочірньою компанією німецької компанії "Elektrokontakt GmbH", що у власності французького концерну Nexans. Новий підрозділ вже почав виготовляти електрокабелі для концерну BMW. В будівництво зазначеного заводу інвестори вже вклали 10 млн. євро. Підрозділи цього підприємства вже кілька років працюють у Золочеві та Перемишлянах Львівської області. Для прикладу, в золочівському підрозділі – лише 300 працівників. За словами директора бродівського підрозділу «Електроконтакт Україна» Ю. Дуди, їх роботу німецьке керівництво визнало якісною, тому вирішили далі розширювати своє виробництво в Україні. Ю. Дуда переконаний, що це правильно, бо потенціал робочої сили у Бродівському районі є. Тому є плани навіть щодо відкриття другої черги заводу. А це – ще тисяча робочих місць. Але поки що у Бродах набирають персонал на вже готові потужності. Щоб залучити нових працівників поширюють у місті рекламні листівки, агітують серед навколишніх сіл та містечок та проводять екскурсії заводом. Нині мінімальна зарплата на заводі у Бродах – 4,5 тис. грн., але цілком реально заробити і 7 тис., кажуть на заводі. «Зарплата залежить від багатьох факторів: від кількості змін, від кількості виготовленої продукції, від розряду працівника. Але ми плануємо вийти на 8-14 тис. грн.», – обіцяє директор заводу.

Водночас німецький холдинг Leoni AG, який займається виробництвом електропроводки для автомобілів, відкрив першу чергу заводу з виробництва електрообладнання для легкових автомобілів на 800 робочих місць у Коломиї Івано-Франківської області. У 2018 р. на заводі має працювати 2500 робітників, а до кінця 2020 р. їх кількість зросте до 5000, повідомляє прес-служба німецької компанії. 80 % усіх працівників заводу становитимуть робітники-оператори виробництва, 20 % – офісні працівники. Робітникам заводу обіцяють заробітну плату від 7 тис. грн. і соціальний пакет, до якого, зокрема, входить доставка на роботу та обіди «за символічну ціну». Загальна сума інвестицій в коломийський завод на першому етапі – 16 млн. євро. В Коломиї завод Leoni виготовлятиме кабельні мережі для автомобільної промисловості. Ключовими клієнтами компанії є автовиробники General Motors, BMW, Volkswagen, Audi, Volvo, Caterpillar, DAF. Заводи німецької компанії Leoni працюють у 31 країні світу. В Україні Leoni відкрив уже

другий підрозділ. Перший з 2003 р. працює у селі Нежухів, що на Львівщині, і забезпечує роботою близько 7 (семи) тис. працівників. За право отримати такого інвестора Коломия змагалась з іншими містами та областями України, зазначив у розмові з DW міський голова Коломиї І. Слюзар. Перемогти конкурентів місцева влада Коломия, каже І. Слюзар, змогла тим, що запропонувала компанії Leonі облаштувати усі комунікації за свій кошт. Для цього навіть перенесли лінію електропередач та газопровід.

Щоправда, наведені факти щодо створенням нових робочих місць в Україні за рахунок прямих іноземних інвестицій останнім часом одні з небагатьох. Як бачимо, іноземні інвестори на сьогодні створюють нові робочі місця саме на Західній Україні. Адже цей регіон традиційно, ще з радянських часів, характеризується надлишком дешевої робочої сили й до того ж є найбільш віддаленим від зон російської збройної агресії в Україні. Наприклад, генеральний директор української «дочки» Leonі Ш. Шмідт заявив кореспонденту DW: «Я запевняю, Leonі не боїться інвестувати в Україну і у Львівщину зокрема. Війна нас не відлякує, але це питання більшою мірою залежить від партнерів-замовників, від обсягів замовлень».

Поряд із дешевою й водночас кваліфікованою робочою силою важливою конкурентною перевагою України у залученні прямих іноземних інвестицій для створення нових робочих місць є вигідне економіко-географічне положення нашої держави по відношенню до ринку ЄС, держав СНД і Близького Сходу, а також відносно дешева (порівняно з країнами ЄС) земля під будівництво нових підприємств. Недарма, як показують наведені вище приклади, іноземний капітал доволі часто розміщує свої підприємства в малих містах і селах України.

До того ж створення таких підприємств реально зменшує трудову еміграцію з України, послаблюючи її негативний вплив на вітчизняну економіку. Саме тому це питання повинно знаходитись у зоні постійної уваги органів державної та місцевої влади і управління України.

Таким чином, проведений вище аналіз засвідчив, що проблеми вітчизняного ринку праці доводиться вирішувати на тлі загального старіння населення України та скорочення економічно активної його частини, а також анексії Росією АР Крим і м. Севастополя та окупації частини районів Донбасу. Хоча після шоку 2014 р. ситуація на українському ринку праці більш-менш стабілізувалась, але рівень економічної активності населення України у віці 15–70 років, як і його абсолютна чисельність, потроху скорочується. Причому відносно новою рисою розвитку українського ринку праці протягом останнього десятиріччя є доволі значна активізація молоді у пошуках роботи. Це свідчить про певну трансформацію психології українців на ринку праці, їх більш реалістичне ставлення до роботи та націленість на кар'єрне зростання. З іншого боку, нині освіта української молоді за кордоном доволі часто перетворюється на канал її трудової еміграції.

Взагалі, для України традиційно притаманні значна трудова міграція до європейських країн і Росії. Однак після початку російської збройної агресії проти нашої держави відбулося зменшення трудової міграції українців до Росії та часткова переорієнтація потоків українських трудових мігрантів на ринки праці країн-членів Європейського Союзу. Утім, оцінюючи розвиток трудової міграції з України, слід визнати, що її негативні наслідки з часом з часом усе більше переважатимуть позитивні. Насамперед, ідеться про трудову міграцію за кордон української молоді, яка усе більше набуває характеру її остаточної імміграції з України. Збереження цієї вкрай несприятливої економіко-демографічної тенденції розвитку вітчизняного ринку праці призведе до прискореного старіння економічно активного населення та подальшої необхідності підвищення пенсійного віку в Україні. Подальший розвиток цього процесу обмежуватиме розвиток вітчизняної економіки та консервуватиме її напівсировинну спеціалізацію.

На сучасному етапі, коли національна економіка зростає, активізувався й попит на робочу силу. При цьому відносно вищими темпами зростає попит на кваліфікованих працівників. А оскільки вітчизняний ринок за таку робочу силу конкурує з європейським ринком, де аналогічні посади оплачуються значно вище, то проблема нестачі кваліфікованої робочої сили в Україні може суттєво загостритись вже в найближчі роки (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Державна служба статистики України (<http://www.ukrstat.gov.ua>); Державна служба зайнятості України. Офіційний веб-сайт (<http://www.dcz.gov.ua>); Національний банк України. Офіційне інтернет-представництво (<http://www.bank.gov.ua>); Інтерфакс-Україна (<http://interfax.com.ua>). – 2017. – 4.10; Новое время (<http://nv.ua>). – 2017. – 1, 23.08; 15, 29.09; 19.10; Остров (<http://www.ostro.org>). – 2017. – 3.10; Польське радіо. – (<http://www.polradio.pl>). – 2017. – 26.06; 9.08; 6.09; Deutsche Welle (<http://dw.com>). – 2010. – 9.06; 2015. – 28.08; 2016. – 13.05; 4.11; 14.12; 2017. – 7.02; 1, 29.09).*

Наука – суспільству

До 100-річчя НАН України

**Привітання президента Національної академії наук України
академіка НАН України Б.Є. Патона з нагоди Всесвітнього дня науки
в ім'я миру та розвитку**

Дорогі друзі!

Сердечно вітаю вас зі Всесвітнім днем науки в ім'я миру та розвитку!

Коло адресатів цього святкового звернення я навмисно не обмежую лише колегами – вченими, адже наука – це сфера, безцінними плодами якої, усвідомлюючи це чи ні, щодня користуються всі.

Сучасну цивілізацію та її невід’ємні матеріальні атрибути – від гаджетів до космічних ракет – створено світлими головами та вмілими руками. Однак наука – це, ясна річ, не тільки те, що приносить нам очевидну практичну користь. Це також – і передусім – ті цінності та принципи, керуючись якими, людство отримує нове знання, буде адекватну картину світу, виховує в собі критичне мислення.

Так склалося, що українці відзначають свято науки двічі на рік: перший раз – національний День науки, що припадає на третю суботу травня, а вдруге – 10 листопада – разом із усією планетою. І, звичайно, не є зайвою будь-яка нагода згадати про роль та місце науки в нашому житті й віддати належну шану тим, хто обрав її своїм фахом і покликанням.

Щиро зичу всім нам у прагненні до істини застосовувати науковий метод її пошуку, в дискусіях – дослухатися до раціональних аргументів, в ухваленні рішень – надавати перевагу найоптимальнішим варіантам, а головне – поважати одне одного. Тільки тоді ми зможемо досягти справжньої злагоди та процвітання. Вчені ж, зі свого боку, завжди готові в цьому допомогти.

Миру, доброго здоров’я та щастя всім нам!

З глибокою повагою, Президент Національної академії наук України академік НАН України Б.Є. Патон

Основні напрями діяльності НАН України

Протягом 3–8 жовтня 2017 р. співробітники відділу «Український етнологічний центр» Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології (ІМФЕ) імені М.Т. Рильського НАН України провели етнографічну експедицію до Слобідської України.

Процес збирання польового етнографічного матеріалу тривав на теренах двох областей – Донецької (Слов’янського району) та Харківської (Ізюмського, Барвінківського, Борівського й Куп’янського районів).

Основними напрямками дослідження регіону вчені обрали проблеми збереження і трансформації традиційної матеріальної культури (ярмарків, житла, ремесел, промислів та господарських занять) і духовної культури (народний календар, похорон, сімейний та суспільний побут) слобожан.

Переважну частину респондентів склали сільські мешканці 1920–1950-х рр. народження. Шляхом польового й кабінетного інтерв’ювання, фото- та відеофіксації учасники експедиції отримали матеріал, який дає змогу виокремити локальну специфіку етнокультури мешканців окресленого регіону.

Співробітники відділу накопичили цінний польовий матеріал щодо культури й побуту, а саме – провели етнолінгвістичний аудіозапис, зібрали наративи з усної історії регіону, зафіксували дані про традиційні родини, сучасні сімейні стосунки, поховально-поминальну обрядовість, особливості народних знань, річного циклу календарної обрядовості. В контексті фіксації стану матеріальної культури було отримано матеріал щодо традиційного вбрання українців Слобожанщини, народної кулінарії, видів господарської діяльності (рільництва, городництва, тваринництва, бджільництва, рибальства, обробки каменю та деревообробки).

Базовим пунктом експедиції дослідники обрали м. Ізюм (що на Харківщині) – як найзручніший центр транспортного сполучення (автобусного й залізничного) між двома областями, а прийомом організації роботи – формування кількох груп по дві-три особи, що дало змогу охопити більшу територію для опрацювання.

Як спосіб дослідження фахівці застосували попереднє вивчення історії та культури сіл. Це уможливило оптимальне планування маршруту експедиції. Крім того, науковці уточнили й деталізували запитальники етнокультурних явищ для кожного населеного пункту. Як приклад можна навести, зокрема, вибір с. Оскіл Ізюмського району. Важливим для студіювання цього населеного пункту стали здобутки попередніх поколінь етнографів, завдяки чому сучасним дослідникам вдалося прослідкувати зміни, що відбулися в етнокультурі с. Оскіл протягом ХХ ст.

Слід зазначити, що, попри непросту суспільно-політичну ситуацію на Сході України, місцеве населення охоче контактувало з учасниками експедиції. Мешканці регіону, і в першу чергу місцева інтелігенція, намагалися всіляко допомагати науковцям.

За результатами виконаних робіт дослідники отримали цікавий візуальний (у вигляді фотографій та відеозаписів) етнографічний матеріал (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 3.11*).

Із 11 по 14 жовтня 2017 р. на базі Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулася XI Міжнародна конференція «Моніторинг геологічних процесів та екологічного стану середовища», організована за участі Центру менеджменту та маркетингу в галузі наук про Землю (ЦММ) Інституту геологічних наук (ІГН) НАН України.

До заходу долучилися 145 фахівців, із яких 21 – співробітники Національної академії наук України. Іноземні учасники представляли Британську геологічну службу (BGS), Європейську асоціацію геовчених та інженерів (EAGE), Інститут геотехніки Університету природних ресурсів і наук про життя (Австрія), Ставангерський університет (Норвегія),

компанію GuidelineGeo АВЕМ&МАІА (Швеція) та Центр геофізичного моніторингу НАН Білорусі.

Конференція присвячувалася питанням моніторингу геологічного середовища.

Напередодні заходу, 11 жовтня 2017 р., учасники взяли участь у польовій екскурсії до Чорнобильської зони відчуження та відвідали Державне спеціалізоване підприємство «Екоцентр», про роботу якого їм розповів директор цього підприємства С.І. Кіреєв, а також оглядовий майданчик об'єкту «Укриття» й м. Прип'ять.

12 жовтня 2017 р. на урочистому відкритті конференції з вітальними словами до присутніх звернулися голова програмного комітету конференції, завідувач кафедри геофізики Навчально-наукового інституту (ННІ) «Інститут геології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор геологічних наук, професор С. Вижва, директор ННЦ «Інститут геології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктор геологічних наук, професор В. Михайлов, голова відділення приповерхневої геофізики EAGE, провідний дослідник BGS О. Курас, член програмного комітету конференції, президент київського місцевого осередку EAGE (EAGE Kyiv Local Chapter), директор ЦММ ІГН НАН України член-кореспондент НАН України М. Якимчук.

Від Відділення наук про Землю НАН України учасників конференції привітав заступник академіка-секретаря цього відділення, заступник директора Інституту геофізики імені С.І. Субботіна НАН України член-кореспондент НАН України О. Кендзера. Від Національної академії наук Білорусії виступив директор Центру геофізичного моніторингу НАН Білорусі доктор фізико-математичних наук А. Аронов.

По завершенні пленарного засідання роботу конференції було продовжено в межах секцій – за напрямками: «Моніторинг і моделювання небезпечних геологічних процесів та нові технології для запобігання та мінімізації ризиків», «Радіоекологія та проблеми утилізації радіоактивних відходів», «Сучасні технології геофізичного моніторингу», «Геофізика в інженерній геології, ґрунтознавстві, археології».

13 жовтня 2017 р. захід працював у форматі секційних і постерних сесій.

Упродовж двох днів роботи конференції було виголошено 65 доповідей за вищезазначеною тематикою. Слід зауважити, що участь у цьому заході дала вітчизняним науковцям змогу не лише представити свої розробки, а й удоступнити інформацію про них у світовому інформаційному просторі: тези доповідей розміщено в електронній бібліотеці EarthDoc.org, що індексується системою Scopus.

Уранці 13 жовтня 2017 р. відбувся також семінар «Вирішення проблем інженерної геології, гідрогеології та геології, включаючи

картування зсувів з основним обладнанням Guideline Geo product» із реальною демонстрацією роботи обладнання.

Насамкінець учасники й організатори конференції відзначили велику роль EAGE (особливо її київського місцевого осередку) і Всеукраїнської асоціації геоінформатики в проведенні заходу.

Програму й рішення конференції, фотозвіт та іншу додаткову інформацію розміщено на сайті: <http://geol.in.ua/> (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 3.11).

19–20 жовтня 2017 року в Мінську (Республіка Білорусь) тривав Міжнародний науковий форум «Традиційний білоруський костюм в європейському культурному просторі», організований Національною академією наук Білорусі й Центром дослідження білоруської культури, мови та літератури НАН Білорусі спільно з Інститутом народознавства НАН України.

Захід присвячувався проблемам вивчення, збереження та популяризації традиційного вбрання, використання народних художніх і технологічних традицій у практиці сучасного дизайну одягу.

У роботі форуму взяли участь науковці з Білорусі, України, Литви, Естонії.

Інститут народознавства НАН України представляли четверо фахівців, які виступили з доповідями:

– «Лялька – об’єкт репрезентації, збереження і розвитку народного костюму» (автор доповіді – завідувач відділу народного мистецтва, старший науковий співробітник кандидат мистецтвознавства Л. М. Герус);

– «Сучасна традиція весільного вінка в с. Підвисоке Снятинського району Івано-Франківської області» (старший науковий співробітник відділу народного мистецтва кандидат мистецтвознавства О. С. Федорчук);

– «Українська традиційна сорочка – міфи і реальність» (старший науковий співробітник відділу історичної етнології, кандидат історичних наук О. Ю. Косміна);

– «Народне вбрання Опілля: класифікація декору» (молодший науковий співробітник відділу народного мистецтва Т. В. Куцир) (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 03.11.).

26–27 жовтня 2017 р. в Харкові відбувся Міжнародний симпозіум «Проблеми електроенергетики, електротехніки та електромеханіки SIEMA’2017», проведений Національним технічним університетом «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») й Інститутом технічних проблем магнетизму (ІТПМ) НАН України та присвячений

100-річчю Національної академії наук України. Учасниками заходу стали 240 науковців із 30 наукових установ і промислових організацій України та країн ближнього зарубіжжя.

Пленарне засідання симпозиуму відкрив голова оргкомітету, ректор НТУ «ХПІ» член-кореспондент НАН України Є.І. Сокол.

Доповідь «Про результати спільної науково-педагогічної діяльності ІТПМ та НТУ «ХПІ» в галузі електротехніки (2014–2017 рр.)» виголосив заступник голови оргкомітету, директор ІТПМ НАН України член-кореспондент НАН України В.Ю. Розов. Він, зокрема, проаналізував виконання складеної три роки тому програми спільної діяльності університету й інституту, яка містила перелік конкретних заходів, спрямованих на підвищення наукового рівня дослідної та педагогічної діяльності в галузі електротехніки, і підбив підсумки її виконання. В.Ю. Розов відзначив, серед іншого, успішне спільне створення в НТУ «ХПІ» докторської спецради зі спеціальності «теоретична електротехніка», організацію спільних семінарів і симпозиумів у галузі електротехніки, започаткування з 2017 р. спільної підготовки аспірантів за спеціальністю 141 «електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» в рамках договору між НТУ «ХПІ» та ІТПМ НАН України «Про спільне виконання освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії», позитивний результат спільного видання з 2014 р. наукового журналу «Електротехніка і електромеханіка» (ISSN 2074-272X) (останнє дало змогу підвищити науковий рівень журналу та сприяло його входженню до високорейтингових наукометричних баз даних, у тому числі до «Web of Science Core Collection»).

Головний редактор журналу «Електротехніка і електромеханіка» доктор технічних наук, професор Б.В. Клименко та відповідальний секретар кандидат технічних наук, доцент О.М. Гречко висвітлили основні заходи (політику відкритого доступу, переклад усіх статей англійською мовою, поліпшення якості рецензування, присвоєння ідентифікатора DOI), що посприяли входженню журналу до 12 престижних міжнародних наукометричних баз даних. Доповідачі також розкрили перспективу входження журналу до бази «Scopus» і наголосили, що нагального вирішення потребують проблеми фінансування видання журналу.

У межах 6 секцій симпозиуму («Теоретична електротехніка», «Електричні машини», «Електричні апарати», «Техніка сильних електричних та магнітних полів», «Електроізоляційна техніка», «Передача електричної енергії») було представлено 106 секційних і 104 стендових доповідей, присвячених важливим науковим та прикладним проблемам сучасної електротехніки. З доповідями виступили як досвідчені, так і молоді вчені, аспіранти, студенти. Крім того, було заслухано, схвалено й рекомендовано до захисту матеріали 24 кандидатських і 6 докторських дисертацій.

Насамкінець учасники симпозиуму відзначили високий рівень висвітлених у доповідях фундаментальних та прикладних досліджень, корисність цього заходу для підвищення наукового рівня розробок у галузі електротехніки в Україні, розвитку промислового виробництва електрообладнання, удосконалення процесів передачі та споживання електричної енергії, захисту людини й довкілля від негативного електромагнітного впливу електроустановок (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 31.10).

13 грудня 2017 р. в межах спільного наукового семінару Ради молодих вчених Відділення інформатики НАН України й Інституту проблем математичних машин та систем (ІПММС) НАН України «Інформаційне суспільство: досягнення та виклики» («Informational society: progress and challenges») відбудеться лекція «Глибокі нейромережі: огляд стану розробок».

Доповідач – запрошений лектор Українського католицького університету (м. Львів), головний науковець корпорації «Clique Technology» (США), науковий співробітник відділу нейротехнологій ІПММС НАН України кандидат технічних наук А. Чернодуб.

Сучасні нейронні мережі – це потужний засіб вирішення задач спеціалізованого штучного інтелекту, що бере за зразок біологічні моделі. Наразі нейромережі мають вражаючі застосування в медицині, промисловості та повсякденному житті. Вибухове зростання обчислювальних потужностей комп'ютерів, яке спостерігалось останніми роками, і збільшення обсягів доступних даних для навчання дало змогу тренувати нейромережі для вирішення багатьох задач – таких, як, наприклад, розпізнавання образів із точністю, що перевищує людську. З'явилися також нові нейромережеві методи генерування синтетичних даних, зокрема зображення облич людини або голосових повідомлень, котрі неможливо відрізнити від реальних аналогів. Цікаво, що чемпіон світу з гри го Лі Седоль виявився безсилим проти гравця-нейромережі.

Доповідь є оглядом успіхів, яких вдалося досягти при використанні глибоких нейромереж для виконання різноманітних задач із оброблення даних. Лектор спробує пояснити механізми функціонування нейромереж.

Для участі в заході потрібна попередня реєстрація: <https://goo.gl/forms/ggxyOttlV6001dV2> (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 3.11).

7 листопада 2017 р. в Києві відбулася міжнародна науково-практична конференція «Еволюція тривалості життя», організаторами якої стали Інститут демографії та соціальних

досліджень (ІДСД) імені М.В. Птухи НАН України, Представництво Польської академії наук у Києві, Інститут україно-польської співпраці й Асоціація «Україна-Польща». Захід проводився задля обміну результатами наукових досліджень щодо тривалості життя та її еволюції, виявлення резервів зниження передчасної смертності й розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для політики.

Участь у конференції взяли віце-президент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік С. Пирожков, директор ІДСД імені М.В. Птухи НАН України академік Е. Лібанова, директор Представництва Польської академії наук у Києві професор Г. Собчук, професор Варшавського інституту туризму та іноземних мов, директор Інституту україно-польської співпраці доктор економічних наук Ю. Карягін, радник Голови Державної служби статистики України Н. Власенко, декан хірургічного факультету Білоруської медичної академії післядипломної освіти кандидат медичних наук Н. Гвоздь, завідувач кафедри Академії імені Я. Спарадижа (Республіка Польща) доктор економічних наук, професор Я. Собонь та інші вітчизняні й зарубіжні науковці.

Відкривши конференцію, академік Е. Лібанова надала слово академікові С. Пирожкову, який виступив із доповіддю «Стан здоров'я та інші характеристики якості населення». Наступною слово взяла радник Голови Державної служби статистики України Н. Власенко.

Роботу конференції було організовано за новітнім форматом панельних дискусій, що забезпечило необхідний фокус обговорення окресленої проблематики. Обмін експертними думками відбувся в межах трьох дискусійних панелей.

Роботу першої дискусійної панелі «Закономірності еволюції тривалості життя» розпочала академік Е. Лібанова – доповіддю «Новітні тенденції тривалості життя: Україна vs економічно розвинуті країни». Головна науковий співробітник ІДСД імені М.В. Птухи НАН України доктор економічних наук Н. Левчук виступила з теми: «Тривалість життя в Україні: особливості динаміки у довготривалій ретроспективі». Зі спільною доповіддю «Смертність населення Республіки Білорусь на межі ХХ–ХХІ століть» виступили кандидат медичних наук Н. Гвоздь і доцент кафедри громадського здоров'я і охорони здоров'я Білоруської медичної академії післядипломної освіти кандидат медичних А. Романова. Головна науковий співробітник ІДСД імені М.В. Птухи НАН України доктор наук з державного управління Н. Рингач доповіла з теми: «Передчасна смертність в Україні: регіональні особливості потенційних втрат».

У другій і третій дискусійних панелях («Національні особливості формування здоров'я та тривалості життя населення» і «Резерви зниження передчасної смертності та підвищення тривалості життя»), які модерувала завідувач відділу досліджень демографічних процесів та демографічної

політики ІДСД імені М.В. Птухи НАН України доктор економічних наук, професор І. Курило, виступили доктор економічних наук Я. Собонь (із доповіддю «Проблеми демографії у Польщі»), доктор економічних наук Ю. Карягін («Роль профспілок у вирішенні демографічних проблем в Україні та Польщі») та доцент Вінницького національного технічного університету кандидат економічних наук І. Заюков («Дослідження впливу факторів на самозбереження здоров'я працездатного населення України»).

Результати експертного обговорення всіх дискусійних панелей узагальнили модератори дискусійних панелей Н. Левчук та І. Курило (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 8.11*).

Сучасні дослідження та розробки академічної науки

21 жовтня 2017 р. міжнародний громадсько-політичний тижневик «Дзеркало тижня» (№39, 21–27 жовтня 2017 р.) опублікував статтю директора Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, академіка-секретаря Відділення економіки НАН України академіка Е. Лібанової, присвячену історії, цілям та сучасним особливостям проведення переписів населення в різних країнах світу, а також нагальній необхідності проведення Всеукраїнського перепису населення.

«Важко знайти інформацію, більш уживану й більш затребувану в управлінні (країною, регіоном чи поселенням), ніж інформація про населення, про його вік та освіту, про наявну й перспективну робочу силу, про мобілізаційний контингент, про попит на будь-які товари та послуги, про споживачів публічних послуг і державної соціальної підтримки, про чисельність і склад виборців, про розміщення їх по території країни. Дані про населення вкрай потрібні для аналізу поточної ситуації в економіці, політиці, суспільстві загалом для ухвалення більшості управлінських рішень, оцінювання їх ефективності, для формування прогнозу та оцінок подальших змін. <...> ... відсутність надійної і повної інформації про населення відкриває широкий простір для маніпулювання суспільною думкою, для різноманітних політичних спекуляцій, зокрема щодо етнічного складу і рідної мови (мови спілкування), регіональних відмінностей у ментальності та системі цінностей, електоральних контингентів і результатів виборів. <...> У сучасному світі використовуються два основні джерела інформації про населення: адміністративна статистика (поточний облік), яка акумулюється у відповідних реєстрах, і систематичні переписи. За відсутності надійного поточного обліку населення головним джерелом залишається перепис. Традиційний перепис належить до найбільш складних і масштабних заходів, що його повинна і може здійснювати держава у

мирний час. Він потребує картографування всієї країни, залучення та підготовки величезної кількості інтерв'юерів-реєстраторів, проведення широкої суспільно-інформаційної кампанії, охоплення всіх домогосподарств, збирання інформації по окремих особах, опрацювання величезної кількості заповнених переписних листів, аналізу і публікації отриманих даних», – пояснює вчена.

Саме тому за стандартами ООН загальнодержавний перепис населення має проводитися не рідше ніж раз на 10 років. В Україні ж перший і поки єдиний з моменту здобуття незалежності незалежності Всеукраїнський перепис населення відбувся 2001 р. Необхідність проведення чергового перепису найближчим часом фахівці вважають очевидною та незаперечною. Крім того, Уряд уже ухвалив постанову про проведення перепису в 2020 р. «Оцінюючи перспективи проведення перепису населення в Україні в раунді 2020 р., слід сказати, по-перше, про неможливість — і політичну, й економічну — відмови від цього акту; по-друге, про нагальну потребу запровадити реєстр населення на базі Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування і використання його даних при проведенні перепису; по-третє, про необхідність широкого застосування електронного обладнання при проведенні інтерв'ю, а також методів самореєстрації.<...> Проведення перепису і налагодження систематичного отримання якісної інформації про населення забезпечить принципові можливості для більш якісного й оперативного оцінювання ситуації, що складається в країні, прогнозування її подальшого розвитку та ухвалення управлінських рішень», – наголошує Е. Лібанова.

Де, коли та в який спосіб було здійснено перші в історії людства переписи населення? Як визначали кількість населення на сучасних українських теренах у ХІХ ст. і в радянський період? За допомогою яких методів нині переписують своє населення європейські країни? Як формуються демографічні реєстри (реєстри)? В чому полягає різниця між так званим «традиційним» і сучасним переписом? Які ризики та переваги мають переписи з використанням мобільних пристроїв та online-реєстрації? Чому важливо інформування населення про проведення його перепису та які заходи має передбачати така інформаційна кампанія? Відповіді на ці й інші запитання шукайте безпосередньо в публікації: https://dt.ua/internal/nas-milyoni-chi-tma-tmuscha-257615_.html (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 31.10.*)

21 жовтня 2017 р. міжнародний громадсько-політичний тижневик «Дзеркало тижня» (№ 39, 21–27 жовтня 2017 р.) опублікував статтю завідувача відділу проблем інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості Інституту економіки

промисловості НАН України кандидата економічних наук І. Підоричевої.

Особливості та результати функціонування спеціальних економічних зон (СЕЗ) у Польщі авторка вважає за доцільне вивчати насамперед з огляду на можливість запозичення найкращих практик використання цього інструменту інвестиційної та регіональної політики для запровадження їх у нашій країні, аби наступного разу уникнути небажаних результатів створення СЕЗ, які мали місце на зорі української незалежності. Критеріями обрання саме польського досвіду функціонування СЕЗ дослідниця пояснює їхню високу ефективність, котра, не в останню чергу, забезпечила Польщі економічне зростання навіть у кризові 2007–2009 рр. й отримала високу оцінку на міжнародному рівні.

Головною метою зон як адміністративно відокремлених частин території, призначених для ведення підприємницької діяльності на пільгових умовах, було стимулювання розвитку регіонів держави. Це передбачало, серед іншого, впровадження нових технічних і технологічних рішень у виробничі процеси, підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг, створення нових робочих місць, використання наявних промислових активів і економічної інфраструктури, а також природних ресурсів тощо.

Наразі на території Польщі функціонують 14 СЕЗ, кожна з яких є унікальною та різниться від решти своїми загальними характеристиками, спеціалізацією, результатами діяльності.

Запоруками успішності польського досвіду були й залишаються кілька конкурентних переваг Польщі – і не лише податкові та митні преференції для інвесторів, а й великий споживчий ринок, досі не насичений окремими групами товарів, високоосвічене населення при відносно невисокому рівні заробітної платні, вигідне географічне розташування, членство в ЄС і, відповідно, доступ до європейського фінансування, а також «дружня» до інвесторів інвестиційна політика уряду й інших органів влади.

Невдача, якої зазнало впровадження СЕЗ в Україні з подальшою відмовою від нього, як пише авторка статті, найчастіше пояснювалася нібито непридатністю цього інструменту до використання в наших національних умовах. Проте справжніми причинами, котрі перетворили цей проект на невдалу спробу створення сприятливого інвестиційного клімату, стали, на думку І. Підоричевої, «бездумне копіювання, зухвале нехтування вимогами законодавства та зловживання владою»: «Українські СЕЗ не є винятком, тож спроба відродити цей інструмент у початковому, «законсервованому» вигляді викликає скептицизм і побоювання щодо можливих наслідків. Однак це не означає, що такі спроби не потрібні. Скоріше навпаки, цей поширений у світовій практиці інструмент точкового стимулювання інвестиційної активності необхідно

вдосконалювати та приводити у відповідність до сучасних умов. <...>Разом з тим саме по собі існування СЕЗ не варто розглядати як самодостатній інструмент стимулювання структурних змін в економіці. Окрім підтримки виконання ними своєї основної ролі — залучення інвестицій і створення робочих місць, держава повинна формувати загальні сприятливі умови для підприємницької діяльності, які поширюватимуться на економіку в цілому, виходячи за просторові межі економічних зон», – вважає вчена.

Повний текст публікації доступний за посиланням: https://dt.ua/macrolevel/dosvid-polskih-sez-u-poshukah-antikrihkosti-dlya-ukrayini-257607_.html (Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 7.11).

4 листопада 2017 р. міжнародний громадсько-політичний тижневик «Дзеркало тижня» (№41, 4–10 листопада 2017 р.) опублікував статтю директора Інституту економіки природокористування та сталого розвитку НАН України доктора економічних наук М. Хвесика та завідувача відділу проблем економіки земельних і лісових ресурсів цієї ж академічної установи доктора економічних наук А. Сундука «Доки не пізно... (економіка – екологія – людина)».

Як констатують автори, останніми роками світ став значно непередбачуванішим. Про це свідчить постійна поява проблем і загроз, які дуже важко або взагалі неможливо спрогнозувати. До них належать, у першу чергу, екологічні проблеми: «Під тиском зростання потреб природне середовище доведене до критичного стану і потребує рішучих дій, спрямованих на його охорону та збереження. За оцінками ООН, темпи використання природних ресурсів у ХХ і ХХІ ст. стали загрозливими. Крім того, процеси зміни клімату, опустелювання, накопичення відходів лише посилюють загальну негативну тенденцію». Водночас, зростання чисельності людей на планеті та розвиток спільнот потребує дедалі більшої кількості ресурсів, що супроводжується стійким зростанням попиту на різноманітну продукцію. Це зумовлює загострення проблем відновлення ресурсів, значна частина яких є вичерпними, та конкуренції за них.

На думку М. Хвесика й А. Сундука, як і багатьох вітчизняних та зарубіжних фахівців, найбільш прийнятною відповіддю на ці виклики сучасності є концепція сталого розвитку: «... саме ця концепція - один із найбільш адекватних наукових напрямів, які формують передумови досягнення екологічно збалансованого розвитку при позитивних економічних результатах». Причому особливу увагу, на думку авторів статті, слід звернути на ядро зазначеної концепції, а саме – на так

звану зелену економіку, зокрема альтернативну енергетику. Серед важливих принципів концепції сталого розвитку – й трансформація розуміння природного ресурсу, адже, використовуючи його, варто завжди враховувати те, що його функції не зводяться до задоволення потреб людства. Ще один важливий засіб забезпечення сталого розвитку, – залучення приватного капіталу у сферу природокористування.

Лише комплексне використання всіх цих, а також низки інших інструментів (традиційних і нових) – за умови підтримки з боку органів державної влади та громадянського суспільства в кожній конкретній країні – дає надію на поступове досягнення стану гармонізованого з природними процесами існування людської цивілізації, – підсумовують науковці.

Деталі дізнавайтесь за посиланням: https://dt.ua/ECOLOGY/doki-nepizno-ekonomika-ekologiya-lyudina-259082_.html (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 9.11).

Аспекти миру та безпеки в діяльності НАН України

4 листопада 2017 р. міжнародний громадсько-політичний тижневик «Дзеркало тижня» (№41 (337), 4–10 листопада 2017 р.) опублікував статтю «Який Фенікс народиться зі згарища світової гібридної війни?» авторства першого віце-президента НАН України академіка В. Горбуліна.

Як наголошує вчений, нині гостро відчувається брак осмислення нового світового феномену, який отримав назву гібридної війни. За словами В. Горбуліна, переважна більшість наявних аналітичних матеріалів за цією темою не виходять за межі ретроспективних досліджень, тоді як нагальною є потреба прогнозування розвитку геостратегічної ситуації у світі.

Особливо важливо заповнювати цю прогалину з огляду на той факт, що світовий порядок, котрий існував до 2014 р. (тобто до початку збройної агресії проти України на Сході й анексії Росією Криму), більше не існує і, отже, все, що його характеризувало (а саме – міжнародна стабільність, міжнародне право, звичні системи геополітичних координат і гео економічних відносин тощо) уже відійшло або от-от відійде в минуле, а status quo неможливо відновити.

ЄС, НАТО й інші західні інтеграційні союзи, які успішно протистояли викликам свого часу, нині значно втратили в ефективності й поки що не демонструють достатньо адекватного розуміння особливостей і загроз, перед якими постали в реаліях, що змінилися, – переконаний автор: «... демократичний світ, який ми всі знаємо, сам став багато в чому продуктом... холодної війни – він формувався під захистом інститутів, покликаних захистити Захід від СРСР, від його можливої прямої воєнної

агресії. <...> Холодна війна багато в чому стала кузнею політичних і нормативно-організаційних моделей західних країн. І ці моделі успішно існували дотепер. <...> У якомусь сенсі нинішній «глухий кут» євроінтеграції – від Brexit до Каталонії – виник саме через те, що під впливом геоідеологічних імперативів холодної війни в основу європейської інтеграції було покладено пріоритети виключно військово-політичні та політико-економічні, тоді як культурно-гуманітарні чинники було винесено «за дужки» інтеграційної проблематики. У результаті зовні успішні європейський і євроатлантичний проекти виявилися не здатними сформувати перспективні відповіді викликам тероризму і мультикультуралізму, міграції та популізму».

Така неспроможність зміцнювати єдність Заходу й демократичну політичну модель і забезпечувати мир та процвітання ставить на порядок денний перегляд західних політичних інтеграційних проектів, їхнє переформатування відповідно до вимог часу, стверджує В. Горбулін і змальовує загальні обриси, яких має набути оновлений європейський інтеграційний політичний проект: «... забезпечити свій добробут Європа здатна лише за рахунок тісних економічних зв'язків і стабільного миру – як усередині себе, так і на своїх зовнішніх кордонах. І забезпечити цей стабільний мир стане першим і ключовим завданням нового європейського проекту, так само як це наприкінці 1940-х рр. було завданням європейських країн, які насамперед створили НАТО для захисту від Радянського Союзу і почали будувати політичну модель, у рамках якої намагалися максимально виключити вплив СРСР. <...> У цій новій Європі, з її новими контурами, новими союзами, новою моделлю інтеграції Україні доведеться себе ще тільки шукати. Малоімовірно, що це буде простий і швидкий процес. <...> Тим часом оновлення Європи – це як певний шанс, так і можливість для України. Одна з важливих українських євроскептичних тез звучала так: ми готуємося вступити до великого геополітичного проекту, який формувався без нас, де для нас місця не було передбачено, де ролі між учасниками розподілено заздалегідь, і радикальних змін такого розподілу не видно. Нова ситуація створює можливість безпосередньо взяти участь у формуванні оновленого європейського проекту, стати його реальним донором безпеки».

Про нову актуальність тез фултонської промови сера В. Черчилля, транзитний характер Української держави та його особливості, зовнішні і внутрішні загрози Україні та способи їхньої нейтралізації, а також про досвід, яким наша країна може збагатити й зміцнити Європейське співтовариство, дізнавайтесь з повного тексту публікації: https://dt.ua/internal/yakiy-feniks-naroditsya-zi-zgarischa-svitovoyi-gibridnoyi-viyuni-259112_.html.

P.S. Про джерела нестабільності на пострадянських теренах і головне завдання України у протистоянні гібридній агресії читайте в інтерв'ю

академіка В. Горбуліна англomовному Інтернет-журналу про міжнародні відносини, політику та економіку «Ukraine Analytica»: <http://ukraine-analytica.org/our-main-task-to-survive-this-war/> (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 6.11).

Наукові видання НАН України

18 жовтня 2017 р. в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) відбулася презентація наукового видання «Документи С. Я. Парамонова у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», підготовленого старшим науковим співробітником відділу археографії зазначеного інституту кандидатом історичних наук А. Шаповалом.

Презентоване видання вміщує джерелознавче дослідження та науковий каталог комплексу архівних і бібліографічних документів видатного українського й австралійського вченого-ентомолога, літературознавця, поета, письменника та публіциста С. Я. Парамонова («Сергея Лесного»; 1894–1967), які зберігаються у фондах Інституту архівознавства й інших структурних підрозділів НБУВ.

У заході взяли участь учені НБУВ, Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України, Національного науково-природничого музею НАН України, представники Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук (НААН) України, Центрального державного архіву зарубіжної україніки, Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Спілки архівістів України й інших організацій.

Особливим гостем презентації документної спадщини українського вченого зі світовим ім'ям – громадянина Австралії С. Парамонова – стала Надзвичайний і Повноважний Посол Австралії в Україні пані М. О'Рурк.

Із вітальним словом до присутніх звернувся генеральний директор НБУВ, директор Інституту біографічних досліджень НБУВ член-кореспондент НАН України В. Попик. Він, зокрема, зазначив: «Представлене сьогодні видання логічно вплетене в канву історико-культурологічної дослідницької діяльності науковців нашої бібліотеки, спрямованої на висвітлення маловідомих сторінок історії української культури та науки через призму особистостей окремих учених, й продовжує низку підготовлених співробітниками НБУВ видань про унікальні архівні та бібліографічні документи, які містяться у фондах Бібліотеки». Підготовлені під егідою Інституту архівознавства НБУВ наукові праці, запевнив В. Попик, затребувані науковою спільнотою і знаходять практичне застосування у відтворенні як історії та здобутків академічних установ,

вищих навчальних закладів та культурологічних установ, так і визначенні ролі видатних українських учених та їхнього внеску в розвиток науки.

Присутніх привітала і поважна гостя заходу – Надзвичайний і Повноважний Посол Австралії в Україні пані М. О'Рурк. У своїй вітальній промові пані посол подякувала за запрошення на презентацію та підкреслила, що видатний український ентомолог, який провів частину свого життя на австралійському континенті серед дивовижного світу природного середовища, зробив величезний внесок у розвиток світової науки. На її думку, його пошанування в Україні, відображене в презентованому виданні, служить не лише науці, а й розвитку дружніх взаємин між Україною й Австралією.

Цілісний образ постаті С. Парамонова, задокументований у його архівній спадщині, представив автор презентованого видання А. Шаповал. Інформаційно насичена доповідь дослідника, забезпечена мультимедійним супроводом із багатим фактографічним та ілюстративним матеріалом, викликала жвавий інтерес аудиторії.

З особливим зацікавленням присутні прослухали також доповідь одного з провідних дослідників життя та наукової біографії С. Парамонова, автора передмови до презентованої праці А. Шаповала, завідувача відділу загальної та прикладної ентомології Інституту зоології імені І. І. Шмальгаузена НАН України доктора біологічних наук, професора В. Корнеєва. Цікаво було, поміж іншого, довідатись, як завдяки зусиллям С. Я. Парамонова, ім'я якого за радянських часів було невідомим для багатьох українців, в 1941 р. від знищення врятувалися будівлі Оперного театру й Академії наук, де розміщувався очолюваний ученим Зоологічний музей. Наостанок В. Корнеєв зауважив, що С. Парамонов колись писав: «Настане той час, коли про українських науковців можна буде сказати голосно й одверто святу правду». Тож, за словами дослідника, слід сподіватися, що сформована у презентованому виданні документована спадщина С. Парамонова сприятиме очищенню кожного факту його біографії від спотворення та неправди.

Схвальні відгуки про роботу А. Шаповала висловили також директор Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства кандидат історичних наук О. Гаранін, доцент кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка кандидат історичних наук С. Павленко, директор Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН України академік НААН України В. Вергунов, завідувач відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства НБУВ доктор історичних наук Т. Антонюк.

На завершення заходу директор Інституту архівознавства НБУВ кандидат історичних наук Л. Яременко ще раз привітала свого колегу А. Шаповала з новим науковим здобутком, а також висловила вдячність

усім, хто доклав особистих зусиль, аби ця книга побачила світ довершеною, – передусім, рецензентам: доктору біологічних наук В. Корнеєву, професорові кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка доктору історичних наук М. Щербаку й завідувачеві відділу фондів рукописної спадщини Інституту рукопису НБУВ кандидату історичних наук О. Степченко, а також голові редакційно-видавничої ради НБУВ доктору історичних наук Г. Ковальчук, адміністрації бібліотеки та всім співробітникам, які допомагали порадами і консультаціями.

Гості презентації також мали змогу ознайомитися з книжковою виставкою наукових видань, підготовлених Інститутом архівознавства НБУВ, серед яких – серія книг «Історія Національної академії наук України», путівники особовими фондами видатних учених і фондами установ НАН України, низка науково-методичних видань із питань архівної справи й діловодства в системі НАН України, персональні й колективні монографії, присвячені відомим особистостям української та світової науки (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 3.11).

Вийшло друком 5-те число (за вересень – жовтень 2017 р.) науково-популярного журналу «Світогляд», який публікується Національною академією наук України спільно з Головною астрономічною обсерваторією НАН України.

«Мова була, є і буде неповторним кодом нації, визначальним чинником її постання, утвердження й розвитку, збереження пам'яті, тяглості традицій, цілісності національної держави», – стверджує завідувач кафедри загального та прикладного мовознавства і слов'янської філології Донецького національного університету імені Василя Стуса член-кореспондент НАН України А. Загнітко, розпочинаючи своєю статтею «Непереможний дух нації – мова» підбірку досліджень з мовно-культурних проблем, текстової лінгвістики та питань походження мови.

У розділі «Наука і суспільство» читайте статтю співробітників Інституту української мови НАН України члена-кореспондента НАН України С. Єрмоленко, доктора філологічних наук С. Бибик і кандидата філологічних наук А. Ганжі «Мова, стиль, культура – в об'єктиві гуманітарної науки». Рубрику «Мова. Література» доповнює аспірантка Національного університету «Кієво-Могилянська академія» Д. Вороновська – дослідженням ««Закриті» поетичні тексти та методи їх розуміння». Під рубрикою «Точка зору» проблеми сучасної компаративістики висвітлюють кандидати фізико-математичних наук В. Козирський та О. Маловічко – у статті «Компаративістика: манівці й нова парадигма». Доктор філософських наук К. Корсак та кандидат

педагогічних наук Л. Ляшенко продовжують мовознавчу тему статтею «Новітнє пояснення походження та успішності індоєвропейської мовної сім'ї». У рубриці «Мова. Література. Історія» лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка академік НАПН України В. Мельниченко статтею «Пішли в Московію від мене письменна...» починає цикл своїх публікацій про період інтенсивного перенесення київської вченості, культури й освіти до Московії у XVII–XVIII століттях. Кандидат філологічних наук О. Супронюк представляє «Книжкові виставки творів М. Костомарова та видань з костомаровознавства як інформаційний ресурс для новітнього переосмислення феномену вченого (до 200-річчя з дня народження)».

Під рубрикою «Аграрні науки. Медицина» член-кореспондент НААН України В. Вергунов у статті «Від ненаркотичних посівних до нових медичних конопель торують шлях українські селекціонери» розповідає про можливості широкого використання конопель у різних галузях промисловості та в медицині.

Як завжди, цікаві статті з фізики містить розділ «Наука і освіта»: ««Ураган-3» – одна з найбільших у світі термоядерна установка (до 90-річчя з дня народження члена-кореспондента НАН України В. Толока)», автор – кандидат педагогічних наук А. Таньшина. У рубриці «Видатні особистості» статтю «Дмитро Фреїк — видатний український фізик та матеріалознавець, фундатор наукової школи матеріалознавства» публікують член-кореспондент НАН України В. Литовченко, кандидат фізико-математичних наук Л. Межиловська, доктор фізико-математичних наук Д. Корбутяк, кандидат фізико-математичних наук В. Прокопів і кандидат фізико-математичних наук О. Сторонський.

Про «Сучасні литі металоконструкції на основі природних аналогів» розповідає старший науковий співробітник Фізико-технологічного інституту металів та сплавів НАН України кандидат технічних наук В. Дорошенко.

У розділі «Публіцистика» рубрику «Мистецтво» представляє кандидат технічних наук А. Білоусов зі статтею «Миттєвості – прекрасні і гіркі: ліричні мемуари Ольги Петрової». Доктор фізико-математичних наук М. Стріха пропонує читачам журналу есе «Про що розповідають книжкові дарчі написи? (декілька нових штрихів до портрету Григорія Кочура)». Член-кореспондент НАН України Б. Мацелюх на поетичних сторінках «Друге дихання» презентує катрени зі своєї нової книги «Через терни до зірок» (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 8.11).

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

Президія Національної академії наук України ухвалила рішення про започаткування Цільової програми наукових досліджень НАН України «Аерокосмічні спостереження довкілля в інтересах сталого розвитку та безпеки як національний сегмент проекту Горизонт-2020 ERA-PLANET» (ERA-PLANET/UA).

Від 2016 р. за Рамковою програмою Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій «Горизонт 2020» виконується проект ERA-PLANET, результатом якого має стати створення Європейської мережі спостережень змін на Землі. Нашу країну в цьому проекті представляє Інститут космічних досліджень НАН України та ДКА України.

Зазвичай проекти такого типу (назва яких починається з аббревіатури «ERA») означають входження до Європейського дослідницького простору (European Research Area – ERA), що передбачає дотримання принципу співфінансування (Co-funding) з боку країн-членів і країн-партнерів ЄС.

У зв'язку з цим під час засідання Президії НАН України, яке відбулося 25 жовтня 2017 р., було розглянуто питання про започаткування цільової програми наукових досліджень НАН України «Аерокосмічні спостереження довкілля в інтересах сталого розвитку та безпеки як національний сегмент проекту Горизонт-2020 ERA-PLANET» (ERA-PLANET/UA) й прийнято відповідну постанову. Програмою передбачено участь наукових установ різних відділень НАН України у виконанні зазначеного проекту.

У контексті набуття Угодою про асоціацію між Україною та ЄС чинності в повному обсязі з 1 вересня 2017 р. ухвалення рішення про започаткування цієї програми є надзвичайно важливим для Академії й держави в цілому, оскільки сприятиме процесу євроінтеграції України у сфері безпеки й екологічного моніторингу (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 3.11).*

2 листопада 2017 р. в Палаці Потоцьких у Львові відбувся науковий семінар «Олаф Брок і Україна», організований Університетом Осло (Норвегія), Інститутом українознавства імені І. Крип'якевича НАН України й Науковим товариством імені Шевченка (НТШ) (м. Львів, Україна).

Захід присвячувався 150-річчю від дня народження відомого норвезького вченого-славіста та перекладача, першого професора слов'янських мов Університету Осло академіка Норвезької академії наук Олафа Броха (1867–1961).

Відповідно до програми зібрання було виголошено доповіді, що репрезентують основні наукові зацікавлення й життєві пріоритети професора О. Броха, зокрема:

– «Олаф Брох – посланець слов'янського світу в Норвегії»(доповідач – Карі Ага Міклебуст, Університет Тромсьо – Арктичний університет);

– «Українське тло лінгвістичних студій Олафа Брока» (Н. Хобзей, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України);

– «Внесок Олафа Броха в дослідження мов-піджинів» (І. Брок, Асоціація вищих навчальних закладів Норвегії);

– «Наукова та організаційна діяльність Володимира Гнатюка в НТШ» (О. Кузьменко, Інститут народознавства НАН України);

– «Діяльність Олафа Брока як зразок наукової дипломатії» (Т. Льоннгрєн, Університет Тромсьо – Арктичний університет Норвегії).

Заслухавши наукові доповіді, присутні взяли участь у дискусії, а потому підбили підсумки зібрання.

Український етнограф, фольклорист, мово-, літературо- та мистецтвознавець, перекладач і громадський діяч, секретар та редактор видань НТШ, а з 1924 р. – академік ВУАН (нині – НАН України) В. Гнатюк свого часу листувався з О. Брохом і був одним із українських учених, які рецензували праці свого норвезького колеги в наукових виданнях НТШ. До того ж, О. Брох у своїх працях нерідко звертався до досліджень українських науковців, зокрема й В. Гнатюка (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 6.11).

До 20-річчя стратегічного партнерства Україна – НАТО за підтримки Центру інформації та документації НАТО в Україні започатковано проект «#20Разом», у межах якого оприлюднюються й відповідні інформаційні матеріали для широкої громадськості, зокрема цикл із 20 відеоісторій, що стосуються двосторонньої співпраці нашої держави з Альянсом. Героєм одного з таких відеороликів став завідувач відділу ядерно-фізичних технологій Інституту геохімії навколишнього середовища (ІГНС) НАН України член-кореспондент НАН України Ю. Забулонов.

Учений розповів про науковий проект з посилення глобальної безпеки, який ІГНС НАН України виконує в межах програми НАТО «Наука заради миру та безпеки» (The NATO Science for Peace and Security Program, SPS).

Основна мета цього проекту – розроблення нових технологій, методів і приладів для виявлення несанкціонованого переміщення ядерних матеріалів. Результати, які вже вдалось отримати дослідникам, наразі реалізуються на сучасному оптокоптері. З його допомогою обстежується Зона відчуження навколо Чорнобильської атомної електростанції.

Застосування цього апарату дає змогу виявляти нові радіоактивні забруднення, не наражаючи, водночас, персонал, який займається такими обстеженнями, на радіаційну небезпеку.

Зазначений проект користується безумовною підтримкою країн – членів НАТО, – наголосив Ю. Забулонов.

Відеозапис доступний за посиланням:
<https://www.facebook.com/NATOinUkraine/videos/1878933205753860/>
(Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 8.11).

Діяльність науково-дослідних установ

21 жовтня 2017 р. міжнародний громадсько-політичний тижневик «Дзеркало тижня» (№39, 21–27 жовтня 2017 р.) опублікував інтерв'ю з президентом Національного центру «Мала академія наук України» (МАН) членом-кореспондентом НАН України С. Довгим.

Організація Об'єднаних Націй з питань науки, освіти і культури (ЮНЕСКО) вирішила створити на базі МАН Центр ЮНЕСКО 2-ї категорії. За словами С. Довгого, це відкриває перед МАН нові обрії та можливості – насамперед в царині наукової освіти. «... висока оцінка діяльності покладає на МАН і високу відповідальність – поширювати розроблені в Україні педагогічні практики серед країн-учасниць ЮНЕСКО. Ця робота потребуватиме поглиблення міжнародної діяльності, сприятиме прямим контактам українських дітей і вчителів з іноземними колегами, допомагатиме розвитку освітньої дипломатії», – стверджує також очільник МАН.

На його думку, Академія має необхідні ресурси (як педагогічні кадри, так і сучасну матеріально-технічну базу), щоб активно розвиватися й далі. Серед планів, яким у МАН надають особливого значення, – створення Музею науки в Києві (та, ймовірно, відкриття подібних просвітницьких центрів у регіонах нашої держави), а також – значно масштабніший – широке впровадження наукової освіти й прогресивної педагогіки в практику викладання природничих дисциплін у школах (одна з амбітних цілей цього проекту – посилити протидію процесам впливу талановитої учнівської та студентської молоді за кордон). «Мала академія наук нині – це, по суті, система формування нової інтелектуальної еліти нашої країни, еліти, яка ґрунтується на засадах загальнолюдських, демократичних цінностей: вільного мислення та свободи слова, свободи віросповідання, толерантності, гендерної рівності, високих етико-моральних стандартів. Проте найголовніше, що структура МАН залишається незаангажованим відкритим простором для творчості як дітей, так і педагогів. <...> ... нині на базі МАН діє найпотужніша

учнівська лабораторія в позашкільній освіті Східної Європи та країнах СНД, яка охоплює сім різних наукових напрямів», – стверджує С. Довгий.

Більше про це, а також про співпрацю МАН із Європейською малою академією наук «EuroJAS», участь вихованців МАН у міжнародних програмах, призначення Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідних робіт учнів-членів Малої академії наук України, рівень успішності колишніх учнів МАН у здобутті вищої освіти й інше читайте за посиланням: <https://dt.ua/EDUCATION/stanislav-dovgiy-visoka-ocinka-yunesko-roboti-man-spriyatime-poshirennyu-nashih-pedagogichnih-praktik-sered-krayin-uchasnic-ciyei-organizaciyi-257583.html> (Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 31.10).

1 листопада 2017 р. в Археологічному музеї Інституту археології НАН України відбулася лекція-екскурсія для представників Громадської організації «Нова археологічна школа» (НАШ, м. Запоріжжя).

Учасники НАШ побували в академічному археологічному музеї в межах відвідин Києва під час шкільних канікул – для участі в підбитті підсумків чергового польового сезону й оцінюванні результатів цьогорічної роботи на багат шаровому поселенні «Кам'яна Могила – 1» (проводилася спільно Інститутом археології НАН України, Інститутом доісторії та давньої історії м. Берн (Швейцарія) й Одеським національним університетом імені І.І. Мечникова – за участі представників НАШ) та щоб попрацювати з матеріалами дослідження пам'ятки ямної культурно-історичної спільноти «Генералка – 2», розташованої на о. Хортиця (Запорізька область).

Тригодинна ж екскурсія в Археологічному музеї Інституту археології НАН України присвячувалася побутові, духовній і матеріальній культурі давнього світу та призначалася для унаочнення й систематизації знань про цю добу в юних волонтерів, які вже мають досвід польової археологічної роботи.

Завідувач експозиційно-фондової частини музею, молодший науковий співробітник О. Вотякова докладно розповіла гостям про крем'яні комплекси доби палеоліту, ілюструючи свої слова матеріалами роботи експедицій на таких стоянках давніх людей, як Королево, Мізин, Пушкарі, Гінці, Добранічівка й інші. Переважну більшість предметів із музейних експозицій було віднайдено зусиллями саме співробітників цього ж музею – під час відповідних експедицій.

Крім того, гід у деталях пояснила різницю між технологічними комплексами палеоліту на території України та продемонструвала матеріальні свідчення перших збройних конфліктів, датованих добою мезоліту (10–8 тис. років до н. е.).

Зацікавленість і часткова обізнаність з теми екскурсії зумовили її почасти інтерактивний характер: гід ставила школярам запитання, а їхні відповіді ілюструвала конкретними матеріальними підтвердженнями.

Особливу увагу представників НАШ привернув відомий кістяний музичний комплекс зі стоянки Мізин, використовуваний понад 14 тис. років тому. Давні ударні інструменти з орнаментованої кістки мамонта й північного оленя пов'язані з існуванням археологічної культури східного граветта (археологічної культури пізнього палеоліту, яка існувала на території Європи), а їхня інтерпретація – з ім'ям директора вже згаданого академічного інституту (в 1955–1968 рр.) члена-кореспондента АН УРСР С. М. Бібікова (1908–1988). Коли 1980 року було виконано аудіореконструкцію звучання цих інструментів, припущення, висловлені вченим, знайшли своє підтвердження.

Цікавою частиною лекції стали також огляд «мобільного мистецтва» кам'яної доби (орнаментованих і різьблених кісток давньої фауни) й ознайомлення зі спробами їхньої інтерпретації.

Тож відвідувачі екскурсії мали нагоду поглибити свої знання про археологію давнього світу й отримати вичерпну інформацію з питань, що їх цікавили. На завершення лекції-екскурсії гостей запросили долучатися до польових археологічних робіт, які співробітники музею проводять на українських пам'ятках кам'яної доби.

Р.С. НАШ позиціонується як одна з організацій, що представляють волонтерський рух в українській археології. Її було створено з метою популяризації як археологічної науки, так і активного відпочинку. Щороку НАШ запрошує волонтерів (школярів та студентів) до участі в польових дослідженнях культури й побуту людини від кам'яної доби до Середньовіччя. Представники школи постійно беруть участь у роботі Національного центру «Мала академія наук України», численних вітчизняних і зарубіжних наукових конференціях, публікують наукові результати проведених археологічних досліджень. До експедицій, організованих НАШ під керівництвом її очільника – археолога Олега Тубольцева – впродовж 15 років існування школи, долучилися понад тисяча школярів із різних регіонів України. НАШ підтримує контакти з дослідниками із Португалії, Німеччини, Азербайджану й інших країн і забезпечує участь своїх членів у розкопках як на українських теренах, так і за кордоном (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>)*. – 2017. – 8.11).

2 листопада 2017 р. в Інституті економіки промисловості НАН України у Києві відбулося засідання Ради Донецького наукового центру (ДНЦ) НАН України та МОН України.

Під час заходу було заслухано й обговорено 4 наукові доповіді

співробітників установ Центру, присвячені роботі інститутів в умовах переміщення, а також діяльності Луганської обласної науково-координаційної ради ДНЦ НАН України та МОН України, концепції відродження Донбасу й особливостям реалізації правових засад децентралізації на Сході України.

У своїй доповіді «Інститут економіки промисловості НАН України в умовах переміщення: досягнення та проблеми» директор цієї наукової установи академік О. І. Амоша підкреслив, що інститут було переміщено до Києва восени 2014 р., а вже наприкінці наступного, 2015 р., завершено остаточно роботу з облаштування й оснащення його приміщення за новою постійною адресою. Окремо вчений зупинився на питаннях про структуру інституту, динаміку змін його кількісного та якісного складу (починаючи з 2013 р.), скориговані наукові напрями його діяльності. Значну увагу він приділив удосконаленню тематики досліджень, зробивши наголос на темах із державної, програмно-цільової та конкурсної тематики. Як підкреслив О. І. Амоша, за результатами проведених у 2014–2017 рр. досліджень особливе значення мають підготовлені для органів влади й управління та фахівців промисловості фундаментальні наукові доповіді, серед яких – «Промисловість і промислова політика України 2013: актуальні тренди, виклики, можливості», «Оцінка стану економіки Донецької області та обґрунтування шляхів виходу її з кризи 2013–2014 рр.», «Промисловість Донецької та Луганської областей: проблеми подальшого функціонування та відновлення», «Промисловість України 2016: стан та перспективи розвитку». Доповідач також проаналізував роботу зі впровадження пропозицій та рекомендацій, надісланих до державних і місцевих органів влади у вигляді доповідей та наукових записок. Крім того, результати наукових досліджень широко висвітлено в монографіях, статтях у наукових журналах і суспільно-політичних виданнях. Під грифом інституту публікуються 3 наукові журнали («Економіка промисловості», «Економічний вісник Донбасу», «Вісник економічної науки України») та 2 щорічні збірники наукових праць («Управління економікою: теорія і практика (Чумаченківські читання)» та «Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку»). Гострою є проблема формування бібліотеки за новою адресою (в зв'язку з переміщенням) і наповнення її науковими виданнями вітчизняних та зарубіжних авторів, фінансування щорічної підписки на періодичні спеціалізовані видання. Існують труднощі із забезпеченням переселених співробітників постійним житлом. Проте в цілому інститут здатен вирішувати поставлені перед ним завдання та не знизив ефективності своєї роботи, – зауважив академік.

Із доповіддю «Про результати роботи Луганської обласної науково-координаційної ради ДНЦ НАН України та МОН України у 2017 році» виступила заступник голови цієї Ради доктор економічних наук, професор І. В. Заблодська. Вона розповіла, що впродовж 2017 р. члени ради

брали участь у процесах стратегічного планування (зокрема, з актуалізації Стратегії розвитку Луганської області на період до 2020 р. й розробленні Плану заходів з реалізації зазначеної Стратегії), в роботі регіональної комісії з оцінювання та проведення попереднього конкурсного відбору інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, розробленні пропозицій щодо активізації участі наукових установ у проектній діяльності в рамках програми НАТО «Наука заради миру та безпеки», Програми економічного і соціального розвитку Луганської області на 2017 р., Регіональної програми модернізації систем теплопостачання Луганської області на 2017–2020 рр., проекту «Університет майбутнього», Перспективного плану формування територіальних громад Луганської області, а також постійно здійснювали наукову, організаційну й експертну підтримку підприємництва, процесів децентралізації та місцевого розвитку.

Завідувач відділу проблем інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості Інституту економіки промисловості НАН України кандидат економічних наук І. Ю. Підоричева виголосила доповідь «Про концепцію відродження Донбасу». У своєму виступі вчена зосередилася на апробованих світовою практикою підходах до зміни парадигм розвитку промислових регіонів, зокрема ознайомила присутніх із досвідом структурної перебудови Рурського регіону Німеччини від первісної вугільно-металургійної спеціалізації до більш диверсифікованої сервісної економіки. З урахуванням світового досвіду й індустріальної спадщини Донбасу І.Ю. Підоричева визначила першочергові завдання та пріоритети розбудови сучасної економіки на Сході України, якими є:

- припинення військових дій, відновлення єдності й територіальної цілісності України (це – обов’язкова умова для того, щоб: по-перше, підтримувати політичну та економічну стабільність у державі; по-друге, зменшити ризики соціальної, ресурсної і екологічної напруженості; по-третє, перевести індустріальний розвиток країни у високотехнологічне русло з опорою на якісний людський капітал, знання й інновації);

- модернізація традиційних рентабельних виробництв і використання новітніх технологій в їхньому середовищі;

- будівництво сучасних підприємств із застосуванням переважно інноваційної техніки та технологій;

- проникнення інформаційно-комунікаційних технологій у галузі промисловості, пов’язані з видобутком і переробкою природних ресурсів;

- розвиток економічної активності в нових перспективних видах діяльності.

Підтримуючи традиційні галузі промисловості, освоюючи в їхньому середовищі новітні, сучасні технології, з одного боку, та створюючи умови для появи нових видів діяльності, з іншого боку, Донбас прямуватиме шляхом розбудови збалансованої моделі зростання економіки. Така модель дасть змогу зберегти індустріальну спадщину, «пам’ять» регіону і,

водночас, запобігти соціальній напруженості, втраті економічного потенціалу регіону, – підсумувала доповідачка.

Особливостям реалізації правових засад децентралізації на Сході України було присвячено виступ ученого секретаря Інституту економіко-правових досліджень НАН України кандидата юридичних наук В. К. Малолітневої. Так, учена вказала на недосконалість законодавства, яким визначаються правові засади децентралізації: це проявляється у неврахуванні регіональних і місцевих вимірів при ухваленні законодавчих актів, відсутності аналізу з визначення рівня влади, який є найефективнішим для прийняття рішень із метою досягнення цілей. У доповіді було розглянуто види компетенцій ЄС, принципи субсидіарності та пропорційності, політику ЄС із кращого регулювання й застосування цих принципів у межах своїх теренів. На завершення доповіді В. К. Малолітнева визначила кроки, які має зробити Україна для вдосконалення правових засад децентралізації:

1) на законодавчому рівні закріпити принципи субсидіарності та пропорційності – як основні принципи процесу децентралізації;

2) запровадити механізми, спрямовані на адаптацію повноважень до особливостей органів місцевої та регіональної влади шляхом вжиття певних заходів (наприклад таких, що передбачають можливість органів місцевої влади відмовлятися від певних повноважень і передавати їх на вищій рівень або, навпаки, можливість об'єднувати повноваження);

3) розроблювати проекти регуляторних актів, що мають містити пояснення щодо відповідності принципам субсидіарності та пропорційності й супроводжувальні документи, в яких наведено обґрунтування фінансових і юридичних наслідків ухвалення акту;

4) враховувати інтереси регіонів під час оцінювання впливу проектів нових регуляторних актів (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 7.11*).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Комунальна корпорація (КК) «Київавтодор» обладнує аварійно-небезпечні ділянки столичної вулично-дорожньої мережі світлоповертальними елементами, які розробили вчені Інституту проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України.

На даний час згаданий інститут виконує науково-технічний проект «Розробка та впровадження високоефективних кругових світлоповертальних елементів для автомагістралей та транспортних мереж м. Києва». Згідно з технічним завданням і календарним планом проекту фахівці академічної наукової установи виготовили дослідну партію світлоповертальних елементів обсягом 500 одиниць та передали її

організації-партнерові – КК «Київавтодор» – для монтажу й дослідної експлуатації в реальних умовах.

За повідомленням КК «Київавтодор», зазначені світлоповертальні елементи встановлено на площі Лівобережній та ділянках Кільцевої дороги – задля кращого зорового сприйняття учасниками дорожнього руху геометричних параметрів вулиці й, отже, забезпечення безпеки руху, передусім у темну пору доби.

Офіційне повідомлення корпорації доступне за посиланням: <http://kyivavtodor.kievcity.gov.ua/news/2436.html> (Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 1.11).

Здобутки української археології

Про перші від 2013 р. археологічні дослідження на території Луганської області, а саме – Сватівського, Кременського, Попаснянського та Старобільського районів – українській службі «Радіо Свобода» та газетам «Урядовий кур'єр» і «Вісник Луганщини» розповів керівник розкопок, науковий співробітник відділу археології Криму та Північно-Західного Причорномор'я Інституту археології НАН України кандидат історичних наук С. Теліженко.

Роботи виконуються відповідно до укладеного у вересні 2017 р. [договору «Про творче та наукове співробітництво між Інститутом археології Національної академії наук України та Управлінням культури, національностей та релігій Луганської обласної державної адміністрації»](#). Проте сама співпраця, як зазначив С. Теліженко, розпочалася, звичайно, значно раніше. Цьогорічні ж розкопки унеобхіднено, зокрема, й будівництвом резервної високовольтної лінії між містами Лисичанськ і Кременна.

Вчені вже отримали низку цікавих результатів. Вони, наприклад, натрапили на хозарське поховання. «Це поховання, ймовірно, VIII–X століть. Тоді на території теперішньої Луганської області був Хозарський каганат, серед його населення були й мусульмани. Це поховання саме за мусульманським обрядом. <...> ... людину поховали спеленутою у саван обличчям на південь, до Мекки, нічого не дали з собою», – говорить С. Теліженко. Поховання, подібні до цього, за словами вченого, знаходили на Луганщині й раніше, проте у Сватівському районі – це вперше. Виявлені об'єкти мають велике значення для розуміння середньовічної історії українського Сходу.

Ще одна надзвичайно цікава знахідка – поселення доби неоліту. «Шурф дуже вдало «сів» на скупчення молюсків, серед якого виявлено також кістки тварин, вироби з кременю та фрагменти керамічного посуду, – розповідає С. Теліженко. – Тодішнє населення степів виловлювало у неймовірних кількостях річкових молюсків –

беззубок і перловиць. Їхнє м'ясо вживали у їжу, а мушлі використовували у господарстві – подрібнені стулки додавали у керамічну масу разом зі стеблинами рослин, з них також виготовляли так звані орнаментири – знаряддя для оздоблювання посуду. По краю стулок наносилися зубці, якими робили відбитки на глині. Матеріальна культура у цих людей була дуже багата. Вони виготовляли чудово орнаментований посуд, прекрасне знаряддя з кременю та інших порід каменю, стулок молюсків, кісток тварин. Вони займалися полюванням та збиральництвом. Зайняття землеробством у них не доведене, а от скотарство – цілком ймовірне». Про досить щільне заселення сходу сучасної України 7 тис. років тому свідчать і інші виявлені цієї осені неолітичні стоянки.

Крім того, в Кременському районі археологи виявили поселення фінальної бронзи Перебійне-1, поблизу м. Лисичанськ – три поселення пізньої бронзи, а поряд із с. Білогорівка (Попаснянський район) – одне поселення епохи Середньовіччя.

С. Теліженко також спростував стереотип про український Схід як Дике поле: «У будь-якому куточку області – у степовій, скелястій зонах знаходимо поселення. У Лутугинському районі є скелі – вихід Донецького кряжа, тут знаходимо стоянки епохи кам'яної доби. У Попаснянському районі багато курганів і поселень первісних людей. Тут, у відкритому степу, до речі, виявлено і так звану ставку хана».

Як наголосив учений, упродовж останніх чотирьох років багато пам'яток постраждало внаслідок бойових дій і рук чорних археологів. Науковці планують інвентаризувати вже відомі об'єкти, виявити нові та внести до їх до відповідного державного реєстру й скласти інтерактивну мапу. «... не маючи точних даних, наша держава втрачає багато археологічних об'єктів», – переконаний С. Теліженко (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 31.10*).

Охорона здоров'я

Народження здорового покоління є одним із пріоритетних завдань сучасних біології та медицини. Важливість досліджень у цьому напрямі обумовлена, перш за все, демографічною кризою на тлі істотного зниження загальних показників здоров'я населення. Причинами такої ситуації є екологічні, соціально-економічні та психологічні проблеми. За напрямом кріоконсервування гамет і ембріонів людини, покликано забезпечити збереження репродуктивного здоров'я та продовження роду, працюють і вчені Інституту проблем кріобіології і кріомедицини (ІПКіК) НАН України. 17 травня 2017 р. під час засідання Президії НАН України про результати їхньої роботи доповідала старший науковий співробітник відділу кріобіології системи репродукції зазначеного інституту доктор біологічних наук М. Петрушко.

Як стверджує вчена, кріозбереження генетичного матеріалу є вкрай необхідним для працівників екологічно небезпечних виробництв і підприємств із підвищеним ризиком, пов'язаних зі впливом радіації та хімічних речовин. Банк репродуктивних клітин має зберегти шанси на майбутнє батьківство у рятувальників, пожежників, військовослужбовців, поліцейських, охоронців, будівельників, шахтарів. Крім того, створення аутобанку репродуктивних клітин, тканин та ембріонів дуже важливе для пацієнтів із онкологічними захворюваннями, а також для відтермінування лікувальних процедур – як профілактичні заходи при плануванні сім'ї або з метою донорства.

Проблема безпліддя, яке розвивається внаслідок низки захворювань або сумарних патологічних впливів на репродуктивну систему людини, є досить актуальною, – наголосила М. Петрушко.

Кріоконсервування гамет і ембріонів є необхідним етапом допоміжних репродуктивних технологій, які стрімко розвиваються протягом останнього десятиріччя і дають науковцям змогу використовувати у своїх дослідженнях клітини й ембріони, вивчати які було раніше неможливо.

Технологія кріоконсервування біологічного матеріалу передбачає такі етапи:

1) експозиція з розчинами кріопротекторів, які здатні запобігати розвитку пошкоджень, а саме – формуванню внутрішньоклітинного льоду і зневодненню біологічних об'єктів при їхньому заморожуванні й подальшому відігріві;

2) перенесення на носій, котрий має бути стійким до перепадів температури і забезпечити рівномірне охолодження;

3) охолодження до температури рідкого азоту (-196°C), яке можна досягти кількома методами – повільним, швидким і надшвидким (так зване кріоконсервування шляхом вітрифікації);

4) зберігання в рідкому азоті;

5) відігрів – для відновлення функціональної активності клітин після зберігання (у фізичному сенсі під розморожуванням розуміють підвищення температури біологічних об'єктів, яке супроводжується фазовим переходом льоду в рідкий стан; саме на цьому етапі клітини можуть зазнати незворотного пошкодження внаслідок рекристалізації льоду й гіпотонічного шоку);

6) видалення кріопротектора – з метою запобігти цитотоксичному ефекту;

7) відновлення життєздатності.

Сперматозоїд, за словами вченої, є ідеальним об'єктом для кріоконсервування, оскільки має маленький розмір, високе співвідношення площі поверхні до об'єму, незначну кількість цитоплазми й конденсований хроматин.

Після кріоконсервування життєздатність сперміїв, яку оцінюють за відновленням рухливості сперматозоїдів, перевищує 80%. Колективом учених ІПКіК НАН України встановлено, що чинники кріоконсервування індують процеси перекисного окислення ліпідів, які запускають апоптоз і фрагментацію ДНК. А це, в свою чергу, може негативно вплинути на подальший розвиток ембріона.

Одним із найважливіших завдань робіт у галузі допоміжних репродуктивних технологій є підвищення ефективності кріоконсервування ооцитів людини. Завдяки досягнутому прогресу в лікуванні хворих із онкологічними патологіями відзначається зростання кількості молодих пацієнток, які вилікувалися від лімфопроліферативного захворювання. На жаль, застосування агресивної хіміотерапії та іонізуючого опромінення призводить до ураження гонад і, відповідно, впливає на фертильність. Тим часом, чимало молодих жінок пов'язують якість свого життя після успішного лікування онкологічного захворювання саме можливістю майбутнього материнства.

Останнім часом в Україні, як і в усьому світі, простежується тенденція до збільшення середнього віку майбутніх матерів, – зауважила М. Петрушко. Сучасна жінка планує спершу реалізувати власний творчий, кар'єрний і фінансовий потенціал, а створення сім'ї та народження дитини відкладає. Велике практичне значення для досягнення бажаної вагітності має якісне заморожування ооцитів, отриманих *in vitro*, та подальше їхнє розморожування для пацієнток, які планують вагітність у більш зрілому репродуктивному віці, онкохворих зі сприятливим прогнозом, а також для пацієнтів, які не можуть кріоконсервувати ембріони з етичних причин.

Впровадження методики кріоконсервування ооцитів у стандартну клінічну практику потребує подальшого її вивчення.

Заморожування ооцитів є технічно непростю справою – з огляду на складну будову ооцита (зокрема, великий розмір, високий вміст води, наявність клітинних органел, низьке співвідношення площі поверхні до об'єму). Крім того, зрілі ооцити перебувають на стадії утворення веретена поділу, яке є дуже чутливим до зміни навколишнього середовища, особливо до температурних коливань.

У зв'язку з цим в ІПКіК НАН України здійснюються дослідження впливу чинників кріоконсервування на хромосомну структуру ембріонів, отриманих із кріоконсервованих ооцитів.

Науковці ІПКіК НАН України поглиблено вивчають морфофункціональні, цитогенетичні й молекулярно-генетичні характеристики доімплантаційних ембріонів людини, отриманих після аспірації фолікулів і запліднення *in vitro* ооцитів пацієнток, котрі проходили курс лікування безпліддя в циклах допоміжних репродуктивних технологій.

Доімплантаційні ембріони людини на різних стадіях розвитку мають особливості, які необхідно враховувати при їхньому кріоконсервуванні.

Розроблені в ІПКіК НАН України науково обґрунтовані принципи комплексного оцінювання нативних і кріоконсервованих ембріонів за морфологічними характеристиками, здатністю до поновлення мітозу, швидкістю морфогенетичних процесів із урахуванням результатів доімплантаційної генетичної діагностики можуть використовуватись як прогностичні критерії ймовірності розвитку повноцінних ембріонів при їхньому застосуванні в допоміжних репродуктивних технологіях.

Науково-технічний прогрес у біології та медицині, розвиток репродуктивної кріобіології дає змогу забезпечувати високу якість кріоконсервованих гамет і ембріонів для збереження генофонду родини й народження здорових нащадків.

Таким чином, кріобіологія належить до тих галузей сучасної науки, які за останні роки досягли значних успіхів у фундаментальних дослідженнях і зараз демонструють приголомшливі практичні результати.

P.S. Докладніше про це – у публікації журналу «Вісник Національної академії наук України» за матеріалами наукової доповіді доктора біологічних наук М. Петрушко (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2017. – 6.11).

До уваги держслужбовця

С. Блиндарук, мол. наук. співроб. НБУВ

Нові надходження біобібліографічних покажчиків до фондів НБУВ

Іщенко Микола Павлович, доктор філософських наук, професор, заслужений працівник освіти України: до 70-річчя від дня народж. та 45-річчя наук.-дослід. діяльності : біобібліогр. покажч. / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, Наук. б-ка ім. Михайла Максимовича ; [уклад.: Т. І. Іщенко, В. О. Кіреєва, Л. Г. Лисиця ; авт. вступ. сл.: Г. М. Голиш, А. Є. Конверський ; наук. ред. М. І. Михальченко]. – Черкаси : Бізнес інновац. центр ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2016. – 116 с. : портр. – (Серія «Бібліографія вчених України» ; вип. 8).

Видання підготовлено з нагоди ювілею українського вченого-філософа, політолога, заслуженого працівника освіти України, доктора філософських наук, академіка Української академії політичних наук, професора кафедри державного управління і соціально-політичних наук Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Миколи Павловича Іщенка.

Покажчик відображає науковий доробок вченого як результат науково-дослідницької, так і науково-педагогічної діяльності, його досягнення й

відкриття в галузі філософських і соціально-політичних наук. У його працях розглядаються соціальні проблеми глобалістики, відмова від насильницьких методів боротьби та підтримання мирних відносин з усіма країнами Європи і світу.

Показчик містить статті керівників вищих учбових закладів України про життєвий і творчий шлях, наукове керівництво М. П. Іщенка, основні курси викладання, автореферати дисертацій, захищених його учнями, доповіді і виступи: «Феномен професора М. Іщенка в житті і науці», «Творчий шлях Іщенка Миколи», «Основні дати життя та діяльності». Окремо викладено матеріали про видання за редакцією та рецензуванням Миколи Павловича. «Хронологічний показчик друкованих праць» включає бібліографічні відомості про автореферати дисертацій та друковані праці (1971–2016). Посібник супроводжується допоміжним апаратом, що складається з показчика авторів і співавторів, списку абревіатур та умовних скорочень.

Шифр зберігання НБУВ: Ва 804982

Шифр зберігання ВНБІ: д І-98

Крисоватий Андрій Ігорович (до 50-річчя від дня народж.) : біобібліогр. показч. / Терноп. нац. екон. ун-т, Б-ка ; уклад.: В. В. Гриськів, Г. А. Філіповська ; відп. за вип. К. З. Возьний. – Київ : Вид-во «Центр учбової літератури», 2016. – 60 с., [22] с. : іл. – (Вчені Тернопільського національного економічного університету).

Показчик підготовлено з нагоди ювілею відомого українського вченого, талановитого педагога, доктора економічних наук, професора, академіка Академії економічних наук України Андрія Ігоровича Крисоватого. Науковий доробок вченого складає понад 190 наукових праць, присвячених актуальним питанням у галузі податків та фіскальної політики. Серед них: монографії, підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, наукові статті зі збірників і журналів, виступи на конференціях, інтерв'ю тощо.

Матеріали охоплюють період з 1990 по 2015 рік. Список опублікованих наукових робіт систематизовано за алфавітом та видами видань.

Особливу увагу приділено опублікованим джерелам (навчальні посібники, монографії, праці конференцій), які вийшли у світ при активному сприянні А. І. Крисоватого, як відповідального, наукового редактора, члена редакційних колегій і рецензента. Окремий розділ у показчику містить аналіз діяльності професора при підготовці та атестації наукових кадрів, де наведено перелік дисертаційних робіт, виконаних і захищених під його науковим керівництвом.

Основними джерелами добору інформації були каталоги та картотеки бібліотеки Тернопільського національного економічного університету,

ресурси мережі Інтернет та особистий архів вченого. Допоміжний апарат представлений іменним покажчиком.

Шифр зберігання НБУВ: Ва 799905

Шифр зберігання ВНБІ: д К85

Петро Дем'янович Лежнюк : біобібліогр. покажч. до 70-річчя від дня народж. / М-во освіти і науки України, Вінниц. нац. техн. ун-т, Наук.-техн. б-ка ВНТУ ; уклад.: Л. Д. Андронік, Л. М. Желюк ; відп. за вип. Т. Є. Припуляк. – Вінниця, 2016. – 80 с. : іл. – (Вчені нашого університету).

Матеріали покажчика відображають надбання відомого фахівця України і світу, автора понад 500 наукових публікацій в галузі електроенергетики та електромеханіки, доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри електричних станцій і систем Вінницького національного технічного університету, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Академії наук вищої освіти України – Петра Дем'яновича Лежнюка, який своїми працями збагатив вітчизняну енергетичну освіту і науку. Суттєвим є те, що за результатами досліджень ним було започатковано науковий напрям по застосуванню теорії подібності при керуванні нормальними режимами електроенергетичних систем, розроблено способи та засоби їх автоматизації. Досліджено умови і шляхи відновлення та експлуатації малих ГЕС в Україні.

Життєвий шлях, наукові і трудові досягнення ювіляра висвітлено в розділах: «Короткий біографічний нарис» та «Основні віхи життя та діяльності Петра Дем'яновича Лежнюка». Привітання від колег містить розділ «Слово про колегу та вчителя».

Покажчик надає інформацію про науковий доробок вченого з 1975 по 2015 рік. До нього увійшли наукові праці, публікації в періодичних і наукових виданнях. Матеріал структуровано за розділами: «Монографії», «Підручники та навчальні посібники», «Статті в журналах та наукових збірниках», «Матеріали конференцій та семінарів», «Авторські свідоцтва та патенти. Депоновані рукописи», «Дисертації». Окремим розділом подано дисертації, захищені під керівництвом П. Д. Лежнюка. «Публікації про П. Д. Лежнюка» містять інформацію про професора-ювіляра в друкованих виданнях та інтернет-ресурсах. Матеріали у розділах розміщено в хронологічно-абетковому порядку. Допоміжний апарат представлено іменним покажчиком співавторів.

Шифр зберігання НБУВ: Ва 799767

Шифр зберігання ВНБІ: д Л40

Анатолій Львович Майстренко : біобібліографія / НАН України, Ін-т надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля ; [уклад. Н. І. Колодніцька ;

авт. вступ. ст. В. М. Колодніцький ; відп. ред. С. А. Клименко]. – 2-ге вид., допов. – Київ, 2016. – 110 с. : портр.

У виданні висвітлено основні етапи життя, наукової та науково-організаційної діяльності відомого вченого у галузі комп'ютерного матеріалознавства, автора розробок проблем міцності структурно-неоднорідних матеріалів та комп'ютерного моделювання фізико-механічних властивостей надтвердих композитів, члена-кореспондента НАН України, доктора технічних наук, професора Анатолія Львовича Майстренко. У його роботах визначено роль у формуванні нових підходів до дослідження алмазів. Охарактеризовано основні здобутки вченого у застосуванні нових технологічних методів спікання композиційних алмазовмісних матеріалів для породоруйнівних інструментів.

Бібліографія містить вичерпний перелік друкованих праць науковця за 1970–2016 роки. У межах кожного року матеріал розміщено у такій послідовності: книги, статті, авторські свідоцтва, патенти.

Довідково-пошуковий апарат видання складають: іменний покажчик, покажчик патентних документів, алфавітний покажчик праць та список скорочень. У додатках подано перелік прізвищ учнів А. Л. Майстренка, які захистили дисертації на здобуття вченого ступеню кандидата наук.

Шифр зберігання НБУВ: АО 273577

Шифр зберігання ВНБІ: д М14

Морозов Анатолій Георгійович : біобібліогр. покажч. / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, Наук. б-ка ім. М. Максимовича ; [авт. вступ. ст.: В. М. Мельниченко, С. В. Корновенко] ; уклад.: В. О. Кіреєва, Л. Г. Лисиця, О. З. Силка ; наук. ред. Г. М. Голиш. – Черкаси, 2016. – 68 с. : портр. – (Бібліографія вчених України ; вип. 7).

У виданні відображено науковий доробок українського вченого, доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри археології та спеціальних галузей історичної науки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького А. Г. Морозова, напрацьований за 40 років науково-педагогічної діяльності. Подано вичерпний перелік його наукових праць за 1982–2015 роки.

До книги увійшли наукова біографія та список опублікованих праць: навчально-методичні посібники, статті з періодичних і продовжуваних видань, збірників наукових праць, матеріалів науково-практичних конференцій тощо.

Матеріал систематизовано за розділами: «Основні дати життя і діяльності», «Хронологічний покажчик друкованих праць А. Морозова», «Наукова школа А. Морозова», «Видання за співредакцією А. Морозова», «Видання за рецензуванням А. Морозова», «Матеріали про А. Морозова». Допоміжний апарат містить іменний покажчик та список умовних скорочень.

Шифр зберігання НБУВ: Ва 802541

Шифр зберігання ВНБІ: д М80

Антон Григорович Наумовець / НАН України, Ін-т фізики НАН України. – Київ : Академперіодика, 2016. – 160 с., 17 с. іл., портр. – (Біобібліографія вчених України).

Науково-довідкове видання відображає життєвий і творчий шлях, наукову, науково-організаційну та громадську діяльність в галузі експериментальної фізики поверхні, фізичної та молекулярної електроніки видатного координатора та організатора науки, заслуженого діяча науки і техніки України, першого віце-президента та академіка НАН України Антона Григоровича Наумовця. Результати ґрунтовних наукових досліджень та експериментів, виконаних Антоном Григоровичем та його учнями за більш як півстоліття активної творчої роботи, увійшли до підручників та монографій і добре відомі фахівцям. Зокрема, він є автором двох монографій, одна з яких «Двумерные кристаллы», видана російською й англійською мовами.

Антон Григорович Наумовець – лауреат Державних премій СРСР та України у галузі науки і техніки, премії ім. М. М. Боголюбова НАН України, премії ім. В. І. Вернадського фонду «Україна–XXI сторіччя», кавалер Ордена Ярослава Мудрого V та IV ступенів, нагороджений багатьма вітчизняними та зарубіжними нагородами.

У книзі подано науковий доробок вченого, серед якого: дисертації, окремі статті у довідкових та енциклопедичних виданнях, публікації у періодичних виданнях України та зарубіжних країн з актуальних питань розробки та створення наноструктурних матеріалів та нанотехнологій.

Матеріал покажчика систематизовано за розділами: «Основні дати життя та діяльності», «Хронологічний покажчик друкованих праць» (1958–2015), «Дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеня кандидата/доктора наук, виконані за науковою консультацією/керівництвом А. Г. Наумовця», «Головні результати, одержані особисто й у співпраці з колегами». Видання доповнено листами від керівників вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ, вчених-фізиків України та різних країн світу зі словами вдячності, подяки за багатогранну працю ювіляра та його вагомий внесок у розвиток освіти, науки та культури.

Шифр зберігання НБУВ: Ва 804467

Шифр зберігання ВНБІ: д Н34

Андрій Чебикін : бібліогр. покажч. / М-во культури України, Нац. акад. образотвор. мистецтва і архітектури, Б-ка ; відп. за вип. О. Ф. Соколова, О. В. Ковальчук ; упоряд.: О. Ю. Щербак, Л. П. Веклин. – Київ, 2016. – 118 с. : іл. – (Викладачі НАОМА–ювіляри ; вип. 3).

Видання висвітлює мистецьку діяльність художника-графіка, дійсного члена і президента Національної академії України, ректора Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, народного художника України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, професора Андрія Володимировича Чебикіна.

Показчик поділено на декілька розділів, значну частку яких становлять відомості не лише про його публікації, а й інформація щодо репродукцій його мистецьких творів у пресі, каталогах виставок та художніх альбомах. Зібрано інформацію про участь митця у різноманітних художніх виставках, як персональних, так і колективних. Розділ «Друковані праці А. В. Чебикіна» складається з видань і публікацій у періодичних виданнях. Вагомим документальним матеріалом є список учнів майстра, із зазначенням назв їхніх дипломних робіт, а для іноземних студентів і країни походження.

Посібник доповнено відеоматеріалами про життєвий, творчий шлях А. В. Чебикіна, а також представлено перелік монологів, діалогів і роздумів художника, опублікованих у періодичних виданнях та інтернет-інтерв'ю. Допоміжний апарат представлено «Хронологічним показником каталогів художніх виставок та пленерів».

Шифр зберігання НБУВ: Ва 802120

Шифр зберігання ВНБІ: д Ч-34

Григорій Штонь = Hryhoriy Shton' : [матеріали урочис. засід. Вченої ради Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка від 15 берез. 2016 р. з нагоди присудження звання Почес. д-ра Григорію Штоню] / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка ; [редкол.: Надія Скотна (голова) та ін.]. – Дрогобич : ДДПУ, 2016. – 60 с. – фот. – (Серія «Doctor Honoris Causa»). – Парал. тит. арк. англ., обкл. парал. укр., англ.

Григорій Максимович Штонь – знавець та майстер художнього слова, український поет, прозаїк, драматург, літературний критик, доктор філологічних наук, професор, член Національної спілки письменників України, лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка, автор понад 200 літературно-критичних і наукових праць, навчальних посібників, монографій, присвячених творчості багатьох українських авторів: Тараса Шевченка, Івана Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Олександра Довженка тощо.

Видання відкривається публікацією промови професора Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Галини Сабат «Слово про професора Григорія Штоня». Далі подано тексти двох виступів Г. М. Штоня «Духовна складова поетичного мислення Івана Франка» та «Гуманітарна складова художнього мислення Івана Франка». У чотирьох розділах вміщено бібліографію Григорія Максимовича Штоня: «Наукові праці та інша творча діяльність» (монографії), «Наукові статті, рецензії, передмови, розділи в академічних історіях» (1972–2010), «Художні твори»,

«Кінострічки. Вистави». Інформація у збірнику подана на основі друку матеріалів з урочистого засідання Вченої ради Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка від 15 березня 2016 року з нагоди присудження Григорію Штоню звання Почесного доктора.

Шифр зберігання НБУВ: Ва 800746

Шифр зберігання ВНБІ: д Ш192